

E-KİTAP ARŞİVİ

Dijital Bilgi Kaynağınız

www.e-kitaparsivi.com

KİTAP NASIL OKUNUR

RON FRY

TİMAŞ YAYINLARI / 570

ÇALIŞMA TEKNİKLERİ DİZİSİ /4

Eserin Türkçe'ye çeviri hakkı Career Press ile yapılan anlaşma uyarınca Timaş Yayınları'na aittir. İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

TİMAŞ BASIM TİCARET VE SANAYİ ANONİM ŞİRKETİ

KİTAP NASIL OKUNUR? adlı bu eser,

Osman Okçu'nun yayın yönetmenliğinde ve

Ali Çankırılı'nın editörlüğünde

Tim Tanıtım tarafından yayıma hazırlandı.

Çeviri, Feride Kurtulmuş

Redakte, Pınar Savgı

Kapak tasarımı, Kenan Özcan

Baskı ve cilt takibi, Ekrem Çalış

iç baskı, Melisa Ofset

Kapak baskı, Seçil Ofset

Cilt işleri, Melisa Ofset

1. baskı Mart 2000

Uluslararası Seri Numarası (ISBN): 975-362-482-4

irtibat için: Ankara Cad. No: 50 Eminönü / İstanbul

Yazışma için: P. K. 50 Sirkeci / İstanbul

Tel: (0 212) 665 35 56-57 Faks: (0 212) 664 77 97

İnternet: www.timas.com.tr

E-mail: timas@timas.com.tr

___Ron Fry

Kitap

Nasıl okunur?

Çeviri: Feride Kurtulmuş

TİMAŞ YAYINLARI / İstanbul 2000

Keyif Alarak Çalışın Kendinizle Savaşarak Değil..

Ron Fry'ın "Çalışma Teknikleri" serisi, dört yıl içinde 1.000.000 adet basılarak günümüzün en fazla beğeni kazanan ve satış rekorları kıran eserleri olmuştur.

Söz konusu kitaplar bütün dünya dillerine çevirilmiş; devlet okullarında, özel okullarda, kolejlerde, meslek ve fen liselerinde öğretmenler tarafından tavsiye edilmekte, öğrenciler ve veliler tarafından beğeni ile okunmaktadır.

Ron Fry, "Çalışma Teknikleriyle ilgili olarak yüzlerce radyo ve televizyon programına katılmış, gazete ve dergilere makaleler yazmış, hep şu çağrıda bulunmuştur: "Keyif alarak çalışın; kendinizle savaşarak değil."

iyi eserleri okumak, geçmiş yüzyılların en kaliteli insanları ile sohbet etmek gibidir.

Descartes

İçindekiler

Önsöz

Okumaya devam!.....5

1. Bölüm

Okuma: Tüm Çalışma Becerilerinin Temeli 27

2. Bölüm

Bir Amaçla Okumak.....41

3. Bölüm

Ana fikri bulmak.....57

4. Bölüm

Bilgileri toparlamak.....69

5. Bölüm

Teknik metinlerin cazibesi.....79

6. Bölüm

Eleştirel bir okuyucu olmak.....89

Kitap Nasıl Okunur?

7. Bölüm

Edebiyat Okumak.....101

8. Bölüm	
Konsantre Olmak.....	109
9. Bölüm	
Öğrendiklerinizi Hatırlamak.....	117
10. Bölüm	
DEH'yi de Unutmayalım.....	127
11. Bölüm	
Okuma: Ömür Boyu Sürecek Bir Faaliyet.....	137

Önsöz
Okumaya Devam!

Bu yıl, "Çalışma Teknikleri" için oldukça önemli ve başarılı bir yıl oldu. Programa iki yeni başlığın eklenmesinin yanı sıra Plan Nasıl Yapılır ve Kitap Nasıl Okunur, Ders Nasıl Çalışılır (dördüncü baskı), Ödev Nasıl Yazılır, Kitap Nasıl Okunur, Hafıza Nasıl Geliştirilir ve Test Nasıl Çözülür (hepsi üçüncü baskıda) adlı kitaplarım yeni baskılar yaptılar. Not Nasıl Alınır ve Plan Nasıl Yapılır adlı kitaplarımın ise ikinci baskıları mevcuttur ve bu yıl güncelleştirilmemişlerdir.

Bu kitaplar neden şimdiye kadar piyasada satılan ve çalışma konusunda rehber olan kitapların arasında en iyi olanlarıdır? Neden sadece öğrenciler tarafından değil çocuklarının başarılı olmasını isteyen aileler tarafından da bu kitaplara ihtiyaç duyulmaktadır?

Çünkü 1988'den bu yana ülkenin her yerinde var olan şartlar şu anda da hiç değişmeden, hatta daha da kötüye giderek aynı şekilde durmaktadırlar.

Kitap Nasıl Okunur?

1. Son günlerdeki sınavlarda küçük ilerlemeler gözlemlenmiş olsa da geçen 1999'da Fen Lisesi sınavının sözel değeri ortalama 7 puan, matematik değeri de ortalama beş puan artmıştır. Türkiye'de öğrenciler, özellikle fen ve matematik derslerinde, diğer ülkelerin öğrencileriyle kıyaslandığında hâlâ berbat notlar alıyorlar.

2. Kamuoyu yoklaması yapıldığında, anne babaların birçoğu, devlet okullarının geliştirilmesinin milletimizin en öncelikli işi olduğunu söylediler. Aynı anne babalar, devlet okullarının çocuklarını olması gerektiği kadar iyi yetiştirmediklerini düşünüyorlar.

3. Şirket sahipleri, yeni işe alınan elemanların zorlukla dört işlemini yaptıklarından yakınıyorlar. Birçoğu iş başvuru formunu bile dolduramıyor! Sonuçta işyerleri, okulda öğrenilmesi gereken en basit becerileri bile elemanlarına öğretmek için milyarlar harcıyor.

Bu durumun daha da kötüye gitmesi ise kaçınılmazdır. Yalnızca önümüzdeki dört yıl içinde (örneğin 2005 yılına kadar), 4 milyon çocuk daha okula başlayacak ve Türkiye'deki ilkökul ve ortaokul öğrenci sayısı 14 milyonu geçecektir. Bunun ise küçümsenmeyecek bir artış olduğu kabul edilmelidir.

Ne yazık ki yeni yetişen öğrencilerin eğitimi için gerekli olan para devlet fonunda bulunmuyor. Devlet bütçesinin ve ülkenin son ekonomik durumuna bakıldığında

Okumaya Devam

bu öğrencilerin büyük bir olasılıkla her yönden bütçe kesintisi ile karşılaşacakları söylenebilir. Seçmenler de kuşkusuz yeni okullara fon sağlamak ve öğretmenlere yüksek maaş ödemek için sandık başına gitmeyeceklerdir.

Bu, yıllardan beri çözülemeyen problemlerin, öğrencilerin öğrenme kabiliyetini çok fazla etkilediği anlamına gelmektedir. Çok kalabalık sınıflar, kaynak eksikliği (özellikle bilgisayar ve diğer yeni teknolojik aletler), nitelikli öğretmen eksikliği, öğrenmek isteyen ancak yardıma ihtiyacı olan öğrenciler için sorun olmaya devam etmektedir.

Sonuç olarak, benim dokuz kitabıma olan ihtiyaç, ne yazık ki öğrenci ve anne babaların talepleri tam olarak karşılanıncaya kadar devam edecektir.

Peki sen kimsin?

Okuyucularımın sadece klasik lise öğrencileri olduğunu sanıyordum. Ancak zamanla kitaplarımın kolej, yüksek okul ve fakülte öğrencileri tarafından da alındığını, beğenildiğini ve başarılarına katkıda bulunduğunu öğrendim. Bir kısmınız ise liseye yeni girmiş öğrencilersiniz.

İçinizden bazıları yeniden okula dönen yetişkinlersiniz. Bazılarınızın okul günleri ise çok gerilerde kaldı. Ancak şuna emin olun ki; bir daha okula dönmeseniz de, bu kitapta verilen ve öğretmeninizin hiçbir zaman öğretmediği çalışma tekniklerini öğrenirseniz, kariyerinizde Kitap Nasıl Okunur?

çok daha iyi yerlere gelebilirsiniz. Özellikle iş toplantıları-rındaki sunumlarınızın kilit noktalarını veya yeni müşterilerin isimlerini hatırlayabilirsiniz bu sizin için artı puan olacaktır.

Anne baba olarak sizlerin şöyle sızlandığını duyar gibi oluyorum: "Esra'nın (veya Ekrem'in) okulda daha başarılı bir öğrenci olabilmesi için ne yapmalıyız? Doğum günümü bile hatırlamıyor, yarın çok önemli bir sınavı var. En iyisi onu kendi haline bırakalım."

Birazdan, çok az zamanınızı alarak okuyucum olduğunu düşündüğüm her grup için kısa bir açıklama yapacak ve önemli gördüğüm bir takım noktalara değineceğim: Eğer lise öğrencisi iseniz

Bu kitabın özellikle dili ve biçimi size kolay gelecek. Oldukça kısa cümle ve paragraflar kullandım. Arada sırada kullanılan esprili başlıklar (umarım hoşunuza gider) ve alt başlıkların hepsi sizin için ideal gibi görünüyor. Bu kitabı yazarken kafamın bir köşesinde siz vardınız.

Eğer liseye yeni başladıysanız

Çok kısa bir süre önce okuduğunuz bir konuyla ilgili hiçbir şey hatırlamıyorsanız, çalışma şekliniz iyi değil demektir. Böyle bir durumda hafızanızı geliştirmek kesinlikle kilit noktadır. Aslında nasıl çalışmanız gerektiğini, tam olması gereken zamanda öğreniyorsunuz. Bence çalışma tekniklerinin altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf-

10

Okumaya Devam

larda öğrenilmesi ve öğretilmesi şarttır. Eğer bu kitabı okuma konusunda yeteri kadar ciddiyseniz, bu kitabın dili ve konularını anlamada bir sorunla karşılaşacağınızı sanmıyorum.

Eğer geleneksel bir üniversite öğrencisiyseniz

Eğer 18 ila 25 yaş arasındaysanız, sizin bu kitapta anlatılan tüm çalışma tekniklerini, özellikle de temel hafıza geliştirme tekniklerini zaten öğrenmiş olduğunuzu umuyorum. Ama eğer öğrenmediyseniz (bazı noktaları biliyor fakat bu kitaptaki tüm ipuçlarını ve numaraları bilmiyorsanız) bu hafıza tekniklerini tam anlamıyla öğrendiğiniz takdirde, bunların mezun olduktan sonra da işinize yarayacağını garanti ederim! (Tabii ki, en iyi dereceyle mezun olunca!)

Herhangi bir okula devam eden öğrencinin anne ya da babasıysanız

Çocuğunuzun okulu, büyük bir olasılıkla ona nasıl çalışması gerektiğini tam olarak öğretmiyordur. Bu da çocuğunuz nasıl çalışacağını bilmiyor demektir. Bu aynı zamanda çocuğunuzun nasıl başarıya ulaşacağını da bilmediği anlamına gelir. Kesinlikle evet.. Bu ülkede, ilk ve orta öğretim için 4 katrilyon harcanıyor. Bu rakam bize öğrenci başına yıllık olarak ortalama 500 Dolarlık bir harcama yapıldığını gösterir. Bu paranın karşılığında olası bir mezuniyet, futbol tezahüratları ve acemi olarak bir işe girmenin dışında bir şeyler elde etmemiz gerekiyor.

11

Kitap Nasıl Okunur?

Aileler ne yapabilirler?

Bu konuda aileler çocuklarına oranla çok daha endişeliler. Ne zaman bir radyoda bir konuşma yapsam ya da televizyona çıksam, bana ilk gelen telefonlar endişeli aileler oluyor. Bana sordukları ise "Çocuğumun okulda daha başarılı olması için ona nasıl yardım edebilirim?" oluyor. İşte her yaşta öğrenci anıe babaları için uyulması gereken kurallar:

1. Ev ödevleri için bir çalışma odası hazırlayın.

Dikkat dağıtıcı şeylerden uzak, çok iyi aydınlatılmış ve bütün gerekli olan malzemeler bulunan bir yer olsun.

2. Ev ödevleri için rutin bir çalışma planı hazırlayın. Bu plan nerede ve nasıl olursa olsun uygulansın. Ev ödevleri her gün aynı saatte yapılsın.

3. Ev ödevlerinin öncelikli olduğunu açıklayın.

Aslında ev ödevleri her şeyden önce gelir. Randevulardan, televizyondan, dışarıya çıkmaktan, yani kısaca her şeyden önce.

4. Okumayı alışkanlık haline getirin. Çocuklarınız için kesinlikle bir alışkanlık haline getireceğiniz okumanın sizin hayatınızda da bir yeri olmasını tavsiye ederim. Unutmayın ki, çocuklar söylediklerinizi değil yaptıklarınızı yaparlar. (Sizin yaptıklarınızı örnek almamalarını söylemeniz bile) Akşam saat sekizde televizyonda onun en sevdiği programı açıp, seyretmeye başlayıp, sonra da ona kitap okuması gerektiğini söylediğinizde sizce ona ne gibi bir mesaj vermiş olursunuz?

12

Okumaya Devam

5. Televizyonunuzu kapatın. Veya televizyon seyrettiğiniz vakti en aza indirgeyin. Ne zaman ve nasıl televizyon seyredeceğini siz belirleyin ve bu konuda sınırlamaya gitmekte çekingen davranmayın. Bu belki de şimdiye kadar yapmanız gerekenler içerisinde en zor olanı olabilir. Bana güvenin. Ben 7 yaşında bir çocuk babasıyım, bu yüzden biliyorum. Elinizden gelenin en iyisini yapın!

6. Öğretmenlerle konuşun. Çocuğunuzun okulda neler öğrenmesi gerektiği konusunda bilgi edinin. Eğer bunu bilemezseniz, ona yol gösteremez ve onu kontrol edemezsiniz. Belki de onlara farklı yöntemlerle öğretmenlerinin öğretmek istediklerini öğretebilirsiniz.

7. Cesaretlendirin ve motive edin. Fakat ödevlerini yapmaları için başlarında asla dırdır etmeyin. Bu hiçbir işe yaramaz.

8. Çocuklarınızın ev ödevlerini kontrol edin. Fakat çocuğunuzun ödevini yapmak gibi bir tuzağa düşmeyin.

9. Başarılarını övün, fakat sıradan ödevlerde gösterdikleri başarılar için fazla iltifat etmeyin.

Çocuklar sizin samimi olmadığınızı anlarlar. Çocuklarınızın* gösterdiği saygıyı, onların notlarından, yeteneklerinden ve becerilerinden daha ön planda tutan öğretmen ve okullara karşı tedbirli davranın. Ben yapılan her iyi ödev için çocukların ödüllendirilmesi gerektiğini değil, onlara hak

13

Kitap Nasıl Okunur?

ettiğinizi alacaksınız mesajının verilmesini savunuyorum. Çünkü bu onlara aynı zamanda eğer çok çalışırsan ödülünü alırsın mesajını verecektir. Öğretmenlerin sürekli iyi notlar verdiği, ortalamaları düşürdüğü ya da çocuklar kendilerini kötü hissetmesinler diye ödev vermediği yönündeki hikayeler çok korkutucu ve aynı zamanda nadirdir. Bu tür taktikler çocuklarınızı ileriki yaşamlarında çok daha büyük hatalara sürükleyebilir.

10. Gerçekler konusunda onları ikna edin. (Bu daha ileri yaştaki öğrenciler içindir.) Tamam, televizyonu kapatmanın bir gerginlik yaratacağını itiraf etmeliyim. Ancak onları, kendilerini notları ile değil de, bildikleri ile değerlendirmeye inandırmanız ileride bir çok kişinin göz yaşının akmasını engelleyecektir. (Büyük bir olasılıkla sizinkileri.) Kızınıza ya da oğlunuza yaşamları boyunca ne yaparlarsa onun karşılığını alacaklarını öğretmek için çok geç kalmayın. Onları esnek ve kararlı yetiştirmemizin en önemli nedeni, üzerlerindeki tozları silkeleyerek toparlanmaları ve düştükleri yerden kalkarak tekrar denemeleri içindir.

11. Eğer maddi imkanınız varsa çocuğunuza bir bilgisayar ve kullanabileceği bütün yazılımları alın. Birçok insan (ben de dahil olmak üzere) bundan asla kaçış olamayacağını yıllardır söylüyor ve gerçekten de bu bir gerçek: Çocuklarınız hangi yaşta olursa olsunlar, hayatta kalabilmek

Okumaya Devam

için teknolojiyi (bilgisayarları) öğrenmek zorundalar. Onların okulda ve okuldan sonra başarılı olmalarını sağlamaya çalışın. Bu konuda yakın zamanda yapılan çalışmalar ve elde edilen veriler var: Son on yıl içinde yapılan uzun araştırmalar, bilgisayar kullanan çocukların daha hızlı öğrendiklerini ve daha yüksek notlar aldıklarını gösteriyor.

Gösterdiğiniz ilginin önemi

Çocuğunuzun başarılı olması için sizin üzerinize düşen sorumluluğun önemini bir dakika için bile hafife almayın: Çocuğunuzun eğitimi ve başarılı olabilmesi için sizin ona yeterli ilgiyi göstermeniz kesinlikle şarttır.

Çocukların başarısını etkileyen faktörlerle ilgili son yirmi yıldır yapılan her türlü araştırmanın sonucu, şaşırtıcı şekilde sadece bir faktörün her zaman çok büyük bir etkisinin olduğunu göstermektedir: Anne ve babanın ilgisi. Okulun büyüklüğü, öğrenci başına harcanan para, yabancı dil laboratuvarlarının sayısı, koleje giden öğrencilerin sayısı veya okulda ne kadar iyi öğretmenin olduğu (veya kötü öğretmenin) değil. Bütün bu faktörler tabii ki başarıyı etkiler, fakat hiçbiri sizin kadar etkili olamaz.

Bu yüzden, lütfen bu kitabı okumak için zaman ayırın (özellikle Ders Nasıl Çalışılır adlı kitabım olmak üzere bu serideki diğer kitapları da okuyun.) Çocuklanmzm ne öğrenmesi gerektiğini siz de öğrenin (bu seride yer alan ve çocuğunuzun ihtiyaç duyacağı konulan kapsayan diğer kitapları da.)

14

15

Kitap Nasıl Okunur?

Zamanında iyi bir öğrenci olmasanız ve mükemmel çalışma tekniklerini hayatınızda hiç görmemiş olsanız bile, bu kitapları okumak size tahmininizden çok daha fazla yardımcı olacaktır. Şimdi çocuğunuzla birlikte öğrenmeye başlayabilirsiniz. Unutmayın ki bu ona okulda yardımcı olmakla kalmayacak, uzmanlık alanınız ne olursa olsun size de mesleğinizde faydalı olacaktır.

Eğer

okula sonradan dönen bir öğrenciyseniz

Eğer liseye, koleje veya üniversiteye 25, 45, 65 veya 85 yaşında geri dönen biriyseniz, bu dokuz kitabın herhangi birinde öğretilenlere herkesten çok daha fazla ihtiyacınız var. Neden mi? Çünkü çok uzun süre okuldan uzak kalmışsınız. Büyük bir olasılıkla ne unuttuğunuzu dahi hatırlamıyorsunuz. Ve yine büyük bir olasılıkla ne hatırlamanız gerektiğini dahi unuttunuz! Ben genel olarak iyi çalışma yöntemlerini öğrenmek için yaş ne kadar genç olursa o kadar iyi sonuçlar alınacağını savunan biri olarak, öğrenmek için aslında hiçbir zamanın çok geç olmayacağını vurgulamak istiyorum.

Eğer çalışıyorsanız ya da bir aile geçindiriyorsanız, (veya her ikisi) ve okula geri dönerek belirli konularda eğitim görmek isterseniz her zamankinden farklı olarak özel problemlere karşılaşılabiliyorsunuz:

Zaman ve para baskısı. Gelin şimdi problemlerle yüzleşelim! Önceden probleminiz sadece okula gitmekti. Şüphesiz bir aileye bakmak, para kazanmak için çalışmak ve aynı zamanda okula gitmekten sadece okula git-

16

Okumaya Devam

mekten çok daha zordur. (Evet öyledir!) Eğer okulunuzla birlikte işinizi, ailenizi, klübünüzü ve arkadaşlarınızı ihmal etmek istemiyorsanız, zaman planlaması ile ilgili tüm teknikleri öğrenmek zorundasınız. Diğer önemli bir konu ise bütçe planlamasıdır. Çünkü şu anda en son okula gittiğiniz döneme oranla parasal olarak çok daha fazla sorumluluğunuz var. Çocuklarınıza bakmak için para ayırmalı ve çalışmak için işten ayırdığınız zamanları telafi etmek zorundasınız.

Yetersiz olma korkusu. Kendinizi okuldaki dersleri takip etme konusunda yetersiz olduğunuza inandırabilirsiniz. Bazen bu tip korkular mantıklı olabilir, ama yine de çoğu mantıksızdır. Bu korkunun en kabul edilebilir olan yönü, on veya yirmi yıldır hiç uğramadığınız akademik atmosfere geri dönmenizdir. Ve emin olun ki bu durum (aşağıda daha detaylı değineceğim gibi) çalışmaktan oldukça farklıdır. Ama bu sadece adapte olma meselesi, güvenin bana. Bu korkuyu ortadan kaldırmak için birkaç saat olmasa bile birkaç gün yeter. Fakat burada beni asıl kuşkulandıran, sizi korkutan şeyin artık okuldaki kafa yapısına sahip olmamanız ve artık farklı şekillerde düşündüğünüze inanmanızdır.

Ben bu son saydıklarımın, yersiz olduğunu düşünüyorum. Okuldan orada yıllarınızı geçirdikten sonra ayrıldınız ve belki de çok başarılıydınız. Şimdi okulun çok farklı olduğunu düşünmeniz çok komik olur. Zor değil. Rahat olun. Önceden bahsettiğimiz gibi siz okulla ilgili çalışma becerinizi kaybettiğinizi

düşünürken, büyük bir ihtimalle bu becerinizi işinizde hergün kullanıyorsunuz. Eğer sizi ikna edemediysem, elinizin altında bilgilerinizi

17

Kitap Nasıl Okunur?

tazelemeniz için "Çalışma Teknikleri" nüz var. Bu prog- •! ram çalışma teknikleri ile ilgili size unuttuğunuzdan çok daha fazlasını öğretecektir. Belki de okuldan ilk mezun olduğunuzda istediğiniz kadar parlak bir öğrenci olmadığınızı düşünerek endişeleniyorsunuz. Tıpkı Edison, Einstein ve diğer başarılı birçok insan gibi! Fakat sonra bu çalkantılı günleri sakin ve huzurlu günlere dönüştürdünüz. Bunu yapan siz değil misiniz? İş sahibi oldunuz, bir aile kurdunuz, para biriktirdiniz ve çok fazla sorumluluk yüklendiniz. Şimdi okula dönmek için eskiye göre ne kadar daha nitelikli olduğunuzu görün.

Okula ait olma özelliğinizi kaybettiğiniz hissine kapılabiliyorsunuz. Bu biraz değişik bir korku çeşididir. Tekrar 20 yaşma dönemezsiniz. Ama bunun yanında şu da gerçek ki, günümüzde üniversite öğrencilerinin yarısından çoğu 20'nin üzerindedir. Evet, gerçekten de üniversite öğrencilerinin %50'si 25 yaşın üzerindedir. Gerçek olan şu anda, okula ilk başladığınıza göre çok daha fazla özelliğe sahip olduğunuzdur.

Öğretmenleri daha farklı değerlendireceksiniz Büyük bir olasılıkla iyi yönde. Öğretmenlere karşı içinizde okula ilk başladığınız gün gibi saygıyla dolu bir korku duymanız gerçekten şüpheli bir durum olur. En kötü ihtimalle öğretmenleri kendinizle eşit görürsünüz, en iyi ihtimalle ise onların sizden genç olduğunu, sizin kadar başarılı ve tecrübeli olmadıklarını düşünürsünüz. Her iki durumda da böyle bir korkuyu içinizde tutmanıza bir gerek olmadığını ve bunun üstesinden kolaylıkla gelinebi lecek bir korku olduğunu söylemek istiyorum.

18

Okumaya Devam

Akademik hayatta birtakım değişiklikler olduğunu göreceksiniz. Öncelikle akademik hayat "gerçek" hayattan çok daha yavaştır ve siz ondan çok daha hızlı olabilirsiniz. Yirmi yaşındayken öğleden sonra dersinizin olmadığında bu frizbi oynayacaksınız demektir. Şimdi ise bu, bütün haftanın ayak işlerini yapmak, bütün haftanın yemeklerini pişirmek (ve dondurmak) veya geçen hafta yazmanız gereken dört raporu yazmak demektir. Sizin bu hareketli programınıza kampus hayatı hiçbir şekilde ayak uyduramaz. Bunu onlardan beklemeyin. Hız konusuna gerekli önemi vermeyen insanlara ve sistemlere alışmak zorundasınız.

Öğrenme konusuyla ilgili bazı düşünceler

Öğrenmek ne acı verici ne de sıkıcı olmalıdır. Ancak bu her zaman eğlenceli olacak ve canınızı yakmayacak anlamına da gelmez. Çünkü kimi zaman bir projeyi sonuçlandırmak ve başarılı olmak için çok çalışmanız gerekir. Bu bir gerçektir. Başka bir gerçek ise her şeyin sizin istediğiniz kadar kolay anlaşılır olmadığıdır. Karışıklık ve zorluk her zaman olacaktır. Kendinize "Tamam her şey yolunda," deyin ve geçmişte yaptığınız gibi öğrenmeye başlayın. Eğer her okuduğunuzu ilk seferde anladığınızı düşünüyorsanız, kendinizi aldatıyorsunuz! Yavaş öğrenmek sizde bir problem olduğunu göstermez. İyi bir öğrenci, işler istediği gibi gitmediğinde de sakinliğini koruyan öğrencidir. Zamanını en iyi şekilde kullanır, gerekli olan adımları özenle atar ve istediği sona ulaşacağından emin olur.

19

Kitap Nasıl Okunur?

Anne ve babalar bana sürekli olarak: "Çocuğumu nasıl motive edebilirim?" diye soruyorlar. Benim bu soruya verecek ilk cevabım şu oluyor: "Eğer bu sorunun cevabını bilseydim, şimdi çoktan zengin bir emekli olurum." Fakat yine de bu sorunun bir cevabı olduğunu düşünüyorum. Ama bu konuda ana-babalann yapacağı bir şey yok çünkü bu siz öğrencilerin vermesi gereken bir karar: Okul günlerinizi ilgili ve dikkatli mi geçirmek istersiniz, yoksa sıkıcı ve üzücü mü ?

Gerçekten bu kadar kolay. Neden okuldayken mutsuz ve sıkıcı günler geçireceğinize bazı yeteneklerinizi geliştirmeyesiniz, çok daha aktif olup öğrenebileceğiniz maksimum bilgiyi öğrenmeyesiniz? Bir öğrencinin pekiyi, zayıf veya orta almasındaki en önemli etken içinde duyduğu istektir. Eğer çok isterse en iyi notu alır ama ondan daha az isteyen biri de daha düşük bir not alacaktır. Ben birçok konuşmamda da sürekli olarak şu noktayı vurguluyorum: Bir gün mutlaka

okuldan ayrılacaksınız. Ve büyük bir hızla esas olanın sizin ne bildiğiniz ve ne yapabileceğiniz olduğunu keşfedeceksiniz. Notların ve sınavların artık hiç önemi olmayacak. Her şeyi şimdi öğrenebileceğiniz gibi yıllar sonra pişmanlık duyarak da öğrenebilirsiniz.

Kaç kere kendi kendinize "Neden bu sıkıcı şeyleri (hesap, cebir, geometri, fizik, kimya, tarih v.b.) öğrenmeye çalışıyorum ki?" diye sormuşsunuzdur. "Bir daha bunlara hiç ihtiyacım olmayacak!". Patlayan kabarcıklardan nefret ediyorum diyorsunuz ama elinizde size geleceği gösterebilecek bir küre olmadığı için ileride neye ihtiyacınız olacağını asla bilemezsiniz. O yüzden ne öğrenirseniz, o kadar kârlı olacağınızı aklınızdan çıkarmayın.

20

Okumaya Devam

Zihnimde hiç önem vermediğim bilgiler (para kazandırma olasılığı olanların dışında) yıllar sonra hayatımda veya kariyerimde karşıma sadece çok değerli olarak değil, vazgeçilmez olarak çıktılar ve beni şaşırttılar. Lisedeyken seçmeli ders olarak Almanca alırken, ilerdeki meslek hayatımda, Frankfurt'ta, en çok Almanca'nın işime yarayacağını nereden bilebilirdim? Aynı şey bir muhasebecinin yanında çalıştığım bir yıl içerisinde öğrendiğim temel bilgiler için de geçerli. (İlk kitabımı yazarken ya da ilerideki dönemlerde bu bilgileri de kullandım.) Veya temel matematik kurallarının satın alma ve ciro işlemlerinde ne kadar önemli olacağını ne kadar tahmin ettim? (Tamam, itiraf ediyorum: Ücret farkı denklemi yirmi yıldır kullanmadım, fakat bu bilginin de bir gün işinize yarayıp yaramayacağını asla bilemezsiniz!)

Öyleyse hepsini öğrenin ve "Hiçbir zaman ihtiyacım olmayacak gibi gözüküyor" dediğiniz bilgilerin ününüzü ve servetinizi kazanmanızda en önemli rolü oynadığını görerek şaşırmayın.

Diğer Çalışma Teknikleri

Ben ne kadar kendimi beğenerek, benim kitabım olan "Ders Nasıl Çalışılır?"m birçok insana en çok fayda getirecek kitap olduğunu savunsam da, piyasada aynı iddiada bulunan birçok çalışma kitabı var. Ne yazık ki ben bu kitapların çoğunun, vaat ettiklerini okuyucuya ka-zandırabildiklerini düşünmüyorum. Gerçek şu ki, sayıları gittikçe artan ve kendilerini en yüksek nota götüren birer kılavuz olarak ilan eden kitaplar beni çıldırtıyor. Bunun yanında, makul çalışma yöntemlerini sırf yazarın işi-

21

Kitap Nasıl Okunur?

ne yaramadığı için gözden çıkararak birçok kitap biliyo mm. Ama bu hiçbir şekilde kıstas olamaz.

Tabii ki bu kitaplar, yazarın "sistemini" yani yazarın okulda kullandığı ve işe yarayan sistemi kaçınılmaz olarak okuyucuya taşır.

Bu sistem temel ve geleneksel olabileceği gibi sor derece çılgın ve acayip de olabilir. Ve sizin işinize yara yabileceği gibi hiç bir işinize de yaramayabilir. Peki eğer bu kitapların gösterdiği not alma teknikleri sizin için hiç bir anlam ifade etmiyorsa ne yapacaksınız? Veya "Süpe Öğrenci Olmak İçin Çalışma Yöntemleri" ni iyice öğren dikten ve uyguladıktan sonra hâlâ zayıf alıyorsanız n yapacaksınız?

Burada bir çeşit laf kalabalığı yapmaya niyetim yok Ancak şunu söyleyeyim ki çalışma dünyasının çok a; yanlışı ve doğrusu vardır. Ayrıca seçmeli bir testi geçme nin ya da not almanın tek bir doğru yolu yoktur. Özellik le eğer kendi yönteminiz işe yarıyorsa bu yeni yöntemle ri uygulamak gibi bir akılsızlık yapmayın. Kendi yön temlerinizi değiştirmeyin, çünkü sizin yöntemlerinizi işe yaramadığını söyleyen bir çok yöntem aslında hiç bi işe yaramıyor olabilir. Benim kitaplarımı herkesin işine yarayacak tek doğ ruyu bulmak için okumayın dememe herhalde gerek yol Çünkü bunu bulamayacaksınız. Bu kitapta işinize yara yabilecek ya da hiç yaramayacak bir çok teknik, ipucu numara bulacaksınız. Siz bu yöntemlerin içinden kendi nize uygun olanlarını seçin, değiştirin, kendinize göij uyarlayın ve hangisinin işinize yarayacağım çözün. Çür!

22

Okumaya Devam

kü kendi sisteminizi yaratmak konusunda sorumlu olan kişi ben değil sizsiniz.

Evet ben bir şeyler yapmak için arada sırada "benim yolumu" izlemenizi öneriyorum ve bu kitapların başarıya ulaşmak için aynı konuda öne sürülen bütün alternatiflerin dışında size net avantajlar sunacağına inanıyorum. Ama bu kesinlikle benim söylediklerimi yapacaksınız ve yapmazsanız cezalandırılacaksınız anlamına gelmiyor.

Yaklaşık on yıldır "Ders Nasıl Çalışılır?" adlı kitabımın reklamı ve promosyonu için "Daha çok çalışma, daha akıllıca çalış" sloganını kullandım. Peki bu cümle sizin için ne ifade ediyor? Bu, size çalışmak için daha az vakit harcayacağınızı garanti ettiğim anlamına mı geliyor? Veya çalışmak için az bir vakit ayırmanın en iyi yöntem olduğunu mu söylüyor? Veya hiçbir zaman çok çalışılmayacağımı anlatıyor?

Hiçbiri değil. Bu, verimsiz çalışmanın size zaman kaybettireceği anlamına geliyor. Oysa bu vakti diğer işlerinizle (büyük bir olasılıkla daha zevkli işlerle) ilgilenerak geçirebilirsiniz. Burada esas amaç, çalışmanızı mümkün olan en hızlı ve en verimli şekilde tamamlama-'nızdır. Ben çok çalışmanın ne demek olduğunu bilen bir insanım. Fakat hiçbir zaman çok çalışmak için kendini zorlayan ve perişan edenlere benzemedim. İhtiyacım olandan daha fazla çalışmamaya dikkat ederim!

23

Kitap Nasıl Okunur?

Bakalım bu bölümden ne hatırlayacaksınız?

Eğer kendi telefon numaranızı hatırlamakta zorluk çekiyorsanız, işte bu kitap sizin için yazılmış demektir. Kitabın bu yeni baskısı ile birlikte bakın neleri artık kolaylıkla yapabileceksiniz:

- Sayıları hatırlamak.
- Günleri ve olayları hatırlamak.
- İlk kez okuduğunuz bir şey ile ilgili olarak çok daha fazla şey hatırlamak.
- Testlerden veya dönem ödevlerinden daha iyi not almak için ihtiyaç duyacağınız not alma tekniklerini kullanmak.
- Daha geniş bir kelime dağarcığı oluşturmak.
- Kelimelerin yazılılarını doğru olarak hatırlamak. m Adları ve yüzleri hatırlamak.
- Sayıları hatırlamak. (Bunun herkesin en büyük problemi olduğu hissine kapılıyorum!)

"Hafıza Nasıl Geliştirilir?" adlı kitap size tüm bu saydıklarımı çok daha kısa zamanda ve kolaylıkla yapm olanağı sağlayacaktır. Burada anlatılan her şey öğrenme açısından kolay, uygulama açısından ise çok daha kolaydır.

Bu yöntemlerle her zaman gözlüklerinizi, arabanızın anahtarlarını veya cüzdanınızı nereye koyduğunuzun kolaylıkla hatırlama yeteneğini geliştirebilirsiniz.

Bu kitabı en iyi kavramanın yolu, öncelikle 1. Bölümden 10. bölüme kadar bölüm atlamadan okumak, son

24

Okumaya Devam

ra da geriye dönerek 3. bölümle 10. bölüm arasındaki hafıza tekniklerini tekrar etmektir. Eğer DEH (Dikkat eksikliği hastalığı) hastası iseniz ya da ailenizde bu hastalığa sahip olan birisi varsa 11. bölümü mutlaka okuyun.

Bütün bu tekrarları yaptıktan sonra, 12. bölümdeki testi yaparak kendinizi sınavın ve hafızanızı ne kadar geliştirdiğinizi görün. Aldığınız sonuçlar karşısında hayrete düşeceğinizden eminim. Bu kitabı bitirdiğinizde daha önce varolduğundan bile habersiz olduğunuz zihinsel kaslarınız olduğunu fark edeceksiniz.

Eğer merak ediyorsanız

Herhangi bir şeyi hatırlamak için ihtiyaç duyacağınız teknik ve ipuçlarının hepsini öğrenmeden önce, bu dokuz kitapla ilgili iki önemli noktaya değinmem izin verin.

Öncelikle ben cinsiyet eşitliğine inanıyorum. Bu hem gerçek hayatta hem de yazılarımda bu şekildedir. Ancak yazılarımda bahsettiğim kişiler için kadın ya da erkek diye bir seçim yapmadan ara ara uygun gördüğüm cinsiyetleri kullandım. Bir bölümde "O" derken bir kadını, diğerinde ise bir erkeği kastetmemin özel bir nedeni yoktur.

İkinci olarak, bu dokuz kitabın iki ya da daha fazlasında birçok tavsiyeyi, örneği, listeyi serpiştirilmiş olarak bulacaksınız. "Ders Nasıl Çalışılır" ise bütün çalışma tekniklerine genel olarak değinen bir kitaptır. Diğer sekiz kitapta yer alan ve gerekli olan tüm bilgileri özet şeklinde içerir.

25

Kitap Nasıl Okunur?

Kitaplarda tekrar yapmak kaçınılmazdır. Herkese bu dokuz kitabı, özellikle de "Ders Nasıl Çalışılır"! mutla* ka okumalarını tavsiye ederim çünkü kitapların her biri farklı konulara ağırlık verir ve kendi konularında derinlemesine bilgi içerir. Ancak birçok insan bu dokuz kitaptan sadece birini satın alıyor. Bu nedenle ben her kitapta tekrar riskini göze alarak gerekli gördüğüm bilgileri tekrarlıyorum.

Yaklaşık 1200 sayfadan oluşan "Çalışma Teknikleri" serisinin çok geniş kapsamlı ve şimdiye kadar basılan çalışma sistemleri ile ilgili kitaplardan çok daha ayrıntılı olduğunu garanti edebilirim. Kullanışlı, faydalı, pratik ve öğrenilebilir bir sistem oluşturmaya çalıştım. Bu sistemi yaşıyorsunuz, eğitim düzeniyiniz, IQ'nuz ne olursa olsun kullanabilirsiniz. Yine bu sistem sayesinde okulda, işte ve özel hayatınızda çok daha başarılı olabilirsiniz.

Ron Fry

26

J. Bölüm

Okuma: Tüm Çalışma Becerilerinin Temeli

Sanırım bu kitabı şimdiye dek okuduklarınızdan çok farklı bulacaksınız. Okul durumunuz, işiniz, yaşıyorsunuz ne olursa olsun, eğer bu kitap için vakit ayırırsanız, her işin üstesinden daha kolay geldiğinizi göreceksiniz.

Neden mi? Çünkü ben size konulan ne olursa olsun okuma ödevlerinizi daha iyi ve daha hızlı nasıl yapacağınızı ve okuduklarınızdan daha fazlasını nasıl aklınızda tutacağınızı göstereceğim.

Bu kitap, atlayarak hızlı okunacak bir kitap değildir. Yazım ve dilbilgisi rehberi, ya da okumanın eğlenceli yönleriyle ilgili bir yazı da değildir. Okuması zayıf olmasa dahi okuduklarından daha fazla şeyler öğrenmek ve okul ve iş yaşamında daha başarılı olmak isteyenler için, yaşları dikkate alınmaksızın yazılmış pratik bir rehber kitaptır.

Şahsen ben okumayı severim: Klasikleri, casus romanlarını, spor dergilerini, gazeteleri, yulaf ezmesi kutu-

27

Kitap Nasıl Okunur?

sunun arkasını. Sıkıldığımda, yorulduğumda, dinlenirken ya da yemek yerken her zaman elimde okuyacak bir şeyler buldururum.

Ama inanın bana okumayı seviyor olmam o sıkıcı okuma ödevlerinin bana kolay geldiği anlamına gelmez. Bir öğrenci olarak, benim zamanında yaptığım gibi sizin de ağır, bilgi yüklü, zorunlu, ama tabii ki "Tüm Zamanların Sevilenleri" listesinde olmayan okuma ödevlerini yapmamız gerekecek. Zevk için okumayı seviyor olsanız da belirli konulara yönelik okuma ödevleriyle başınız dertte olabilir. Okursunuz ama okur okumaz hepsini unutursunuz. Ya da oturup herhangi bir şeyi okuma fikrinden de nefret ediyor olabilirsiniz. Nasıl bir öğrenci olursanız olun ve okuma düzeyiniz ne olursa olsun, bu kitabı yazmaktaki amacım size okumayı çok daha cazip kılmaktır.

Bu kitap ayrıca uzun zamandır okuldan uzak kalmış, iş dergileri, ticari dergiler, makaleler ve işle ilgili okunması pek de kolay olmayan her türlü dokümanı okumak zorunda olanlar için de ipuçları ve yöntemler içerir.

Neleri okumanız ve okumamanız gerektiğini öğreneceksiniz. Ayrıca okumak için harcadığınız zamanı azaltmayı, bir kitaptaki ana fikri ve konunun önemli detaylarını bulmayı ve okuduklarınızın daha fazlasını hatırlamayı öğreneceksiniz.

Size, bilimsel metinlerden klasiklere dek farklı kitapları okumak için çeşitli yollar göstereceğim.

Kim bilir! Belki de okumanın eğlenceli olduğu konusunda sizi ikna edebilirim. İyi bir okuyucu olduğunuzda dünyalar sizin olur. Daha iyi okullara, işlere girer, daha fazla para kazanırsınız.

28

Okuma: Tüm Çalışma Becerilerinin Temeli

Az okuyanlar tatminsiz işlere girer ve istediklerinden daha düşük seviyeli bir hayat yaşarlar.

Başlamaya hazır mısınız? Harekete geçin!

Okumanızı geliştirmek için yapacağınız her çabanın temelinde motivasyon olmalıdır. Okumak DNA'nızda yazılı olan genetik kalıtımsal bir faktör değildir. Saç ve göz rengine karar veren genler gibi iyi ya da kötü bir okuyucu olmamıza karar veren bir gen yoktur. Bunu unutmayın. Genel olarak okuma sonradan edinilen bir beceridir. Koruyabileceğiniz, geliştirebileceğiniz ve keskinleştirebileceğiniz bir beceri. Bunun için yapmanız gereken şey, yalnızca çok istemektir.

Bu kitapta okuma kavrayışınızı arttıracak bir kaç çok pratik teknik önereceğim. Ama bunlar sadece teknik.

İlk etapta içinizde okumaya karşı bir istek duymuyorsanız, bu tekniklerin kesinlikle işe yaramadığını göreceksiniz.

Tıpkı TV reklamlarının bize empoze ettiği gibi "Sadece Yap." Bu yaklaşım, okumanın geliştirilmesi açısından bir başlangıçtır. Okumayı bir alışkanlık haline getirmelisiniz.

\

iyi okuyucuya karşı kötü okuyucu

Kendinizi bu kişilerden birini işe alacak bir şirket sahibi olarak düşünün ve iyi okuyucu-kötü okuyucu karşılaştırmasını inceleyin.

29

Kitap Nasıl Okunur?

İyi okuyucu: Okurken kafanızda bir amacınız vardır. Bu amacı kafanızda tam olarak belirlemiştir. Aynı şey, cevaplanmasını istediğiniz bir soru, hatırlamanız gereken bir olay, yakalamanız gereken fikir veya sizi etkileyen güncel olaylar için de geçerlidir. Bunlar olmasa, en azından kaleme alınmış iyi bir hikayeyi okumanın zevkini yaşarsınız.

Kötü okuyucu: Evet, okursunuz ama genelde bunu yapmanızın gerçek ve iyi bir sebebi olmaz. Verilen mesajı kavrama konusunda çok az bir çaba harcar, amaçsızca kitabın sonunun getirmeye çabalar durursunuz.

İyi okuyucu: Okursunuz ve düşüncelerinizi özümsersiniz. Size okuduğunuz kitap vasıtasıyla iletilen kavram ve fikirleri duyar ve yorumlarsınız.

Kötü okuyucu: Kelime karmaşası arasında kaybolur gidersiniz. Yazarın ne demek istediğini anlamak için zorlanırsınız. "Mesajı alabilmek" için her kelimeyi dikkatli okuduğunuz için genelde çabuk sıkılır ve ana fikri kavrayamazsınız.

İyi okuyucu: Eleştirel gözle okursunuz ve yazarın fikirlerinin makul ya da abartı olup olmadığını değerlendirebilmek için sorular sorarsınız. Eğilimleri fark edersiniz ve her okuduğunuza "inanmazsınız".

Kötü okuyucu: Okuduğunuz her şeyi adeta yutarsınız. Yazılı olan her şeyin doğru olduğu yanılgısını yaşar, kulağa hoş gelen bir teze inanıp, önceki inancınızdan hemen vazgeçebilirsiniz.

iyi okuyucu: Çeşitli kitap, magazin ve gazeteleri okursunuz. Okuduğunuz şeyler komedi kitaplarıyla s1-!

30

Okuma: Tüm Çalışma Becerilerinin Temeli

nırlı değildir. Kurgu, şiir, biyografi, güncel olaylar ile ilgili her türlü kitabı okursunuz.

Kötü okuyucu: Siz tek sayfa okuyucusunuz. Gazetelerin spor sayfalarını, çizgi bölümlerini ve foto roman kısımlarını okursunuz. Güncel olaylar mı? Dünyada olup bitenleri TV programlarınızı seyrederken arada duyarsınız.

İyi okuyucu: Okumayı seversiniz ve okumanın kendinizi geliştirmenin en önemli aracı olduğunu düşünürsünüz.

Kötü okuyucu: Okumaktan nefret edersiniz, ve okumanız gerektiğinde bunun göğüs germeniz gereken bir angarya olduğunu düşünürsünüz. Okumak "sıkıcıdır."

Bir dakika durun ve kendinize sorun, kimi işe alırdınız? Evet kötü okuyucuyu işe alma ihtimaliniz var ama ona fazla ücret ödemezsiniz. Böyle düşük kapasiteli bir kişiyi yüksek bir sorumluluk gereken bir pozisyona yerleştirir miydiniz?

Bu noktada, sizden kendi okuma becerinizi değerlendirmenizi istemeyeceğim. Bu egzersizin amacı kendinizi "iyi" ya da "kötü" bir okuyucu olarak tanımlamanız

değildi. Burada önemli olan İyi Okuyucu doğduğunda güzel şiirler ve iyi romanlar okumuyordu. O da benim gibi, sizin gibi "Ali topu at" diyerek okumaya başladı,

1

Zaman içinde okumayı alışkanlık haline getirerek "İyi Okuyucu" kendisine fırsatlar dünyasını açan bir beceri edindi.

31

Kitap Nasıl Okunur?

Okuma: Tüm Çalışma Becerilerinin Temeli

Bu sırada "Kötü Okuyucu" iyi bir okuyucu olmanı gösterdiği çabaya değmeyeceğini düşündü ve kötü okuyucu olmayı kendine alışkanlık edindi.

İyi olan haber, kötü okuyucu olmak hayat boyu de işmeyen bir özellik değil; okumanızı geliştirebilirsiniz' İşin önemli kısmı kendinizi harekete geçirecek isteği içinizde hissetmeniz.

Ne kadar hızlı kavrayabiliyorsunuz?

Çok hızlı ya da çok yavaş okuduğumuzda, hiçbir şey anlayamayız.

Pasc<

Çok yavaş okuyorsunuz diye üzülmüyor musunuz? Üzülmenize hiç gerek yok çünkü önemli olan hangi hızda okuduğunuz değil, okuduğunuzun ne kadarını anladığımı ve hatırladığımızdır. Her konuda olduğu gibi bu konuda da pratik yapmak, hızınızı arttıracaktır. Eğer bir sil ralama yapmak isterseniz aşağıda seçilmiş 465 kelimeyi baştan sona okuyun ve saat tutun. Sonra da kendinizi aşağıdaki şekilde sınıflandırın:

30 saniyenin altında 31-45 saniye 46-60 saniye 61-89 saniye 90-119 saniye çok hızlı

hızlı

üst ortalama

ortalama

yavaş

120 saniye ve fazlası çok yavaş

32

(Feride, Anadolu'nun bir köyünde öğretmendir. Öğrencisi Munise, bir kabahat işlemiş, üvey annesinden korktuğu için de fırtınalı bir kış günü evden kaçmıştır. Köydeki herkes gibi Feride öğretmen de onun için endişe etmektedir. Okuyacağınız bölümde Munise 'nin Feride öğretmene sığınması anlatılmaktadır.) Kapı açılır açılmaz içeriye karlı bir rüzgâr doldu, ihtiyar kadının elindeki mum birden bire söndü.

Hatice hanım, tekrar mumunu yakmaya uğraşırken, ben onu göğsümde sıkıyor, hıçkırığa hıçkırığa ağlıyordum.

Son kuvvetini tükettiği anlaşılan Munise, kollarımda baygın gibiydi. Yüzü mosmor, saçları dağıtılmış, elbisenin içine kadar kar dolmuştu.

Çocuğu soyduktan sonra, kendi yatağıma yatırdım. Hatice hanımın mangalında ısıttığım fanila parçaları ile vücudunu ovuşturmaya başladım. Munise kendine gelir- gelmez ilk sözü: "Bir parça ekmek" diye yalvarmak oldu. Bereket versin biraz sütümüz vardı. Hatice hanımla onu ısıttık ve kaşık kaşık çocuğa vermeye başladık.

Dakikalar geçtikçe Munise'nin yüzü kızarmaya, gözlerine fer gelmeye başlıyordu. Kollarımda ara sıra içini çekiyor, kimbilir hangi acı ile için için ağlıyordu. Ah, şu çocuk gözlerindeki minnet! Dünyada bir parça iyilik edebilmekten daha güzel birşey olmuyor. Fırtına içinde viran bir gemi teknesi gibi sallanan bu sefil ve karanlık oda, ocağın kızıl akisleri içinde birden bire öyle munis ve mes'ut bir yuva olmuştu ki biraz evvel hayata gösterdiğim emniyetsizlik için kendi kendimden utanıyordum.

Çocuk artık konuşmaya başlamıştı. Kolları boynumda, sarı saçları bileklerimden dökülerek gözlerime bakıyor, sorduğum sorulara ağır ağır cevaplar veriyordu: Dün akşam, üvey annesinden çok korkmuş, köyün öte ucundaki bir ambara kaçarak samanların arasına girmiş. Samanlar insanı yatak gibi sıcak tutuyormuş. Fakat bugün çok acıkmış. Dışarı çıkarsa tutup yine eve götürececeklerini biliyormuş. Onun için, çaresiz, geceyi beklermiş.

33

Kitap Nasıl Okunur?

Zavallı çocuğun en büyük ümit yeri benmişim. Bütü gün "Hoca hanım mutlaka bana ekmek verir." diye kendir avutmuş.

Biraz sonra çocuğun parlak gözlerine bir gölge düştüğü nü, parlak neşesinin sönmeye başladığını fark ettim. Sorma ya lüzum yoktu. Çünkü aynı korku bende de uyanmıştı. Ya rın sabah Munise'yi yine eve göndermek lâzım gelecekt içimde sönük bir ümit yok değildi. Çok güzel bulduğu muz için hiçbir zaman elimize geçemeyecek bir ümit yok d ğildi. Çok güzel bulduğumuz için hiçbir zaman elimize geçi meyecek sandığımız şeylere karşı duyulan o ümitsiz ümi Hatice hanıma dedim ki:

– Madem ki bu kızın evlerinde istemiyorlar; acaba be onu kendime evlât edinmek istesem razı olurlar mı? Benii de kimsem yok. Vallahi bu çocuğa kendi evladım gibi baki rım. Acaba vermezler mi?

Bu çılgın arzum, Hatice hanımın dudaklarından çıkac< sözcüğe bağlıymış gibi titreye titreye ellerimi uzatıyor, bo; nurau büküyordum.

İhtiyar kadın, gözlerini ocağa dikmi, düşünüyord Ağır ağır başını salladı:

– Fena olmaz. Yarın muhtarla konuşalım. O "peki derse babasını da razı ederiz. İyi olur, dedi.

Ben, ömrümde bu kadar güzel bir ümit sözü işittiğin bilmiyorum. Cevap vermeden Munise'yi göğsüme çektin Çocuk, ellerimi öperek; "anacığım, anacığım!" diye ağıl maya başladı.

Ben bu satırları yazarken Munise yatağında sarı saçl rında ocağın mes'ut kızıllığı titreyerek uyuyor. Arasına der derin içini çekiyor ve dolu dolu öksürüyor.

Şimdi bu soruları metne bakmadan cevaplandım

1. Munise'nin evden kaçmasının sebebi nedir?

- Gezmeye gitmek
- Üvey annesinden korktuğu için
- Köyünden sıkıldığı için
- Arkadaşı ile buluşmak için

34

Okuma: Tüm Çalışma Becerilerinin Temeli

2. Munise, kapıdan içeri girdiğinde ne durumda idi?

- Mutlu ve neşeli idi
- Her ikisi
- Hiçbiri
- Soğuktan donmuş durumda idi

3. Munise, evine niçin dönmek istemiyor?

- Evini sevmiyor
- Hiçbiri
- Her ikisi
- Okula gitmek istemiyor

İyi bir okuyucu bu metni çok hızlı ya da hızlı okuması ve bu 3 sorudan en azından 2'sini bilmesi gerekir.

Eğer yavaş/oldukça yavaş okuduysanız ve/veya iki ya da daha fazla hata yaptıysanız, işte o zaman endişe-lenmeli ve bu konuda bir şeyler yapmayı planlamaksınız. Aksi taktirde gereken hızda okuyor ve okuduklarınızın bir çoğunu akılda tutuyorsunuz demektir.

Hız ve kavrama arasındaki ilişki çok önemlidir: çok hızlı okursanız daha az anlayabilirsiniz; ancak daha yavaş okumak konuyu kavradığınızı anlamına gelmez.

Okuma hızım/kavramayı azaltan faktörler

- Yüksek sesle okumak ya da okurken dudaklarınızı kıpırdatmak.
- Kelimeleri takip etmek için parmaklarınızı kullanmak, okurken başınızı hareket ettirmek gibi mekanik yöntemlere baş vurmak.
- Okuduğumuz materyale uymayan bir okuma tekniği uygulamak.
- Yeterli kelime dağarcığına sahip olmamak. Okumanızı geliştirmek için yapılabilecek birkaç şey vardır.

35

Kitap Nasıl Okunur?

Okuma hızınızı arttırmak için:

- Dikkatinizi ve konsantrasyonunuzu yoğunlaştırmn

2. Çevrenizde bulunup da dikkatinizi dağıtacak konuları belirleyerek, bunlardan kurtulun.
3. Karmaşadan uzak, rahat bir ortam hazırlayın,
4. Tek bir kelime ya da cümle de takılıp kalmayın Konunun genelini anlamanıza yardımcı olacal kilit kelimelere (sözlükten) bakın.
5. Her detayı anlamaya çalışmaktansa genel kavra mı yakalamaya çalışın.
6. Eğer okurken dudaklarınızı kıpırdattığınızı far! ederseniz (mırıldanma), ağzınıza bir kalem ya dî başka bir obje (zehirli olmayan ve şekersiz) ko yarak okumayı deneyin. Eğer okurken hala mı rıldanmaya devam ediyorsanız, yılmamalı ve bı egzersize devam etmelisiniz!

Kavramayı arttırmak için:

1. Arka arkaya gelen bilgileri öğrenmeye çalışın Kavrama, ancak mevcut bilgiye yeni bilgileri] eklenmesiyle olur.
2. Okumanız sırasında belirli noktalarda tekrar edil ve üzerinde düşünün. Konunun önemini anlayı anlayamadığınızı görmek için kendinizi deneyin
3. Eğer bulduklarınız bir araya geldiğinde bir an lam ifade etmiyorsa, çıkardığınız sonucu unutun Geri dönün, tekrar okuyun ve alternatif bir sonuj bulmaya çalışın.

36

Okuma: Tüm Çalışma Becerilerinin Temeli

4. Okuduklarınızı özetleyin, kendi kelime ve notlarınızla bunları uygun bir anlatıma getirin.

Her şeyden önemlisi, kendiniz için rahat olduğuna inandığınız bir hızda okuyun. Mesela ben, çok hızlı okuyabilmeme rağmen, romanları daha yavaş okumayı tercih ederim. Böylece yazarın kelimelerle oynayışını incelerim. Aynı şekilde anlamakta ve konusunu kavramakta zorlandığım bir metni okurken hızım otomatik olarak düşer. Gazete, aktüalite dergileri ve benzerlerini, detayları atlayıp konuyu öğrenmeye yönelik olarak çok hızlı okurum.

Eğer şu anki okuma hızınız çok düşükse, acaba bir hızlı okuma kursuna mı gitmelisiniz?

Hızlı okumanın bir anlamı vardır. Yavaş okuyan bir çok insan, okudukları kitabı çok sıkıcı bulduklarından mümkün olduğunca az okurlar. Ama sadece hızlı okumak, iyi bir okuyucu olmak için yeterli değildir.

Böyle bir kursun size herhangi bir zararı olacağını zannetmiyorum. Ama size sürekli olarak okumanızı tavsiye ederim, böylece zamanla hızınız doğal olarak artacaktır.

Daha az zamanda daha çok şey hatırlayın

Hatırlamak, okuduğunuzu anladığınızın en önemli göstergesidir. Ne kadar hızlı okuduğunuzun, ne kadar muhteşem bir taslak çıkardığınızın ve ne kadar fazla yeri fosforlu kalemle çizdiğinizin bununla çok sınırlı bir bağlantısı vardır. Bir yazının çok daha fazla bölümünü hatırlamak için temelde okuduğunuzun anlamını kavra-

37

Kitap Nasıl Okunur?

malı ve ana fikrini yakalamalısınız. Dakikada 1000 kelimelik bir hıza erişmeniz, okuduğunuz metinlerde neyin anlatılmak istendiğini anladığınız anlamına gelmez. Okumanızı geliştirirken, aklınızda tutmanız gereken bir gerçek var. Hızlı okumanın, kavramada ikinci dereceden bir önemi vardır. Eğer sınıfta bir ödevi herkesten hızlı okur ama okuduklarınızı bir cümle ile özetleyemezseniz, kaybedersiniz. Arkadaşlarınızdan bir ya da iki saat uzun bile sürse, yazarın demek istediğini anlamanız sı nıfta ve ileriki yaşamınızda size avantaj kazandıracaktır.

Bu kitabın, sizin bir öğrenci olarak okuma ödevlerinizden ne anladığınız ve ne kadarını hatırladığınız üze rinde durma sebebi de işte budur. Öğretmenlerinizin bile canını sıkkan, anlaşılması güç bir yazıyı yada bir dergiy okuyor olsanız da okuduklarınızı anlamanız için belirl bir yol izlemeniz gerekir. Bunlar:

1. Ana fikri kavramak
2. Olayları toparlamak
3. Olayların sırasını anlamak
4. Sonuçlar çıkarmak

Bir ödevinizi okumak için bir saat ayırıyor ve ne okuduğunuzu hatırlayamıyorsanız, bunun sebebi, genellikle zincirde bir kopukluk olmasıdır. Okumadaki önemli süreçlerden birini atlamış ve konuyu anlamada boşluklar oluşturmuşsunuzdur.

Hatırlama oranınızı arttırmak için, bu anlama zincirinde yer alan her aşamada uzmanlaşmalısınız. Okuduğunuz her şeyde bütün dört aşamayı da anlamanız gerekemeyecek. Örneğin bir dizi yemek pişirme talimatını tam

38

Okuma: Tüm Çalışma Becerilerinin Temeli

olarak uygulayabilmek için yalnızca malzemelerin yemeğe katılmasındaki sırayı öğrenmeniz gerekir. Ama başka konularda okuma yapmanız, bilgileri bir araya getirmenizi, bir tezi tanımlamanızı ve mantıklı olup olmadığına dair eleştirel bir şekilde düşünmenizi gerektirecektir.

"İyi Okuyucu" sadece her anlama aşamasını tam olarak uygulamakla kalmayarak bir çeşit içgüdü geliştirmiştir: Okuduğu şeylerin bazılarının sadece bilgi edinmek ya da sadece ana fikri kavramak için olduğunu fark eder. Artık bundan sonra amacını gerçekleştirmek için hızlı okuyabilir ya da okumak için can attığı bir romana geçebilir.

Bu kitap size her okuma aşamasında neler olduğu hakkında ihtiyaç duyacağınız bilgileri verecektir.

İlk bölümler size bu farklı aşamaları tanıttacak ve okuduklarınızı hatırlamanız için bu aşamalarda uzmanlaşmanızı sağlayacaktır.

Son bölümlerde, edebi bir kitabın ya da bir matematik ya da fen kitabının nasıl okunması gerektiğini ve iyi bir taslağın nasıl çıkartıldığını göreceğiz.

Bu kısa kitabı bitirdiğinizde, size önerdiğim yöntemleri uygulayarak okuma ve kavramanızın çok arttığını göreceksiniz.

Başka ders kitapları bulmak

Çok az sayıda kitap hepimizin profesyonel yazar diyebileceği kişiler tarafından yazılmıştır. Her ne kadar yazar ve editörler konusunda uzman olsalar da, tek bir ko-

39

Kitap Nasıl Okunur?

1

nuyu anlatan ve anlaşılması son derece kolay bir dille bir kitap yazmak kolay değildir. Bazen elinize öylesine boş ve aptalca bir ders kitabı geçer ki kitabı arkadan öne mi, sağdan sola mı yoksa içten dışa mı okuyacağınızı şaşırırsınız. Eğer bir konuyu anlamakta çok zorlanırsanız, size tavsiyem kitapçıya veya kütüphaneye gitmeniz ve size aynı konuyu daha basit bir şekilde anlatan bir kitap bulmanızdır. (Hatta öğretmeniniz ya da profesörünüzden tavsiye alabilirsiniz. O sizin okumaya değer bir kitap bulmanıza yardımcı olacaktır. Hatta onlara en başta bu kötü kitabı neden seçtikleri konusunda bir şey söylemedikçe girişimci bir hava vermenizden dolayı öğretmeninizin gözünde puan kazanabilirsiniz.)

Şu an sizin, "Ron, daha çok çalışma, daha akıllıca çalış" mesajına ne oldu? dediğinizi duyar gibiyim. "Bu zaman kazanmak olamaz. Bahse girerim bu kitaplar ay konuyu işlemek değil, aynı sırada bile gitmezler. Bu sefer iki kitabı okumakta zorlanacağım" diye sızlandığını zı duyar gibi oluyorum.

Muhtemelen hepsi doğrudur. Ancak eğer anlamıyorsanız, belki de yazar nasıl anlatması gerektiğini bilmi-yordur. Belki de sizin suçunuz değildir. Bir çok öğrenci esas problem o karmaşık ders kitaplarındayken, kendini aptal zannederek ter döktü, şikayetçi oldu, sınıfta kaldı, hatta bölümünü değiştirdi. Bu yüzden şikayet etmek yerine, gerçekten yazı yazabilen bir uzman bulun ve ne öğrenmeniz gerekiyorsa onu öğrenin.

Test cevapları: B,C,D,D.

40

2. Bölüm

Bir Amaçla Okumak

Kendinizi "tam bir okuyucu" olarak görmesiniz bile her gün bir şeyler okuyorsunuz: Bir dergi yazısı, video kullanım talimatı, buzdolabınıza tutturulmuş telefon mesajları, vs.

Ne okursanız okuyun, size nasıl okumanız gerektiğini gösteren bir amacınız vardır ve her şeyi farklı şekillerde okursunuz. ÖSS başvuru kitapçığını, bir romanı okuduğunuz gibi okumadığınız gibi aynı şekilde bir dergi makalesini hazırladığınız bakkal listesi gibi okumazsınız. Eğer kafanızda belirlediğiniz bir hedefiniz olmazsa, kendinizi amaçsız ve verimsiz bir şekilde bir şeyler okuyor olarak bulursunuz.

Ne yazık ki; konuştuğum birçok öğrenci, bir hedef doğrultusunda okumanın ne derece önemli olduğunu kavramış değiller. Onların bu konudaki amaçsızlığı ve eksikliği "ne ekersen onu biçersin" atasözü ile özetlenebilir.

Ne okuduğunuzu anlamadan -ve hatırlamadan- önce neden okuduğunuzu bilmelisiniz.
41

Kitap Nasıl Okunur?

Okumadaki amacınızı tanımlamak

Okumadaki amacınız nedir? Eğer bu soruya verebileceğiniz en iyi cevap "okuyorum çünkü öğretmenim öyle istedi" ise, kendinize daha iyi sebepler bulmanız gerekecek. Eğer bir bölüm okuyup "ödevimi bitirdim" diyor-*) sanız bu daha da yararsız. Bunun yerine kitabı yastığının altına koyup difüzyon yoluyla onu içinize çekmeyi de bekleyebilirsiniz.

Kendinize okumak için iyi bir sebep bulmadıkça, kendinizi kitap başlıkları dışında hiçbir şey aklınızda kalmadan sayfaları çevirirken bulacaksınız.

Okuma uzmanlarına göre okumanın 6 temel amaçı vardır:

1. Belirli bir mesajı kavramak
2. Önemli detayları bulmak
3. Belli bir soruyu cevaplamak
4. Okuduklarınızı değerlendirmek
5. Okuduklarınızı uygulamak
6. Eğlenmek

Amaçlı bir şekilde okumanın anlamayı arttırdığını düşünecek olursak, şimdi size okul kitabınızı okumak için bir amaç bulmamıza yarayacak basit teknikler önereceğim.

Her kitaptaki ipuçlarını bulun

Bütün bilgi yüklü okul kitaplarında ve teknik malzemelerde (aslında romanlar hariç her kitapta) bilgi açısından çok zengin olan özel bölümler vardır. Bu bilgiye

42

Bir Amaçla Okumak

ulaşmak okuma deneyiminizi zenginleştirecek ve hatta kolaylaştıracaktır. İşte aramanız gerekenler:

Başlık sayfasından sonra gelen ilk sayfa genellikle içindekiler sayfasıdır ve kitabın içindekileri bölüm listesi halinde verir. Bazıları beklenmedik şekilde detaylıdır, her bölümde anlatılan konuyu ya da ana fikri listelerinde bulundurlar.

Düz yazıya geçilen bölüm olan (başlık, içindekiler ve belki de yazarın diğer yazılarına, editörüne, araştırmaları yapana, arkadaşlarına, akrabalarına, öğretmenlerine, vs. teşekkür ettiği -bu sayfaları geçebilirsiniz- bölümden sonra) önsöz, genelde kitapta bulacağınız bilgilerin bir çeşit tanımlamasıdır. Yazarlar kimi zaman önsözü kitabın kendine özgü yönlerine dikkat çekmek için de kullanırlar.

Giriş bölümü, önsözün yerine yazılabileceği gibi, önsöze eklenebilir de. Giriş bölümü yazarın kendisi tarafından olabileceği gibi çalışmasına prestij katacağına inandığı başka bir kişi tarafından da yazılabilir. Girişlerin büyük bölümü, kitabın daha detaylı bir özeti. Kitapta yer alan her bölümün özeti yapılarak okuyucunun kitaptaki malzemeyle ilgili fikri olması sağlanır.

Dipnotlar, metnin genelinde rastlanabileceği gibi, (bir cümle, alıntı vs.nin altında küçük bir rakam olarak bulunurlar, "ip ucu"⁴ gibi) sayfanın altında ya da metnin sonunda özel bir bölümde de bulunabilirler. Dipnotlar, doğrudan alıntı yapmak, fikrin kaynağını belirlemek ve/veya metnin dışında bir konuyu daha detaylı anlatmak, bilgi eklemek vs. amacıyla kullanılırlar. Bu kaynakları okumayı bir alışkanlık haline getirebilirsiniz.

43

Kitap Nasıl Okunur?

Eğer bir metinde bilmediğiniz çok fazla kelime varsa, ince düşünceli bir yazar tüm terimleri tanımlayan bir sözlüğü eserin sonuna ekler.

Genelde kitabın en altında bulunan bibliyografya yazanın kitabın araştırmasında kullandığı kaynakçayı tavsiye ettiği kitap listesini ya da her ikisini birden içerir. Bu bölüm, kütüphaneye giderek belirli bir konu hakkında daha fazla bilgiyi kolaylıkla bulabilmenizi sağlamalıdır. Amacıyla genellikle konulara göre alfabetik sıraya dizilmiştir.

Yazının içinde yer alan bir konu ile ilgili ek bilgiyi de örnekleri içeren ekler, kitabın en sonunda bulunabilir.

Bir kitaptaki en son bölüm, metindeki her isim, kom vs.nin geçtiği yerleri sayfa numarasıyla veren ve alfabe tik düzene göre yazılmış olan indekstir.

Okuduğunuz yazıdaki tüm bu araçları kullanmay alışkanlık haline getirirseniz çalışmanızı kolaylaştırabilir lirsiniz.

Her bölümde ipuçları arayın

Her kitapta, size okumak için bir sebep oluşturacak ipuçları bulunur. Yazıyı hızlı bir şekilde gözden geçire rek cevaplanmasını istediğiniz soruları arayın. Okumaya başlamadan önce okumayla ilgili aşağıda verilen öğeler: dikkate alın. Gazete başlıklarının size yazı hakkında bir fikir vermesi gibi, bu öğeler de size okuyacağınız bölümün ilet mek istediği mesajı kavrama imkanı sağlar.

44

Bir Amaçla Okumak

Bölüm başlıkları ve alt başlıklar

Bölüm başlıkları ve harfleri belirginleştirilmiş alt başlıklar, size ana konu hakkında oldukça fazla detay verir. Bazı okul kitaplarında ise, paragraf başlıkları ya da koyu renkli ilk harfler, yazarın daha fazla detay vereceğinin habercisidir. Bu yüzden, okuma ödevlerinize sadece koyu renkli başlık ve alt başlıkları okuyarak başlayın.

Örneğin biyoloji kitabınızda "Dinazorların Yok Oluşu" adlı bir başlıkla karşılaştınız. Bu başlıktan aşağıdaki sorulan çıkarabilirsiniz:

- Dinazorların yok olmasına ne sebep oldu?
- Kim sebep oldu?
- Bu olay ne zaman meydana geldi?
- Bu olay neden oldu?

Bölümü okurken kendinizi bu sorulara cevap ararken bulacaksınız. İşte artık okumak için bir nedeniniz var!

Bazen bilmediğimiz kelime ya da terim içeren başlıklarla karşılaşabilirsiniz. Bu terimleri tanımlamaya ya da bir kavramı açıklamaya çalışmak da amacınızı oluşturacaktır.

Bu başlık okuma süreci sadece birkaç dakika alır, ama bölümü çok daha akıllı ve verimli bir şekilde okumanıza zemin hazırlar. Yazanın nereye varmak istediği hakkında fikriniz olacağından, önemli detayların ne olduğu ve çalışmanızı nerelerde yoğunlaştırmanız gerektiği hakkında önemli bir bilgiye sahip olacaksınız.

45

Kitap Nasıl Okunur?

Bir Amaçla Okumak

Bölüm sonu özetleri

Eğer bir casusluk romanını yazarın sizden umdu| biçimde baştan sona okursanız, yazarın istediği oltaya ta kılabilirsiniz. Halbuki ilk olarak son sayfayı okuyara sonucun ne olduğunu öğrenmek, size yazarın kitabı vj dedektiflik hikayesini nasıl bir çatıya oturttuğunu ve de dektiflik hikayesinde nasıl açık, kapalı bir durum oluş turduğunu anlamamıza yardımcı olur. Daha sonradan oi taya çıkacak katil hakkında, herhangi bir şüpheli olsayc gözden kaçırabileceğiniz bir detayı yakalarsınız.

Aynı şekilde bir okul kitabında yazarın nereye mak istediğini önceden görmek, okurken sonuç açısr dan önemli noktaları yakalamanıza yardımcı olur.

Bir casusluk romanını bu şekilde okumak zevkli ol mayabilir, ama konu ders kitapları olunca bunun sizi| için bir amaç belirleyeceği kesindir. Ve dahası, bu her za manki yazıları okurken uyuklamanızı engelleyerek sî2 çok daha aktif bir okuyucu yapacaktır.

Resim, grafik ve tablolar

Başta fen kitapları olmak üzere ders kitaplarının çoğur da çizim, grafik, sayısal tablo, harita ve çeşitli resimleri karşılaşırsınız. Öğrencilerin neredeyse tümü, bunlara hız! ca şöyle bir göz atar ve doğal olarak çabucak unuturlar.

Tablo ve grafiklere hızlı bir şekilde bakmanız, kendinizi çok önemli bir kolaylıktan mahrum bıraktığınız ar lamına gelir. Bu yardımcı unsurların, metni nasıl tamamladıklarını ve hangi noktaları vurguladıklarını inceleyi; ve notlar alın.

Dikkat çekilen terimler, kelimeler ve diğer bilgiler

Bazı okul kitaplarında önemli terimlerin ve bilgilerin metnin bütünü içinde daha belirgin hale getirildiğini görürsünüz. (Kitabı sizden önce okumuş öğrencinin çizdiği yerleri kast etmiyorum. Aksine bu noktalara karşı çok dikkatli olmalısınız!)Bu terimlerin tanımlarını bulmak ya da verilen bilgilerin uygulamalarını görmek okuma amacınız olabilir.

Sorular

Bazı kitap yayıncıları, önemli noktaları ya metin içinde ya da bölüm sonunda olmak üzere sorularla vurgulandığı bir düzen kullanırlar. Eğer bu sorular bölümünü önce okursanız, neye dikkat vermeniz gerektiği hakkında daha iyi bir fikriniz olur.

Ödevlerinizle ilgili ön okuma yapmak

• Eğer okuma ödevinize, başlıkları, alt başlıkları ve bölüm içerisinde verilmiş diğer amaç belirlemeye yarayan unsurları arayarak başlarsınız, ön okuma aşamasını tamamlamış olursunuz. Ön okuma nedir? Ön okuma, okuma ödevinize bu ipuçlarına göz atarak ve okumak için amacınızı (veya amaçlarınızı) belirleyerek başlamaktır.

Size ödevlerinizin tümü için ön okuma yapmanızı tavsiye ederim. Neden mi? Hiç bütün gecenizi bir ödevi bitirmeye çalışarak ama okuduklarınızın sadece çok az bir kısmını anlayarak geçirdiğiniz oldu mu? Eğer cevabınız evet ise, büyük olasılıkla ön okumayı atlamışsınızdır.

46

47

Kitap Nasıl Okunur?

Bir Amaçla Okumak

1. Hızla göz atarak okuma. Kafamızdaki belirli bir soruya ya da bizi meraklandıran bir konuya cevap arayan bilgiler üzerinde yoğunlaşır.

2. Eleştirel okuma. Detaylı bir analiz gerektiren farklı fikir ve kavramları içerir.

3. Estetik yada zevk için okuma. Sırf eğlence amaçlı ve yazarın stil ya da kabiliyetlerini takdir etmek için yapılan okumadır.

Okuma amacınızı belirlerken, bu amacınızı gerçekleştirmek için hangi okuma metodunun gerekli olduğunu da belirlersiniz. Aşağıdaki tabloda bazı okuma metodlarını bulacaksınız. Bunları okuyun ve hangisini kullanmanız gerektiğini bulun:

Hızlı okuma yapmadan daha hızlı okuma

Bahsettiğimiz başlıklar, alt başlıklar, ilk cümleler v| yazann size sağladığı ipuçlarını hızlıca okumak size bölümün içeriği hakkında bir fikir veriyorsa da, bölümdı geçen bazı sözler önemli noktaların üzerinde durmanı: ve önemsiz olanları atlamanızı sağlayacaktır. Ne zaman hızlanacağınızı ve yavaşlayacağınızı, ne zaman önemi noktaların üzerinde yoğunlaşıp önemsizleri geçeceğinizi bilmek daha hızlı ve etkili okumanızı sağlayacaktır.

"Bunun gibi", "ayrıca", "bundan başka" gibi kelime leri gördüğünüzde, yeni bir bilginin anlatılmadığını anla yabilirsiniz. Eğer ne anlatıldığını biliyorsanız, bu bölü mü ya hızlıca okuyun ya da tamamen geçin.

Ama, "öte yandan", "buna rağmen", "ancak", "dahi çok" ve "fakat" gibi kelimeleri görürseniz durun. Çünkü biraz önce okuduğunuz fikirlerle çatışan ya da yeni bi bakış açısı getiren fikirlerle karşı karşıyasınız.

Son olarak eğer bir bölümü baştan sona okuyacal kadar vaktiniz yoksa yada sınav öncesi tekrar yapıyorsa nız şu tip sözcüklere dikkat edin: "özetlersek", "sonu olarak", "bu nedenle", "böylece". İşte konunun özü bu radadır. Bundan önce uzun uzun anlatılan konular, genelikle bu kelimeleri izleyen cümleler içerisinde bağlan ve özetlenir.

Amacınız okuma metodunuzu belirler

Gerçekten de okuma amacınız ile okuma yöntemini* Eğer iyi bir okuyucuysanız ya da öyle olmak istiyor-arasmda yakın bir ilişki vardır. Temelde hepimizin kufl sanız, her zaman okuma metodunuzu okuma amacınıza landığı üç çeşit okuma yöntemi vardır. | uyarlırsınız; kendinizi farklı okuma becerileri

için eğit-

Amaç

Metot

Gazete Arabanıza en iyi Hızlı göz atma
reklamları fiyatı biçmek

Dergi Güncel olaylardan Hızlı göz atma
haberdar olmak

Kişisel Ailenizle iyi Eleştirel
yardım kitabı geçinmeyi öğrenmek

Biyoloji kitabı Sınava hazırlanmak Eleştirel

Bir romanın Biyolojiden uzaklaşıp Zevk için
yeni sayısı kafanızı rahatlatmak!

48

49

Kitap Nasıl Okunur?

miş ya da eğitmektesinizdir, metodunuzu amacınıza gö re değiştirme gibi bir sorun yaşamazsınız, tek tip kitapla*] okumaktan tatmin olmazsınız.

Öte yandan kötü bir okuyucu her şeyi aynı şekilde okur. Biyoloji kitabına, bir romana ve bir gazeteye şöyle bir göz atar, kelimeleri zorlanarak okur. Böyle bir insana bir amaç üzerine okumak yabancı gelir, bu nedenle de belirli bir okuma metoduna adapte olamaz.

Aktif bir okuyucu olmak

Bir amaca yönelik olarak okumak, okuduklarına anlamanız ve akılda tutmanız açısından oksijenin hayat nızdaki yeri kadar önemlidir. Bir amaç üzerine okum< yazarın iletmek istediği mesajı anlamak için duygulai ve aklın kullanıldığı düşünme anlamına gelen, aktif okj manın temelidir. Okuyucuların çoğu gözlerini sayfa üs rinde gezdirerek pasif olarak bilgi edinmeye çalışırb Aktif okuyucunun ise bir amacı olduğundan, pasajda vj rilen mesajı, fikri, ya da görüşü almak için çaba gösteri Bu yolla da amacına kolaylıkla ulaşır.

Aşağıda "İş Gücünüzden Maksimum İstifade Edit isimli kitaptan uyarlanmış bir bölüm bulunmaktadır, amaç belirlemek için pasaj üzerinde ön okuma yapın, saj sonrasında verilen ve not almak amacıyla kullarıac ğınız sayfalara ön okumanız sırasında kafanızda oluşat lecek sorulan ve hedefinizi not almayı unutmayın: Gerçekten de çok fazlasını mı yapmaya çalışıyorsunuz?

Bir Amaçla Okumak

Hepimizin, yaşamımızın bir parçası olan kaynak ve sorumluluklarını düzenlemek için bazı dengelere ihtiyacı vardır. İşte bu bölüm de bunu anlatmaktadır.

Sorumluluk ve talepler altında boğuluyor olabilirsiniz. Projelerinizin tümünü verimli bir şekilde düzenlemek ve idare etmekte kendinizi yetersiz hissediyor olabilirsiniz. Fikir ve çözümlerin bir şekilde bir araya gelerek bir kontrol duygusu oluşturmasını ümit ediyor olabilirsiniz.

Zamanla ilgili tüm endişeleriniz tek bir gerçekte toplanıyor olabilir: Çok fazla şeyi bir arada yapmaya uğraşıyor olabilirsiniz!

Eğer mevcut olan vaktinizden daha fazla şey yapmaya kalkışıyorsanız, en iyi düzenlenmiş program, en iyi planlanmış "Günlük Faaliyet Planı" ve en etkili 10-12 fikir listesi bile durumu değiştiremez.

Kendinize aşırı yüklenip yüklenmediğinizi nasıl anlayabilirsiniz? Bu şartları değiştirmek için ne yapabilirsiniz? Genelleme yapmak gerekirse, eğer kendinizi aşırı yük altında hissediyorsanız, gerçekten de aşırı yük altın-dasımdır. Eğer halihazırda aşırı yüklü olduğunuzu hissetmiyorsanız, hızlı bir şekilde o yöne doğru gittiğinizi hissediyor olabilirsiniz. Brç durumda sormanız gereken soru, "böyle bir durumun oluşmasını nasıl engelleyebilirim?" olmalıdır.

Çoktan patlama noktasına varmış olsanız ya da böyle bir duruma yaklaşıyor olsanız bile, her şey son noktasına gelmeden önce başarılarınızı ve sorumluluklarınızı uzun ve detaylı bir şekilde incelemelisiniz. Kendi kendinize karşı dürüst ve gerçekçi olmalısınız.

50

51

Kitap Nasıl Okunur?

Bir Amaçla Okumak

Sizin için ilk aşama, kendinize şu soruyu sormak olacaktır: "Şu an tüm bunları yapıyor olmasaydım, kendi il teğimle böyle bir tempoya girer miydim?"

Bir olay incelemesi

Küçük bir fabrikanın personel müdürü olan Cengiz Demir personel müdürlerinin toplandığı yerel bir org zasyonun aylık toplantılarına katılmaya başladı. Cengiz her ne kadar meslektaşlarıyla birlikte katıldığı bu toplantılardan hoşlandıysa da, her ay kahvaltılı katılmak ona zor geldi. Onun için günün en verimli manı günün erken saatleriydi. Dernek üyelerinden birisi, bu toplantıları sadece sosyal bir faaliyet olarak değerlendirildiklerinden, toplantılar sadece marjinal profesyonel çıkarları gözetiyor gibi görünüyordu.

Cengiz, pek de tanımadığı bir üye olan Güner Soğmaz bir gün kendisine gelip gelecek sene için başkan vekili olmayı isteyip istemediğini sorduğunda oldukça şaşkınlıkla. Cengiz ona görevin mahiyetini sorduğunda Güner "Fazla bir şey yapmak gerekmiyor. Sadece ofisin başkanı da duracak birilerine ihtiyacımız var" cevabını verdi.

Sonuçta Cengiz oylamaya tek isim olarak girdi ve seçildi.

Bir kaç gün sonra Başkan Kâmuran Çınar, Cengiz çağırarak hafta içinde bir gün organizasyondaki görevlerin katılacağı bir öğle yemeği olduğunu haber verince Cengiz yemeğe katıldığında başkan yardımcısının bir çok görevi olduğunu öğrendi. Bunların arasında ay kahvaltılı programlarını planlamak ve yıllık yeni üye şampanyasını yürütmek de vardı. Kâmuran heyecanla gruba şirketinin yeni bir ofisin açılışı için kendisini 3 aylığına yurtdışına gönderdiğini söyledi. Bu, aynı zamanda Cengiz'in bu dönem boyunca grubun başkanlığını da üstleneceği anlamına geliyordu.

Cengiz bu görevin kendisine söylenenden çok daha büyük bir sorumluluk olduğunu anlamıştı. Eğer görevinin bu kadar çok sorumluluk içerdiğini bilmiş olsaydı, büyük ihtimalle adaylıktan çekilirdi. Bir anda kafasında kendisine gereken ekstra zaman ve enerjiyi canlandırdı, ki bunlara sahip değildi. Kendisine hesabı sorulacak bir sorumluluk verilmişti ve kendini aşırı yüklenmiş hissediyordu. Ayrıca görevinin önemi başlangıçta tam olarak anlatılmadığı için içinde bir kızgınlık hissediyordu.

Cengiz'in en büyük hatası neydi? Eğer siz Cengiz'in I yerinde olsaydınız, böyle bir durumda ne yapardınız?

Gerçekte neler oldu?

Cengiz, kendi önceliklerini tekrar gözden geçirdi ve bu sorumluluğun diğerleriyle uyuşmadığını gördü. Bu kadar fazla zaman ve enerjiyi yeni görevine vermenin halen yapmakta olduğu faaliyetleri üzerinde nasıl bir etkisi olacağını inceledi. Eğer bu zamanı kendi önceliklerine vermiş olsa o alanlarda neler başarabileceğini hesapladı.

Toplantının sonunda Kâmuran'a birkaç dakika konuşmak istediğini söyledi. Sonra ona "Kâmuran eğer bu görevin kapsamını önceden bilmiş olsaydım baştan kabul etmezdim. Güner bana bunu teklif ettiğinde fazla

so-

52

53

Kitap Nasıl Okunur?

ru sormadım. Görevi bırakmam organizasyonu geçici de olsa zor bir duruma sokacak biliyorum. Ama istifaya etmek zorundayım" dedi.

Kâmuran isteksizce Cengiz'in istifasını kabul etti. Gelecek toplantıdan önce başka bir başkan yardımcısı atadı ve yeni başkan yardımcısı bültenle organizasyona duyurdu.

Cengiz bir kaç ay boyunca kendisini toplantılarda rahatsız hissetti. Bir kaç kişi "işten kaçtığı" için onunla alay etti, ama zamanla alayları kesildi. Ertesi sene seçim görevlileri tekrar geldiğinde Cengiz enerjisini önceliklerine vermekle isabetli bir karar almış olduğunu fark etti.

Bütün bunlar Cengiz için ne anlama geliyordu?

Cengiz, görevini en iyi şekilde yerine getirebilir, büyük planlar yapabilir, hararetli bir üyelik kampanyası başlatabilirdi. Hatta belki de toplantılardan daha çok yararlanarak diğer üyelere daha iyi bir ağ kurabilirdi. Ama bazen insanlar kendilerini çok zorlayıp yapabileceklerinden çok daha fazlasını üzerlerine alıp insanları memnun etmeye çalışıyorlar. Önceliklerinizi kendi kendinize "Benim için önemli olan ne?" sorusunu sorarak tespit edebilirsiniz. Genellikle yeni sorumluluklar yüklenmek ve zaten dolu bir programı sıkıştırmak yerine, önceki sorumluluklarınıza daha fazla vakit ayırmanız da ha doyurucu olacaktır.

Ve sizin için ne anlama geliyor

Kendinizi bu hikayede Cengiz'in yerine koyun. Şart-j lan karşılaştığınız başka bir durum olarak düşünün. B»

54

Bir Amaçla Okumak

sorumlulukla boğuşup diğer daha önemli işlerinizin ara-sıra sıkıştırmak yerine hiç almamayı tercih etmez miydiniz? Bu iş artık günlük listenizde olmadığında kendinizi daha rahat hissetmeyecek miydiniz?

Unutmayın, dahil olduğunuz ya da üzerinize almayı düşündüğünüz herhangi bir proje için kendinize şu soruyu sorun: "Bu proje, iş ya da amaç için zamanımı ve becerilerimi kullanacağıma dair kendime tam bir söz verebiliyor muyum?" Eğer cevabınız "Tam bir söz veremem" olacaksa, o zaman yapmanız gereken hiç başlamamak ya da zaten başladıysanız bir an önce kurtulmanın yolunu bulmanız olmalıdır.

Notlarınız

Bu yazıyı okumak için kendinize bir amaç belirlemenize yarayacak hangi ipuçlarını bulabilirsiniz?

Bu yazıyı okumak için hangi amaç ya da amaçları belirlediniz?

55

Kitap Nasıl Okunur?

Amacınızı göz önünde bulundurursanız, bu yazı) okumak için hangi metodu kullanırsınız?

3. Bölüm

Ana Fikri Bulmak

İyi yazıların tümünde, özel detay ve bilgilerin tümünü birbirine bağlayan, konuya hakim bir tema ya da mesaj bulunur. Bu kavram yada fikir, tüm metni özetleyen bir genelleme olarak tanımlanabilir.

İyi bir kavrayış, bazı detayları unutsanız dahi ancak bu ana mesajı yakaladığınızda meydana gelir. Vanılmak istenen noktayı anladığınızda, metnin gidişatını kavrayabilir, sonuçla bağlantı kurulabilirsiniz.

Olaylara takılmak asıl verilmek istenen mesajı anlamanızı gölgeleyecektir. Ağaç kavramını bilmenize ama ormanın geneli hakkında hiç bir bilginizin olmamasına neden olacaktır. Kaçınız önemli bir sınava hazırlanmak, tarih, isim, terim ve formül ezberlemek için saatlerinizi harcadınız, ama bu bilgilerin oluşturduğu ana fikri kavramayı başaramadınız?

Daha uzun ve detaylı yazılarda, bir çok mesaj birle-şerek bir düşünce zinciri oluşturur, ki bu da tek bir fikir ya da tezi anlatmıyor olabilir.

56

57

Kitap Nasıl Okunur?

İşte sizin bu düşünce zincirini yakalamadaki başarı oranınız, kavrama ve hatırlama seviyenizi belirler.

Okuma ödevinizi bölümlere ayırmak

Herhangi bir okuma ödevinin ana fikrini başarılı bir şekilde bulabilmek için aşağıda verilen yardımcı araçları kullanmayı öğrenmelisiniz:

1. Bir paragrafın konu cümlesi
2. Özet cümleler
3. Destekleyici cümleler
4. Geçiş ifadeleri

Okuma ödevinizi paragraf paragraf incelemeyi öğrendikçe, bölümlerini tanımladıkça ve işlevlerini fark ettikçe, ana fikri daha çabuk yakalayacak ve daha uzun süre hatırlayacaksınız.

Bir konu cümlesini farketmek

Her paragrafın, o paragraftaki konuyu özetleyen bir cümlesi vardır. Paragrafta böyle açık bir ifade olmasa dahi, yazıda ima edilmiş olabilir ya da yazıdan çıkarılması mümkündür.

Genel olarak konu cümlesi paragrafın ilk yada son cümlesidir. Aramanız gereken, "İşte bu paragraf bunu anlatıyor" diye duyuran bir ifadedir.

Ancak konu cümlesi örtülü ya da gizliyse, onu ortaya çıkarmak için iki basit yöntem kullanmanız gerekebilir:

58

Ana Fikri Bulmak

1. Bölgenizde yayınlanan bir gazetenin baş yazarı olduğunuzu düşünerek, okuduğunuz paragrafa uygun bir başlık atm.

2. Paragrafın ne anlattığını 5 kelimede özetleyin.

Çalışma: Bir konu cümlesi bulmak

Aşağıdaki her paragraf için bir başlık bulun ya da 5 kelimelik bir özet yazın. Hafıza nasıl geliştirilir?

Satılık evlere bakmak, açık evleri gezmek ve oraya taşınmayı hayal etmek çok heyecan vericidir. Ev almanın ya da satmanın ciddi bir konu olduğunu unutmayın ve ara sıra gerçekçi bir durum değerlendirmesi yapın. Aldığınız karar, yıllar boyunca yaşantınızı etkileyecektir. "Ev" ödevi kilit kelimeniz olsun.

Zamanınızın ötesindeki rakamları bilmek ve kendinize bir sınır belirlemek kesinlikle buna değerlidir.

Hayatımızda, eskiye oranla çok daha fazla anlam, tatmin ve kişisel gelişme arıyoruz. Ve bu nitelikleri işimizde dahi talep ediyoruz. Bunu kavrayan kuruluşların iş güçleri genelde daha mutlu ve üretkendirler. Eğer bir kuruluşun felsefesi ve değerleri açıkça belirlenmişse, birbirine geçmiş kişisel ve kurumsal amaçlar, peşi sıra gelebilecektir.

Hoşunuza gitsin gitmesin, hükümet bizimle birlikte ve gelecek yıllarda da bu birliktelik ve destek sürecek.. Hükümetten yoksun bir toplumu düşünmek bile imkan-

59

Kitap Nasıl Okunur?

sızdır. İhtiyaç duyduğumuz çok sayıda mal, hükümet tarafından üretilir ve bizim bunlarla idare etmekten başka bir çaremiz yok. Hükümetten böyle bir hizmet aldığımız için, karşılığında vergi ödemeliyiz. Burada önemli olan vergi olarak ödediğimiz paraların akıllıca kullanılıp kullanılmadığıdır. Hayır. Akıllıca kullanılmıyorlar ve kullanılmayacaklar da, çünkü hükümet inanılmaz boyutlarda verimsiz ve yetersiz. Buradaki sorun, hükümetin görevlerini kötü olarak da olsun yerine getirmemesi durumunda, yerine getirecek hiçbir yetkili makamın olmamasıdır.

Bu paragraflardan da anladığınız gibi konu cümlesi her zaman açıkça ifade edilmeyebilir. Bu durum, özellikle hepimizin okuduğu bazı karmaşık ders kitapları için geçerlidir. Böyle bir yazının ana fikrini çıkarmaya çalışırken daha derin bir analize ihtiyaç olacaktır.

Analizinize yardımcı sorularımızla devam edebilirsiniz. Yazı bu sorulardan birine cevap vermek üzere mi yazılmış?

1. Kim? Paragraf belli bir kişi ya da grup üzerinde yoğunlaşmaktadır. Konu cümlesi size onun kim olduğunu söyler.

2. Ne zaman? Paragraf öncelikli olarak zamanla ilgilidir. Konu cümlesi "ne zaman" kelimesi ile başlayabilir.

3. Nerede ? Paragraf belli bir yerin etrafında yoğunlaşmıştır. Konu cümlesi neresi hakkında okumakta olduğunuzu anlatır.

4. Neden? Belli bir inanç yada olayların gerçekleşmesinin nedenlerini sıralayan bir paragraf bu so-

60

Ana Fikri Bulmak

rüya cevap verir. Konu cümlesi bir şeyin neden doğru olduğunu yada bir olayın neden gerçekleştiğini anlatır.

5. Nasıl? Bir şeyin nasıl çalıştığını ya da bir şeyin ne kullanılarak yapıldığını anlatan bir paragraftır. Konu cümlesi anlatılan şeyin nasılını anlatır.

Dikkatinizi çektiyse bu listeye "Ne?" sorusunu eklemedim. Bu kesinlikle gözümünden kaçtığı için değil. "Ne" sorusu önümüze o kadar geniş bir olasılık yelpazesi sunuyor ki bu soruyu sormak, sizi konu cümlesine götür-meyebilir.

Konu cümlesini bulup bulamadığınızı tespit etmenin en iyi yolu, onu bir soru cümlesi olarak tekrar yazmaktır. Eğer paragraf sizin belirlediğiniz sorulara cevap veriyorsa, konu cümlesini bulmuşsunuz demektir.

Özet, yan ya da geçiş cümlesi?

' Sizi konu cümlesine götürecek olan başka bir teknik de, paragraftaki diğer cümlelerin hangi amaca hizmet ettiğini belirlemektir. Bu sizin için bir çeşit eleme işlemi olacaktır.

Genel olarak cümleler özet, yan yada geçiş cümleleri olarak isimlendirilebilirler.

Özet cümleleri genel bir fikir veya kavramı ifade ederler. Bir kural olarak konu cümlesi, paragrafın genel amacını anlatan kısa fakat kapsamlı bir özet cümlesidir. (Tanım olarak konu cümlesi hiç bir zaman destek mahiyetindeki bir yan cümle değildir).

61

Kitap Nasıl Okunur?

Yan cümleler, yazarın bakış açısına inandırıcılık kazandıran ve belirli detay ve bilgilerin verildiği cümlelerdir. Bu cümleler örnekler verir, görüşleri anlatır, delil sunar ya da bir şeyin doğru ya da yanlış olduğunu ispatlamaya çalışır. Yazarın genel olarak ne ifade etmek istediğini göstermek için değildirler. Kavramsal değil, detay bilgileri sunarlar.

Geçiş cümleleri, yazarı bir noktadan diğerine götürür. Bu cümleler, metindeki paragrafları birleştiren köprüler olarak görülebilirler ve henüz okuduğunuz bölümle okumak üzere olduğunuz bölümün arasındaki ilişkiyi verirler. İyi okuyucular böyle cümlelerin verdiği sinyalleri almaya alışkındırlar, bu cümleler "bundan sonra bulacağın şey bu işte" diye seslenen cümlelerdir.

Geçiş cümleleri ayrıca sizi biraz önce öğrendiğiniz bilgilerden de haberdar ederler. Destek cümlelerinin aksine geçiş cümleleri konu cümlesini bulmaya yönelik doğrudan ve çok değerli ipuçlarını içerirler.

Bir kaç geçiş sinyali örneği

Bir düşünce gelişimi yada bir kavram dizisini devam ettiren her cümle geçiş cümlesidir. Böyle bir cümle "öncelikle", "daha sonra", "son olarak" ya da "sonra" gibi kelimelerle başlayabilir ve değişiklikler ya da gelişmeler arasındaki önce/sonra ilişkisini gösterir.

Bu şekilde başlayan geçiş cümleleri kafada şu soruları uyandırmahdır:

1. Önceki örneklerin neler olduğunu biliyor muyum?

62

Ana Fikri Bulmak

2. Ek olarak hangi örnekleri öğrenmek üzereyim?

3. Değişiklikten önceki durum neydi?

Diğer geçiş cümleleri görüş, düşünce ya da bir kuralda olan değişikliği öne sürerler. Bunlar genel olarak beraberinde karşıt bir fikri getiren "fakat", "her ne kadar", "ancak" ya da benzer bağlaçlarla başlarlar.

Bu tip kelimeler kafanızda şu soruların uyandırmahdır:

1. Okuduğum yazının ana noktaları nelerdir?

2. Biraz sonra okuyacağım yazı neyi ifade edecek?

3. Yazar hangi kurala bir istisna sunuyor?

Okumanızı geliştirmek için genel, kapsamlı cümleler ile özel, detay içeren cümlelerin (geçiş ya da yan cümleleri) arasındaki zıtlığı görmemiz son derece önemlidir.

Not almak

Bir paragrafın ana fikrini anlamak ve akılda tutmak için gereken son aşama, not almaktır. Öğrenciler, genellikle taslak çıkarma, önemli yerlerin altına çizme, konuyu kafada tasarlama ve kavram ağacı gibi geleneksel bir kaç metod kullanırlar.

Şu anda okuduğunuz kitabın kapsamında, bu metotları gözden geçirmek yoktur. Ancak not alma tekniklerinin tam olarak üzerinden geçmek açısından Nasıl Çalışmalı Programıma dahil ettiğim 9 kitaptan biri olan "Not Nasıl Alınır"ı okuyabilirsiniz.

Ana fikri bulmak için hangi metodu kullanırsanız kullanın, detaylar üzerinde değil ana fikir üzerinde yoğunlaşın.

63

Kitap Nasıl Okunur?

Eğer önemli yerlerin altını çizenlerdenseniz, herhalde fosforlu kalem kullanmak hoşunuza gidiyordur. Eğer bu kategoriye dahilseniz, konu cümlesini her zaman tek renk kalemle işaretleyin. Öğrencilerin çoğunun yaptığı gibi her paragrafı işaretlemekten kaçının. Bu, sizin tekrar etme sürenizi oldukça artıracaktır. Bu tür durumlarda, kafanızda tekrar yapmak varken kendinizi her şeyi baştan okurken bulursunuz.

Eğer taslak ya da plan yapıyorsanız (Roma rakamı, büyük harf, küçük harf endişesinden uzak, sadece diyagram haline getirmek), konu cümlelerini beş kelimelik özetlerle yazmak size zaman kazandıracaktır.

Eğer detaylarla uğraştığınızı fark ederseniz, değerli vaktinizi boşa harcıyorsunuz demektir. Tekrar söylüyorum, yazarlar bu detayları anlatmak istedikleri kavramı daha iyi ifade etmek için kullanırlar, hatırlanmaları gerekmez.

Aşağıdaki pasajı okuyarak konu cümlelerini bulun. Daha sonra da ana fikir ya da fikirleri beşer kelimelik cümlelerle özetleyin.

Sendikalara Genel Bir Bakış

Sendikalar aynı endüstride, aynı şirkette ya da aynı meslekte çalışan işçilerin birliğidir. Sendika, maaş, sigorta, çalışma şartları, işe alım ve işten çıkarılma süreçleri ve diğer işle ilgili konular hakkında işverenlerle görüşür. Sendika ve şirketin çeşitli konularda sözleşmeye vardığı resmi görüşmelere toplu pazarlık görüşmeleri denir.

64

Ana Fikri Bulmak

Son yıllarda bu toplu pazarlık anlaşmaları son derece yerinde oldu. Sendikaların bir kaç talebi oldu, şirketler "en iyi" teklifleriyle cevap verdiler, daha sonra bir antlaşmaya varıncaya dek pazarlık ettiler. Eğer bu daha çok bir araba ya da ev almaya benziyor diyorsanız, gerçekten de öyle. Bir çok alışveriş yerinde görülen bire-bir pazarlığa benziyor.

Sendikaların ve yönetimlerin yaptıkları bazı şeyler çocukça görünse de, ciddi ve şiddetli bir geçmişleri vardır. Aralarındaki anlaşmazlık oldukça köklüdür. Bu anlaşmazlığın ilk tohumları, demircilerin, marangozların ve diğer ortaçağ zanaatçılarından kullandığı basit imalat metotlarından endüstri devriminin başlangıcını belirleyen büyük fabrikalara kadar olan ekonomimizin geçiş döneminde bulabiliriz.

Endüstri devriminin ilk yıllarında tek bir fabrikada yüzlerce ve hatta binlerce işçi çalışırken piyasa kontrolü asillerin elindeydi. Ancak bir avuç işçi istediği maaş ve çalışma şartlarını kabul ettirebiliyordu.

İşçilerin değeri, kesilen ağaç, dövülen çelik veya mezbahaya giden sürülerle dolu tren vagonları kadardı. Maaşlar son derece düşük ve çalışma şartları çok kötüydü. İşte sendikalar bu sırada sahneye çıktılar.

Yeni sendikalar ve ensesi kalın işverenler arasındaki mücadele kanlı bir şekilde sürdü. Şirketler, güvenlik korumaları ve devlet askerleri kullanarak zorbalık yapmaktan çekinmediler. Sendikalar ise kendilerine has gerilla taktikleriyle cevap verdiler. Şiddet, ancak 1930'da bir dizi toplu sözleşme kanunlarıyla sona erdi.

Şimdi de başka bir alıntı ile devam edelim:

65

Kitap Nasıl Okunur?

Amerika Birleşik Devletleri sağlık konusunda ciddi bir kriz yaşıyor. Bir toplum olarak ortaya çıkardıkları en değerli varlıklar olan insanoğluna bakmak için yeterli politik talepleri yok.

Amerika, dünyada çocuk ölüm oranı en yüksek 25. ülke. Amerikalı çocukların yüzde yirmisi yoksul. 37 milyondan fazla insanın sağlık sigortası yok. 20 ila 30

milyon insan ise yetersiz sigortalanmış. Günümüzde hastalar ülkenin hastanelerinden daha erken taburcu olduklarından dolayı, aile üyelerinin karmaşık tıbbi ve duygusal ihtiyaçlara karşılık vermeleri bekleniyor. Yaklaşık 1.8 milyon kadının aile içinde çocuk ve yaşlılara, aynı zamanda baktığı tahmin ediliyor. Kadınların % 33'ü ise bunu iş hayatlarının yanı sıra yapmaya devam ediyorlar.

Ancak oldukça büyük bir finansal yükü olan bu sağlık sistemini yürütmekte olan kişiler çok az yardım alıyorlar. Genelde böyle bakım sağlamalarının karşılığını ya maaşlarının düşüklüğüyle ya da işlerini kaybederek alıyorlar.

Yazar, okuyucularına Amerika'nın evde yaşlı ve çocuk bakan kimselerle ilgilenmesi gerektiğini empoze edebilmek için bir çok istatistiksel bilgi öne sürer. Çocuk ölümleri, yetersiz sağlık sigortaları, çalışan kadınların üzerindeki yüklerle ilgili istatistik bilgileri hatırlamalı mıyız? Bu istatistikler notlarımızda yer almalı mı?

Eğer baştan başlayıp son kelimeye kadar tekrar okursak muhtemelen bu rakamları ve anlamlarını notlanmıza eklemeyi başarırız. Ama eğer yazının ilerisine bakarsak (ve alt başlıklara göz atarsak) yazarın federal hükümetten ev bakımı için yatırım yapmasını istediğini ve para

66

Ana Fikri Bulmak

kaynağının nereden gelmesi gerektiğini anlattığını görürüz.

Bu nedenle önemli olan istatistikler değil, sorunun büyüklüğüdür.

Özetlerimi her zaman 5 kelime ile sınırlamadım, ama ana fikri elimden geldiğince az kelimeyle ifade ettim.

Her paragraf için tek cümlelik özetler yazmadım ama ana fikri yada fikirleri anlatmak için gerekli olan kadarını yazdım.

67

4. Bölüm

Bilgilen Toparlamak

Gerçeklerle yüzleşmek, okul ödevlerimizin üstesinden gelebilmenin de etkili bir yoludur.

Bir yandan, "sadece gerçekler beyler" yaklaşımı okulda başarı kazanmak için tek formül olmasa da, okuma ödevlerinizin çoğunda bilgilerin ve gerçeklerin hatırlanması gerektiğini göreceksiniz.

Bir önceki bölümde ana fikir olarak "orman"ı tartışmıştık. Bu bölümde, "ağaçlar" üzerinde duracağız ve yazarın ana fikrini destekleyen ve geliştiren bilgileri, detayları nasıl toparlarız, bakacağız.

Olaylar: fikirlerin yapı taşları

Olaylar, fikir ve kavramlara inandırıcılık kazandıran ana yapı taşlarıdır. Bu bilgileri toparlamak ve özümsemekte gösterdiğiniz başarı, yazarın size anlatmak istediğini hatırlamaktaki başarınızı artıracaktır.

69

Kitap Nasıl Okunur?

Ancak eğer ağaçları çalışırken, fazla detaya girer de ormanı kaybederseniz, okuma veriminiz kısıtlanacaktır. Kavramanızda en fazla hangi bilgilerin etkili olduğunu ve hangilerinin ertelenebileceğini ayırt etmeyi öğrenmelisiniz.

Eğer bu bölümü okumak için bir amaç belirlemeye çalışıyorsanız, işte size üç amaç.

1. Bir metnin içindeki bilgileri, olabildiğince hızlı tarama becerisini geliştirmek.

2. Önemli ve önemsiz bir detay arasındaki farkı görebilmek.

3. Belirli bir şey aramıyorsanız bile, metnin özünü okuyup benimsemek olan göz atarak okumayı öğrenmek.

Mescyı deşifre etmek

Her yazarın, hangi konuda yazıyor olursa olsun mutlaka iletilecek bir mesajı, anlatacak bir sözü vardır.

Maalesef, bu tür mesajlar, yazarların çoğunun ana fikri "zenginleştirmek" için kullandıkları laf kalabalığında yok olur gider. Sizin göreviniz ise bu karmaşa arasında yolunuzu bulmak ve metnin özüne ulaşmaktır.

Her okuma ödevine bir polisiye roman okuyormuş gibi yaklaşmalısınız: Çözülmesi gereken bir sır var ve siz de baş dedektifsiniz. Amaç, ana fikir ne kadar derinlerde gizli olursa olsun, onu bulup çıkarmaktır.

70

Bilgileri Toparlamak

MescO nedir?

Her iyi soruşturmanın ilk adımı, tüm ipuçlarını toplamaktır. Olaylar nelerdir? Zamanınızın bir kaç dakikasını bu kesin bilgileri fark etmeye ayırırsanız, yazarın size anlatmak istediğini daha iyi özümseyecek hale gelirsiniz.

Ancak bu girilemeyen kelime ormanında gizli olan bilgileri nasıl çekip ayıracaksınız? "Kim-Ne-Ne zaman-Nerede-Neden, Nasıl" sorulan için biraz yardıma ihtiyacınız olabilir. Ancak görünen şu ki, bu altı soru gündeme geldiğinde, aradığınız bilgiler de hemen ortaya çıkarlar.

Çalışma: Aşağıdaki alıntıyı bu altı soruyu aklınızdan çıkarmadan okuyun. Okumayı bitirdikten sonra, devamında bulunan sorulan cevaplandırın. Dikkat edin, arada yavaşlamanız gerekebilir!

.... Bu türde eser verenlerin başında Evliya Çelebi gelir. Daha sonra Batı ile ilişkiler gelişince elçilik göreviyle Avrupa'ya gidenler, gittikleri yerlerin ilgi çekici yönlerini "Sefâ-retnâme" adıyla yazdıkları yapıtlarda tanıtmışlardır. Yirmi-sekiz Çelebi Mehmet Efendi'nin Paris; Ahmet Resmî Efendi'nin Berlin'le ilgili eserleri en tanınmış olanlarıdır. Gezi yazısı denebilecek asıl ürünler ise Tanzimat'tan sonra yazılmaya başlanmıştır.

1. Batı ile ilişkiler gelişince elçilik göreviyle Avrupa'ya gidenler kimlerdir?

2. Bu elçiler hangi Avrupa başkentlerine gitmişlerdir?

3. "Gezi Yazısı" türüne giren eserler ne zaman yazılmaya başlanmıştır?

71

Kitap Nasıl Okunur?

Bu çalışmada metni hızlıca okuyup şu üç soruyu cevaplamış olmanız gerekirdi. Eğer bunu yapmak 1 dakikadan fazla sürdüyse çok fazla zaman harcamışsınız demektir. Bu metni sadece şu altı soruyu cevaplamak için okuyordunuz: "Kim", "Ne", "Ne zaman", "Nerede", "Neden", "Nasıl". Amacınız sadece bilgileri elde etmektir, başka bir şey değil.

Taramak, göz atmak, okumak, hatırlamak

Tanıdığım bir çok kişi taramak ile göz atmayı birbirine karıştırır. Şunu iyice açıklayayım. Göz atmak hızlı ve suni bir şekilde okumak anlamına gelir. Taramak ise belirli bir konuyu bulmak amacıyla dikkatlice okumaktır. Bu nedenle, okuyacağınız metne göz attığınızda, onu tamamen okur ve sadece "önemli" yerlere dikkat edersiniz.

Okuyacağınız metni taradığınızda ise, parçayı detaylı olarak okursunuz ama bunu sadece aradığınız şeyi bulmak için yaparsınız. Tarama, hepimizin telefon rehberlerinde bir numarayı ararken kullandığı bir tekniktir. Tabii eğer aradığınız numarayı bulmak için her numarayı tek tek arama alışkanlığınız yoksa. Taradığınız zaman gözleriniz her kelimeye tek tek bakmaz, her cümleyi okumaz ve her paragrafı düşünmez. Aksine, gözleriniz aradığı şeyi bulmak için hızlıca sayfayı baştan sona tarar ve sonra dikkatlice okur.

Taramak en hızlı okuma biçimidir. Detaylı olarak okumanıza rağmen, okuduklarını anlamak ya da hatırlamak zorunda değilsinizdir.

72

Bilgileri Toparlamak

Ben lisedeyken okuma ödevlerimin her paragrafının ilk cümlesini okuyup bölüm sonundaki sorulara cevap arardım. Eğer bu cümle bana paragraf hakkında iyi bir fikir ve önemli detayları vermiyorsa, ancak o zaman paragrafı daha detaylı okurdum.

Sanırım bu bilgileri aramak için kullandığım göz atma metodu, bana çok zaman kazandırırdı.

Önce sor, sonra bak

Detaylara göz atarken, genelde elinizde bulunması gereken bir soru, tarih ya da bilgi vardır. Metne daha çok bir sözlük gibi yaklaşmalısınız. Yani aradığınız sayfalarda bildiğiniz kelimenin sadece tanımını aramalısınız. Eğer belirli bir soruyu cevaplandırmanız veya tarihi bir kişilik hakkında bilgi edinmeniz

gerekliyorsa, hemen kitap, dergi ya da ansiklopedi türünden bir kaynak bulun ve hızlıca aradığınız kişi ya da bilgi için göz atın.

Büyük olasılıkla okuma ödevlerinizin çoğunluğu, bilgilere göz atma yoluyla halledilebilecek ödevlerdir. Okumaya başlamadan önce cevaplandırılmasını istediğiniz sorularını kafanızda belirleyerek hızlıca metni tarayıp sadece aradığınız bilgiyi aradan çıkarabilirsiniz.

Diyelim ki: "Deprem sırasında yapılması gerekenleri" bulmak amacıyla, ansiklopedileri karıştırıyorsunuz. Depremi sebepleri ve sonuçları ile ilgili bölümü hemen geçebilirsiniz. Ve Türkiye'de olmuş depremlere de göz atabilirsiniz. Neyi aradığınızı biliyorsunuz. Ve işte orda-lar; Deprem sırasında kapalı bir yerde iseniz, deprem sırasında dışarıda iseniz, deprem sırasında araç içerisinde iseniz. Artık okumaya balayabilirsiniz.

73

Kitap Nasıl Okunur?

Cevaplamak istediğiniz sorulan (yani amacınızı) önceden tespit ederek parçaya hızlıca göz atabilecek ve her kelimeyi okumakla geçen vakitten çok daha önce soruları cevaplamış olacaksınız.

Genel bir kural olarak, eğer bir okul kitabını kelime kelime okuyorsanız büyük ihtimalle çalışma zamanınızı boşa harcıyorsunuz demektir. İyi bir okuyucu neyi kelime kelime okuması ve neyi atlaması gerektiğini çok iyi bilen okuyucudur. Sadece detay ve bilgi edinmek için metne göz atmak, hem basit hem de çok önemli bir kısa yoldur.

Alternatif olarak, eleştirel bir gözle okuyor olsanız bile, bir parçaya göz atma kabiliyetiniz bölüm hakkında genel bir fikir edinmenize ve ne kadar detaylı okunması gerektiğini tespit etmenize yarayacaktır.

Çalışma: Aşağıdaki soruları paragrafa göz atarak cevaplayın.

1. Bir astronomi senesinde kaç gün vardır?
2. Takvim yıllarında kaç gün, kaç saat, kaç dakika, kaç saniye bulunur?
3. Her sene kaybedilen günün bir kısmını kazanmak için ne yapılır?

Neden artık yıllar var? Artık yıllar, astronomi ve takvim yıllarının tam olarak birbirini tutmamasından dolayı kaybedilen bir günü kazanmak için oluşturulmuşlardır. Astronomik bir yılda 2,424 gün vardır. Halbuki takvim yılı 365 gün 5 saat, 45 dakika ve 12 saniyedir. Günün arta kalan kısmı bizim artıkyıl dediğimiz ve Şubat ayına bir gün eklenmesiyle oluşan yıllara karşılır. Bu, takvim yılımızı astronomik yıla dayanan mevsimlere denk getirmek için yapılır.

Bilgileri Toparlamak

Eğer bu okuma ödevinizin bir kısmı olsaydı, soruları cevaplandırdığınızda işiniz bitmiş olacaktı. "Ama okumadım ki" diye itiraz edebilirsiniz. Paragrafı tek cümleyle özetleyebilir misiniz? Eğer yapabiliyorsanız ve soruları da doğru cevaplandırdıysanız, bu bilmeniz gereken her şeyi biliyorsunuz demektir. Belirli bilgileri aramıyor olsanız bile, göz atmak ya da ön okuma yapmak önemlidir. Genel bir özete göz attığınızda, izlemeniz gereken bazı basit yöntemler vardır:

1. Eğer başlığı ya da manşeti varsa, onu bir soru haline getirerek yeniden cümle kurun. Bu sizin okuma amacınızı oluşturacaktır.
2. Metnin içindeki önemli konuları anlamanıza yardımcı olacağından, tüm alt başlıkları, resimleri ve grafikleri inceleyin.
3. Giriş paragraflarını, özeti ve varsa bölüm sonundaki soruları dikkatlice okuyun.
4. Her paragrafın ilk cümlesini okuyun. 3. bölümde de gördüğümüz gibi metnin ana fikri genellikle bu cümlelerin içinde bulunur.
5. Bu yöntemleri uyguladıktan sonra neler kazandığınızı gözden geçirin. Bölüm sonundaki sorulan cevaplayabiliyor musunuz? Sınıfta bu konuda bir tartışma ortamına katılabilir miydiniz?
6. Göz atma sonucunda anladıklarınızın kısa bir özetini yazın.
7. Bu değerlendirmeye dayanarak daha kapsamlı bir okumanın gerekip gerekmediğine karar verin.

74

75

Kitap Nasıl Okunur?

Çalışma: Bakalım belirli konuları aramak için değil de genel bir fikir edinmek amacıyla göz atmada ne kadar başarılısınız?

Kimi kişiler üzerine kitap yazmak, yazarını yeni bir görüş ortaya koymayacak kadar beylik yargılara sürükler. Hele yayınlayanlar da yeni görüşlerden, yadırgatıcı bir kitap ortaya çıkmasından özellikle kaçınırlarsa araştırmacı, daha ortalama ölçülerle çalışmak zorundadır. O zaman yapacağı çalışma incelemeden çok bir derleme kimliği taşır.

Asım Bezirci'nin Ahmet Haşim'ini de bu koşullara göre değerlendirmek gerekir. Daha çok okuyucuya bir sanatçıyı tanıtmak ve eserlerinden örnekler vermek amacıyla düzenlenmiş bu dizinin ilkelerine bağlı kalıyor incelemeci. Düzgün bir Türkçeyle tatlılaştırılmış bir dille Haşim'in hayatını ve sanat serüvenini anlatıyor. Bezirci, Haşim'in hayatını bilinen kaynakların ışığında kaleme almış. Bezirci, Haşim'i ilk şiirlerinden bu yana incelerken onun yaşaması ile eserleri arasındaki paralellikten bazı sonuçlara varmaya çalışıyor.

Yalnız kitabı okuduğumuz sırada karşımıza çıkan bir cümleyi bir türlü anlayamadım, daha doğrusu bir yere bağ-layamadım: "Ahmet Hamdi Tanpınar gibi, Haşim'i için de annesinin ölümü unutulmaz bir felâket olur." Burada Tanpınar adının anılmasının gereğini bir türlü çıkaramadım.

İncelemecinin Haşim'de düştüğü bir yanılgı vardır. Onun şiirini düzyazıya özgü bir davranış içinde değerlendirmesi, bu yüzden de onları özetlemeye ve düzyazı gibi açıklamaya kalkışmasıdır.

Haşim'i etkileyen Türk şiir kaynaklarının başında Ga-lip'in gelmesini biz de edebiyat gerçeğine daha yakın bul-

76

Bilgileri Toparlamak

maktayız. Çünkü Şeyh Galip'in Hüsn ü Aşk'taki imaj yapısı sembolizmin örneklerine çok benzer. Haşim kendine uygun bir örnek seçmiştir böylece. Çünkü yenilik arayanların başvurduğu ilk kaynak Şeyh Galip olmaktadır. Abdülhak Hamid'in de ondan beşlikler konusunda yararlandığı edebiyat tarihçilerinin üzerinde anlaşmaya vardıkları bir yargıdır.

Bezirci, Haşim'in şiir kitaplarını ayrı ayrı değerlendir-mi en sonda da söylediklerinin ana çizgilerini toplamış. İnceleme yepyeni bir bakış getirmiyor ama, öğretici yan taşıyan kişilikli bir derleme. Ahmet Haşim'le ilgili yayınlar bibliyografyası bu konudaki çalışmalarını genişletmek isteyenlere olanaklar sağlıyor.

En başta tam olarak anlamasanız da, göz atarak okumanın size ne kadar zaman kazandırdığını göreceksiniz. Daha derinlemesine bir okuma gerekse bile, bu yöntemi kullandığınızda daha sonraki okumanızı daha hızlı, kolay ve anlamlı hale getirecek çerçeveyi geliştirmiş olduğunuzu göreceksiniz. Eğer tüm ihtiyacınız olan şey "sadece bilgiler bayan" ise, bir konuyu, bölümü ya da kitabı taramak size her hafta saatler olmasa da dakikalar kazandıracaktır. x

İster metne göz atın, ister tarayın, her iki şekilde de yazarın size iletmek istediği mesajı daha iyi özümseye-cek bir beceriyi kazanmış olacaksınız.

77

5. Bölüm

Teknik Metinlerin Cazibesi

Okumanızı geliştirmek için şu ana kadar pek çok yol öğrendiniz. Şimdi ise çok daha teknik metinlere meydan okuyarak alıştırmaya yapma zamanı. Fizik, trigonometri, kimya, hesap yapma. Biliyorsunuz, bu konular tüm öğrenciler için büyük bir baş belası gibidir. Bu tür konuların üstesinden gelen öğrenciler bile bu konulara "çocuk oyuncağı" diyemezler.

Diğer okuma metinlerine göre bu konular mantıklı, organize bir yaklaşım içeren ve adım adım okuma metodu gerektirir.

Ve metnin içerisindeki düzenleyici araçların bulunmasını zorunlu kılarlar.

Metnin ana düzenini tanımlama kabiliyetinizi geliştirmek, düşüncenin ilerlemesini, anlama ve akılda tutmanız için son derece gereklidir.

Neden mi? Pek çok teknik yazıda, her bir kavram, anlamanın yapıtaşlarını oluşturur. Eğer bir bölümü ya da

79

Kitap Nasıl Okunur?

kavramı anlamazsanız bir sonraki bölümü ya da diğerlerini hiç anlayamazsınız.

Çok fazla teknik düzeyde olan kitaplar düşüncelerle, terimlerle, formüllerle ve teorilerle çevrilidir. Bölümler ve giriş yazılarıyla doludurlar. Küçük bir boşlukta, büyük düşünceler gizlenmiştir. Bu yüzden bu tür metinler çok dikkatli ve iyi okumayı gerektirirler.

Bu tarz metinlerde olabilecek en uygununu almak yerine, düzenleme için bazı yöntemleri izleyerek, avantajlı durumda olabilirsiniz. İşte izlemeniz gereken beş ana kural:

1. Tanımlar ve terimler
2. Örnekler
3. Sınıflandırmalar ve listelemeler
4. Karşılaştırma yapmak
5. Neden-sonuç ilişkisi

Siz herhangi bir metni, fakat son derece yüksek bir uzmanlık gerektireni okurken, bu yöntemleri uygulamak ana fikri ve materyalin ne olduğunu anlarken düşüncelerinizde var olan herhangi bir detayı kavramanıza yardım edecektir.

Tanımlama ve Terminoloji

Uzmanlık gerektiren bir metni okurken, okumaya en baştan başlamalısınız. Ancak bu şekilde o alana ait kelimeleri anlayabilirsiniz. Buna benzer olarak, güncel kelimelerin teknik yazıda oldukça kesin anlamları vardır.

Bu ne anlama gelir? Hoş kelimesini ele alalım. Arkadaşınızın yeni kazağının, çok hoş olduğunu söyleyerek

80

Teknik Metinlerin Cazibesi

kompliman yapabilirsiniz. Size çok fazla ev ödevi vermediği için yeni kimya öğretmeninizi hoş bulabilirsiniz. Ve arkadaşınız sizin için hiç tanımadığınız biriyle ayarladığı bir randevu için hoş kelimesini kullanırsa, bu, bazı şeylerin tamamen değişik ve sinsi olduğunu gösterir.

Günlük kelimeler pek çok değişik anlamlara sahip olabilirler. Bazıları kullanıldıkları yere göre tam ters anlamlar ifade etmek için de kullanılırlar. Ancak, fen bilimlerinde, terminoloji kalıplaşmış ve özel anlamlara sahiptir. Örneğin, esnekliğin tanımı olan, "Üzerinde deforme edici kuvvet kullanıldıktan sonra, sert bir maddenin yeniden eski şeklini alması" Paris'te ya da İstanbul'da hep aynıdır. Böylesine belirli bir terminoloji, bilim adamlarının içinde buldukları alanın gerektirdiği kesinlikte iletişim kurabilmelerine olanak sağlar.

Tanımların uzunlukları değişebilir. Bir terim tek bir cümleyle tanımlanabileceği gibi, diğer bir terim bir paragrafta açıklanabilir. Bazılarının tanımının ise tam ve eksiksiz yapılabilmesi için tüm bir bölüme ihtiyaç duyulabilir.

Örnekler, belirsizlikleri açıklamaya yardımcı olur

İkinci iletişim yöntemi, örnektir. Yazarlar, soyut prensipleri, somut resimlerle bağlamak için örnekler kullanırlar. Bu örnekler, karmaşık ve zor teorileri anlama kabiliyetiniz açısından son derece önemlidir.

Teknik yazılar, özet anlatıma diğer yazı türlerine oranla çok daha fazla önem verirler. Kelime iktisadı, oldukça küçük alanlara fazla miktarlarda bilgi sığdırmak için kullanılan kilit bir yöntemdir. Birkaç teknik metin ya da ma-

81

Kitap Nasıl Okunur?

kale, yazarın deneyimlerini içeren kısa hikayeleri kapsar.

Bu durum okuyucuyu özellikle verilen örnekleri dikkatli okumaya yöneltir. Neden mi? Teknik yazılarda çok sık olarak yeni ya da çoğu kolaylıkla sindirilmeyen yabancı fikirlerle karşılaşılır. Belirsizlik ise, bunu oldukça zorlaştırır.

Örnekler, bu kavramlara daha kolay anlaşılabilir terimlerin kullanımıyla açıklık kazandırmak amacıyla kullanılır.

Örneğin, "karşılıklı fayda sağlayan iki farklı organizmanın ortak yaşamı" olarak tanımlanan simbiyoz kelimesini tam olarak anlamak ilk etapta size zor gelebilir. Ancak timsahın dişlerinden yemek toplayan ve bu şekilde hem karnını doyuran hem de timsahın dişlerini temizleyen bir kuş örneği size çok fazla şey ifade edebilir.

Sınıflandırma ve listeleme

Metinlerde çok sık kullanılan üçüncü metot ise sınıflandırma ve listelemedir. Sınıflandırma, genel bir konu başlığı altında aynı konulan kategorize etme yöntemidir.

İşte bu başlıkla ilgili size bir kaç örnek:

Madde üç ayrı formda bulunabilir: Katı, sıvı ve gaz.

Sınıflandırma: Maddenin üç hali Listeleme: Katı, sıvı, gaz

Psikoloji, ekonomi ve sosyoloji sosyal bilimlerdir.

Sınıflandırma: Sosyal bilimler Listeleme: Psikoloji, ekonomi, sosyoloji

82

Teknik Metinlerin Cazibesi

Özellikle teknik yazılarda, yazarlar ayrıntının kapsamlı bir listesini kategorize etmek için sınıflandırmayı kullanırlar. Bazı yazılar, kullanışlı tarzın içindeki detayları organize eden pek çok kategoriye ve alt kategoriye sahip olabilir.

Karşılaştırma/Kıyaslama

Zor olan bilgileri karşı tarafa iletmenin dördüncü yöntemi ise, karşılaştırmalar yapmaktır. Metinler, karmaşık olan metne, benzer ya da zıt örnekler sunarak odaklanmayı sağlar.

Bazı yöntemler, kafanızda canlandıramadığınız bir çok kavramı yakalayabilmek için çok değerlidir. Örneğin yer çekimi, gerçekten de resmedilmesi mümkün olmayan bir kavramdır. Tarif edilemeyen ve elle tutulamayan bir objedir.

Karşılaştırma yoluyla, bir metin daha önceden açıklanmış bir kavrama bağlanabilir. Ayrıca yine bu yöntemle metin iki fikir arasındaki farklılıklar üzerinde yoğunlaşır. Belirli özellikler üzerinde yoğunlaşmak, bu fikirlerin daha da netleşmesini sağlar.

Neden-Sonuç ilişkisi

Metinlerin mesajların! tam olarak okuyucuya ulaştırmak için kullandıkları son yöntem ise sebep sonuç ilişkisidir. Bu yöntem, bir çok bilimsel araştırmanın temelini oluşturur ve-bilim içerisinde tam tanımını bulmuştur.

Bilim, sonucun gözlemlenmesiyle başlar. Ne oluyor? Kar yağıyor.

83

Kitap Nasıl Okunur?

Bir sonraki aşama, araştırmayı nedene yöneltmektir. Neden kar yağıyor? Genelde neden-sonuç ilişkisini, de-taylandırılması bilimsel ve teknik yazıların temelini oluşturur.

Neden-sonuç ilişkisi pek çok yolla yazılabilir. Belki sonuç nedenden önce belirtilebilir. Bir sonuç, birbiriyle bağlantılı birçok nedenin ya da nedensel bir zincirin sonucu olabilir. Ayrıca bir nedenin çok sayıda sonucu da olabilir. Okuma esnasında, bu ilişkiyi ve önemini tanımlaya-bilmeniz son derece önemlidir. Bir plan doğrultusunda okuyun

Diğer yazı tipleriyle kıyaslandığında, uzmanlık gerektiren teknik yazının bir plan içerisinde okunmasının çok faydalı olduğu anlaşılır. Herhangi bir okuma ödevinize, sadece okumayı tamamlamayı amaç edinerek yak-laşamazsınız. Bu tür okumalar, sizi düş kırıklığına uğratabileceği gibi kafanızı da karıştırabilir. En sonunda kendinizi bir teori, kavram, terim ve örnekler okyanusunda boğulurken bulabilirsiniz.

Planınız aşağıdaki ana noktaları esas almalıdır:

1. Terimleri öğrenmek. Genel anlamı kavramak açısından son derece önemlidir. Yazarın kullandığı tanımları eksiksiz olarak bilerseniz, onun metin boyunca kullandığı düşünce zincirini daha kolay takip edebilirsiniz.

84

Teknik Metinlerin Cazibesi

2. Metnin düzenini ya da yapısını belirleme. Çoğu bölümler materyalin genel yapısını oluşturan özel modellere sahiptir. Bir kitap, bir teorinin açıklamasıyla başlayabilir, örnekler verir, örnek problemler sunar sonra da özet yapar. Genellikle bu model kitabın içindekiler bölümüne ya da başlık ve alt başlıklara bakılarak anlaşılabilir.

3. Yazarın bakış açısını anlayabilmek için bölümü gözden geçirin. Okurken amacınızı tanımlamak için, soru sorun. Herhangi bir özet kullanın ya da

* okumanıza rehberlik edecek soruları gözden geçirin.

4. Metin üzerinde kapsamlı bir analitik okuma yapın. Okuduğunuz bölümü tamamen anlayıncaya kadar bir bölümden diğerine geçmeyin. Kavramlar genellikle birbirleriyle bağlantılıdır. Eğer konuyu anlamadan bir sonraki bölüme geçerseniz kaçıracığınızdan metni anlayamazsınız.

5. Okumayı bitirir bitirmez tekrar yapın! Hatırlamaya ihtiyaç duyduğunuz kavramların ve teorilerin bir özetini yazın. Metinde gözünüze çarpan tüm sorulara cevap verin. Problemleri çözün. Eğer mümkünse, formülleri uygulayın. Teknik metinler düşüncelerle donatılmışlardır. Bu metinleri okurken, tek bir şeyden emin olmalısınız: Her kelimenin bir önemi vardır. Bu yüzden de bu tip bir malzemeyi olabilecek en yoğun konsantrasyonda okumak isteyeceksiniz.

85

Kitap Nasıl Okunur?

İyi okuyucular bu tür bilgilerin akılda kalma oranının yüksek olması için iyi bir konsantrasyonla ve ağır okumaları gerektiğini bilirler.

- Her tanım sindirilmelidir.
- Her formül hafızaya alınmalıdır.
- Her örneğin üzerinde iyice düşünülmelidir.

Bu tür teknik metinleri daha iyi ve verimli bir şekilde okuyabilmek için, yazarın kullandığı iletişim araçlarını tanımlama konusundaki becerinizi geliştirmek isteyeceksiniz. Böylece oluşan düşünce zincirini birbirine bağlayabilirsiniz. Bu tür metinleri okurken ya da teknik problemleri çözmeye girişirken aşağıdaki ipuçlarını uygulayın:

- İmkancınız oldukça formül ve sayıları kelimelere dönüştürün. Kavrayışınızı denemek için bunları her seferinde farklı kelimelerle ifade etmeye çalışın.
- İyi bir gözlemci olmasanız bile, resimler size büyük ölçüde yardımcı olabilir. Özellikle sizi kızdıran ve sıkı bir matematik problemini bir çizim ya da diyagrama dönüştürün.

Bir problemi çözmeye başlamadan önce, cevabı ya da cevabın hangi sayı aralığında olduğunu tahmin edebilmeniz herhangi bir yolu var mı? (1'den büyük fakat 10'dan küçük gibi)

- Oyun oynayın. Kimi zaman aynı sonuca ulaşmanın eşit derecede geçerli ama birbirinden farklı yollar vardır. Eğer bu yollardan birini bulursa-

86

Teknik Metinlerin Cazibesi

nız, diğerlerini bulmayı da deneyin. Bu, kullanılan tüm prensipleri kavramanızı arttıracak çok önemli bir yoldur.

Hesaplarınızı kontrol ederken, sondan başa doğru çalışmayı, yani sağlama yöntemini deneyin. Bu yöntemi kullanarak, yaptığım matematik hatalarını daha kolay bulduğumu fark ettim. Ne sorulduğunu, hangi prensiplerin kullanıldığını ve hangi bilginin önemli veya önemsiz olduğunu anlamaya çalışın.

Başka birine öğretin. Başka birine matematiksel kavramları açıklamaya çalışmak, gerçekten neyi bilip bilmediğinizi size gösterecektir. Eğer siz konuyu bilmiyorsanız, başka birinin, anlattıklarınızı anlamasını beklemek gerçekten de imkansızdır.

87

6. Bölüm

Eleştirel Bir Okuyucu Olmak

Dört senelik üniversite hayatımdan sonra, benim sevgili okulum yıllar boyunca ödediğim paraların karşılığında beni beklediğim diploma ile ödüllendirmeden önce, beni altı saatlik bir deneme sınavına tabi tuttu. Biz büyük edebiyatçılara tek bir soru sordular: "Aşağıdakileri analiz edin ve yorumlayın." (Tabii, "aşağıdaki" daha önce hiç görmediğimiz bir şiir... ve cevaplarımızı yazmak için kullanılan birçok mavi kitapçıktı.)

İnanabiliyor musunuz? Çok zor!

Bu sınav, Test Eğitim SerVisi'nin verdiği sözlü sınavlarla hemen hemen aynıdır. Herkesin bildiği şu meşhur okuma anlama bölümünde, eğer kopya çekmediyseniz daha önce hiç karşılaşma imkanınız olmayan bir pasaj size verilir. Sonra da sizden eğer konudan herhangi bir şey anladıysanız, bu anladıklarınızla ilgili sorulan altı sorudan dört tanesini yanıtlamanız istenir.

89

I

Kitap Nasıl Okunur?

Özellikle karşılaştırmalı edebiyat dersleri olmak üzere hayatınızın belirli dönemlerinde, okuduklarınızın detaylarını tam olarak hatırlamak ve anladıklarınızı yorumlamak için bir şeye çok fazla dikkatinizi vermeniz gerekmiş olabilir. Yahya Kemal'in "Sessiz Gemi"si ya da Ahmet Haşim'in "Merdiven" şiiri: Bu eserlerin ortak özelliği konularının yüzeysel bir yorumunun yetersiz olması ve hepsinin üzerinde daha fazla analiz yapılmasının ge-rekmesidir. Ancak bu kadar detaylı bir analitik okuma yalnızca edebiyatla sınırlı değildir. Politik bir tez, tarihsel bir analiz ve hatta bilimsel bir araştırma bile birçok konuya göre daha dikkatli bir okuma gerektirir.

Bu tür okuma çeşidine "eleştirel okuma" denir. Amacı, okuma esnasında, her biri kapsamlı bir çalışma ve değerlendirme gerektiren fikir, düşünce ya da kavramları metnin içerisinde ayırt etmektir.

Eleştirel bir okuma yapabilmemiz için, yazarın kavram ya da sembollerini tammlayabilmeli, değerlerini ve doğruluklarını değerlendirebilmen ve size uygun olanları uygulayabilmelisiniz. Eleştirel okumanın göz atmadan farkı, eleştirel okumanın diğerine oranla çok daha fazla dikkat ve konsantrasyon gerektirmesidir. Eleştiren bir gözle okumaya kendinizi hazırlayın

Eleştiren bir gözle okumaya hazırlanırken, kendiniz için en uygun ortamı hazırlamanız çok önemlidir. Tıpkı bir atletin önemli bir yarışma öncesinde kendisini ruhen

90

Eleştirel Bir Okuyucu Olmak

buna hazırlaması gibi, siz de okumaya başlamadan önce kendinizi hazırlamak isteyeceksiniz.

Eleştirel bir okumaya hazırlık için:

1. Okuma için bir amacınız olmalı. Okumaya başlamadan önce amacınızı iyi tanımladığınızdan emin olun.
2. Dikkatli olun! Arkadaşınızla öğle yemeğinde yaptığınız konuşmaları unutun. Dikkatinizi dağıtacak her şeyi en aza indirgeyin. Bu, herhangi bir şey ya da bir kişi olabilir.
3. En fazla verim alabileceğiniz mekanı tespit edin. Bu, kütüphanenin sessiz bir köşesi, kendi odanız ya da başka herhangi bir yer olabilir. Tamamen sessizlikte ya da yeni CD çalarınızla birlikte de olabilir. (Dokuz serilik "Nasıl Çalışmalı" programıma dahil ettiğim kitaplardan ikisi olan, Zaman Nasıl Yönetilir ya da Plan Nasıl Yapılır'dan birini okuduğunuzdan emin olun. Bu kitapları okuduğunuzda kendiniz için mükemmel çalışma ortamını sağlayabilmek için ihtiyaç duyacağınız tavsiyeleri bulacaksınız.)
4. Ne kadar hızlı ya da yavaş olduğunuz konusunda endişelenmeyin. Amacınız ne kadar hızlı okuyup bitirdiğiniz değil, okuduklarınızı anlamak olmalıdır.
5. Eğer okumanızı tamamlamanız için saatlere ihtiyacınız var gibi görünüyorsa, uzun olan ödevinizi kısaltın. Ve kısalttığınız her bölümü bitirdiğinizde, kendinizi kısa aralar vererek ödüllendirin.

91

Kitap Nasıl Okunur?

Eğer yukarıda verilen aşamaları, konsantrasyon gerektiren bir metni okumadan önce uygularsanız, zihninizin eleştirel bir okuma yapmak için ihtiyaç duyduğunuz konsantrasyonda olduğunu fark edeceksiniz. Bu tür hazırlıkları alışkanlık haline getirin ve kendinizi başarıya göre ayarlayın.

Ön okuma bir zorunluluktur

Zihninizi okumaya hazırladıktan sonra yapmanız gereken şey, yazarın tezinin ya da iletmeye çalıştığı ana fikrinin ne olduğunu anlamaktır. İyi kavrama, yazarın iletmeye çalıştığı mesajın ana noktalarını yakalama kabiliyetinizle doğru orantılıdır.

Ve bu mesaj 4. bölümde anlattığımız gibi tarama yöntemi ile yakalanır. Şimdi ana aşamaları tekrar edelim:

1. Eğer başlığı ya da manşeti varsa, onu bir soru haline getirerek yeniden cümle kurun. Bu sizin okuma amacınızı destekleyecektir.
2. Metnin içindeki önemli konuları anlamana yardımcı olacağından, tüm alt başlıkları, resimleri ve grafikleri inceleyin.

3. Giriş paragraflarını, özeti ve varsa bölüm sonundaki soruları dikkatlice okuyun.

4. Her paragrafın ilk cümlesini okuyun. 3. Bölümde de gördüğümüz gibi metnin ana fikri genellikle bu cümlelerin içinde bulunur.

5. Bu yöntemleri uyguladıktan sonra neler kazandığınızı gözden geçirin. Bölüm sonundaki sorulara cevaplayabiliyor musunuz? Sınıfta bu konuda bir tartışma ortamına katılabilir miydiniz?

92

Eleştirel Bir Okuyucu Olmak

6. Göz atma sonucunda anladıklarınızın kısa bir özetini yazın.

Metnin 20 dakikalık taranması ile başlayan bir eleştirel okuma sonrasında, aşağıdaki üç soruya cevap vermeye hazır olmalısınız:

1. Metnin temel mesajı ya da bakış açısı nedir?
2. Bu, bir düşünceler zinciri mi yoksa ortaya konan bir mantık örgüsü mü?
3. Hangi ana noktalar üzerinde duruldu?

Şimdi okuyun

Bir kez okuduğunuz kitabın ya da metnin yapısını ana hatlarıyla tanımladıktan ve kavradıktan sonra, geriye kalan çok daha kolay bir iştir.

Bu özümseme işlemi, neyin yazıldığını, neyin doğrudan ifade edildiğini ve içerikten nasıl bir sonuç çıkarıldığını yorumlamayı ve değerlendirmeyi öğrenmeyi kapsar.

Etkili analitik okuma, okuyucu olarak sizin kelimelerin açık ve düz anlamları ile nelerin ima edildiğini ayırt etmeyi gerektirir.

Analiz yapma: Kelimelerin yan anlamları

Kelime ve yazıların okuyucunun kavrayışı ile ilgili önemli olan iki aşamalı anlamı vardır.

İlk aşama düz ve tanımlayıcı anlamdır. Bir kelimenin neyi ifade ettiğini herhangi bir sözlükten çok net olarak bulabilirsiniz.

93

Kitap Nasıl Okunur?

Eleştirel Bir Okuyucu Olmak

Yan anlama sahip olmak ise konunun ikinci aşamasıdır. Yan anlama sahip bir kelime kendi düz anlamı dışında başka anlamlar da içerebilir.

Bu ne demektir? Düz tanımlarının ötesinde, kelimeler duygu, önyargı, tavır ve bakış açısını karşı tarafa iletebilirler. Bir metnin analiz edilmesi, kelimelerin düz anlamları dışındaki kullanımları ile nelerin ima edildiğini yorumlamayı da gerektirir.

Size yardıma olabilecek 15 soru

Kelimelerin anlamlarını kavramanın ötesinde, "eleştirel okuma" sizin soru sormanızı gerektirir. İşte size okuduklarınızı etkili şekilde analiz etmeniz ve yorumlamanızda yardımcı olabilecek 15 soru.

1. Yazının genelinde size iletilen açık bir mesaj var mı?
2. Konular arasındaki bağlantılar doğrudan ve net mi?
3. Sizin ve yazarın tecrübeleri arasında herhangi bir ilişki var mı?
4. Detaylar gerçeklere dayandırılmış mı?
5. Örnek ve kanıtlar konuyla ilgili mi?
6. Düşünce bütünlüğü var mı?
7. Yazarın ön yargısı ya da görüşü ne yönde?
8. Yazarı hangi özelliğiyle tanımlayabilirsiniz?
9. Yazar sizin neye inanmanızı istiyor?
10. Bu sizin inanç ve deneyimlerinizi ciddiye alır nitelikte mi?

94

11. Yazar rasyonel mi, duygusal mı?

12. Duygular ve yaşananlar arasında bir karmaşa var mı?

13. Ana noktalar mantıklı bir sırada mı?

14. Yazarın dayandığı tez ve sonuçlar birbirleriyle tutarlı mı?

15. Açıklamalar net mi?

Tabii ki bu sormanız gereken soruların hepsi değil. Ama size eleştirel okuma yapmanız gerektiğinde iyi bir başlangıç yapmanızı sağlayacak kadar yeterli.

Unutmayın ki; etkili bir analiz ve yorumun temelinde sorduğunuz sorular yatar.

Özetlemek: Son aşama

Okuduklarınızı kısa ve anlaşılır bir özet haline getirmekten başka hiçbir şey onları hatırlamanızda daha önemli olamaz. Bir çoğunuz, bunu yapmayı (bir metnin tüm bölümlerini ya da cümlelerini alarak) yapmayı öğrendiniz ama bu kesinlikle özet çıkarmak için etkilidir yöntem değildir.

Size, geleneksel bir taslak kullanmanızı öneririm. (Not Nasıl Alınır adlı kitabımda bu konuya detaylı olarak değindim.)

Diğer bir önerim ise "diyagramlama" adı verilen iki aşamalı bir işlemdir. Bu yöntem okuyucudan biraz önce okuduklarının içeriğini diyagram ya da resimle göstermesini sonra da öğrendikleriyle ilgili kısa bir özet yazmasını ister.

95

Kitap Nasıl Okunur?

Eleştirel Bir Okuyucu Olmak

Taslak çıkarmakla benzer olan "diyagramlama", okuyucuya farklı düşünceler ve fikirler arasındaki ilişkiyi gözünde canlandırma konusunda yardımcı olur. Bir okul kitabının yapısını göstermek için kullanılmaya başlanan kavram diyagramları ve kavram ağaçları son derece faydalı görsel araçlardır.

Eğer iyi bir fotoğraf hafızasına sahipseniz, temel noktalarla ilgili bir resmi hatırlamanın, konunun genelindeki hatırlama oranınızı çok arttırdığını göreceksiniz. Bunun da ötesinde, bu tür diyagramlar sizin metin için nelerin gerekli olduğunu ve bunun verilmek istenen ana fikir ile nasıl bir bağlantısı olduğunu belirlemeniz açısından da faydalıdır.

Biyoloji ödevinizle ilgili olarak hücrenin yapı taşlarını anlatan bir bölüm okuduğunuzu farz edin. Bu konuyla ilgili hazırladığınız diyagram, okuduğunuz kitabı en son olarak aşağıdaki hale getirecektir.

Hücrenin Bölümleri

Hücrenin Dışı

Stoplazma

çekirdek kloroplastı

boşluk

Hücrenin İçi

hücre zarı

hücre duvarı

klorofil

Okuduğunuz bilgiyi hatırlama yeteneğinizi kuvvetlendirmesi ve parçalan daha kolay birleştirmenizi sağlaması açısından diyagramlar ana noktaların toparlandığı bir listeden çok daha kullanışlıdır. Ayrıca diyagramlar ne kadar görsel olursa, bu özellik daha da artar.

96

Özünü, özet yaparak çıkarın

Özetleme işleminde, izlenmesi gereken ikinci aşama öğrendiklerinizin kısa bir özetinin çıkarılmasıdır. Okuduğunuz konuyu gözden geçirmeniz gerektiğinde diyagramlar size metnin temel unsurlarını hatırlatacaktır. Kısa özetiniz ise size ana fikri hatırlatacaktır.

Buradaki amaç, okuduklarınızdan aklınızda kalanla-n kendi kelimelerinizle ifade etmektir. Bu hem verilmek istenen mesajı anlayıp anlayamadığınız, hem de anladıysanız derecesinin ne olduğunu görmek açısından çok değerli bir yöntemdir. Bu yöntemi bir bölüm için uygulayın ve aşağıdaki egzersizi tamamlamadan bir sonraki bölüme geçmeyin.

1. Konuyu anlamanızda önemli olduğuna inandığınız her kilit terimin tanımını yazın.
2. Konuyu açıklayacağını hissettiğiniz soru ve cevapları yazın.
3. Cevapladığınız her türlü soruyu yazın. Sonra da metni yeniden okurken, araştırarak, başka bir öğrenciye ya da öğretmenimize sorarak bu soruların yanıtlarını bulun.
4. Eğer hala cevaplanmamış sorularınız varsa, diğer bölüme geçin ve bir ve üçüncü maddeleri bu bölüm için uygulayın. (Ve okuma ödeviniz bitene kadar bu şekilde devam edin.)

"Eleştirel okuma" kolay değildir. Birçok günlük okul ödeviniz için uyguladığınız ve işinize yarayan hızlı göz atarak okumaya oranla çok daha fazla konsantrasyon ve

Kitap Nasıl Okunur?

çaba gerektirir. Ve bana inanın ki; lisenin son yıllarında ve öğrenim hayatınızın geri kalan kısmında en yoğun olarak eleştirel okuma yapacaksınız. Her eleştirel okuma ödeviniz için belirlediğim, kendinizi okuma için hazırlamak, ön okuma yaparak gözden geçirmek, analitik okuma yapmak ve özet çıkarmak gibi aşamaları izlerseniz, eleştirel okumanın çok kolay ve hatta ödüllendirici olduğunu fark edeceksiniz.

Büyük olasılıkla öğrendiğiniz bir yöntem

Eğer özel bir okuma yönteminden söz edildiğini duyarsanız, bu büyük olasılıkla 1940'larda geliştirilmiş olan ve SQ3R olarak kısaltılan yöntemdir. Bu kısaltma Survey, Question, Read, Recite ve Review'i (İncele, Sor-gula, Oku, Anlat ve Gözden geçir) temsil eder. İşte bu yöntemin işleyişi:

İnceleyin. Konu cümlelerinin, alt başlıkların ve bölüm sonu sorularının üzerinde yoğunlaşarak, bölüm için bir ön okuma yapın. Bu şekilde neyle karşılaşacağınızı daha iyi kavrayabilirsiniz.

Soru sorun. Bölümü kısa bir zamanda inceledikten sonra, içinde ne gibi bilgilerin olduğunu kendi kendinize sorun. Bir egzersiz olarak alt başlıkları, soruya çevirmeyi deneyin.

Okuyun. Şimdi ilk bölümü baştan sona okuyun ve sorulan her soruya cevap vermeye çalışın. Not alın, altlarını çizin, fosforlu kalem kullanın ve taslak yapın. Anlatın. Şimdi sorulara, aldığınız notlara ve metne bakmadan cevap verin. Bunu tam olarak tamamlayınca

98

Eleştirel Bir Okuyucu Olmak

diğer bölüme geçin. Bu detaylı okuma/anlatma faaliyetine bölüm ya da ödeviniz bitene kadar devam edin.

Gözden geçirin. Bütün ödevi yeniden gözden geçirin.

Bunlar size tanıdık geldi mi? Bence de. Bence bu yöntem, benim bu ve bundan önceki bölümlerde size ana hatlarıyla anlattığım aşamalarla iç içe geçmiş durumda. Bu yüzden bu yöntemi, bu kitabın bir önceki baskısına dahil etmedim. Ama bazı öğretmenlerden bu konuya değinmediğim için eleştiriler aldığım için, işte yeniden bu baskıda dahil ettim.

Doğrusunu söylemek gerekirse, benim önerdiğim detaylı metod ve bütün kitaplarımda verdiğim tavsiyeler bundan çok daha fazla şeyi kapsıyor.

99

7. Bölüm

Edebiyat Okumak

"Daha hızlı yürüyebilir misin?" diye sordu mezzit balığı salyangoza.

"Arkamızda bir su kaplumbağası var ve kuyruğuma basıp duruyor!"

Alice hala kafasındaki şarkıyla, "Ben mezzit balığının yerinde olsaydım, su kaplumbağasına, biraz geriden gelir misin lütfen; bizimle birlikte hareket etmeni istemiyoruz! Derdim" diye mırıldandı.

Mock Turtle ona cevap verdi: "Onu yanlarına almak zorundaydılar. Hiçbir akıllı balık yanında bir deniz kaplumbağası olmadan yola çıkmaz."

Alice'in cevabı şaşkınlık doluydu: "Gerçekten mi?" "Tabii ki" dedi Mock Turtle ve ekledi, "Eğer bir balık bana gelip de yolculuğa çıkacağını söylerse, ona sorum hangi kaplumbağa ile? olurdu."

Alice ona bakarak, "Bu soruyu soracağından emin misin?" diye sordu.

Mock Turtle ise kızgın bir ses tonuyla "Ne dediysem onu söyledim" dedi.

Lewis Carroll, Alice in Wonderland

(Alice Harikalar Diyarında)

101

Kitap Nasıl Okunur?

Yukandaki alıntıda, salyangoz ve mezzit balığı ile onları iterek daha hızlı yürümelerini sağlamaya çalışan, deniz kaplumbağası arasındaki saçma ilişkinin tadını çıkarabilirsiniz. Mock Turtle ve Alice arasındaki yanlış anlaşılmalardan kaynaklanan konuşmalara da gülebilirsiniz.

Günümüzün Sega, Ölümlü Komando ve Yeşil Gün dünyasında, edebiyat son derece geri planda kalır. Hatta bu öyle boyutlardadır ki; sınıf arkadaşlarınızın büyük bir

kısmı (tabii ki siz değil) Alice Harikalar Diyarında'nın edebiyatın önemli bir parçası olduğunu bilmeyebilirler.

Edebiyat sizin için neden önemli olmalı? Film izlemek varken kim kitap okur ki? Bu kitabı size klasiklerin önemi konusunda birkaç söz söylemeliyim. Klasikleri okurken birden kendi yaşamınızın dışına çıkararsınız. Hikayenin kahramanı ile bütünleşerek, onun yerine savaflara katılır, onun hissettiği korkuları yaşar, başarılarını paylaşırsınız. Hatta bir süre sonra kendinizi o derece kaptırırsınız ki; uyku saatinizi geçirir, saat gece yarısına yaklaşırken kendinizi hızla kitabın sayfalarını çevirirken bulursunuz.!

Hayal gücünüz sizin milyonlarca farklı yaşamı keşfetmenizi sağlayan en önemli aracınızdır: Missisipi Nehri üzerinde gemiye binebilir, aşkın acısını çekebilir ya da Alice'in yaptığı gibi March Hare ve Mad Hatter ile çay içebilirsiniz. Yaratıcı yazarlığın içerisinde ciddiyet, mizah ve güzellik ya da her üçü de bulunabilir. Genelde ince fikirler üzerine kuruludur, anlamlar gizlidir ve dikkat gerektirir. Bu tür yazılar etkileyici bir üslupla yazılırsa, duygusal

102

Edebiyat Okumak

tepkiler oluştururlar. Sinirlenirsiniz, gözyaşı dökersiniz. Kendi kendinize kıkırdarsınız. Yazarın bir ifadesi sizi derinden etkileyebilir. Yazarla aranızda bilgi aktarımının ötesinde bir iletişim oluşur.

Yeterince konuştum. Umarım sizi başıboş bir şekilde kütüphanelerde oyalanmaktansa, edebiyat konusunda, okumaya ikna edebilmişimdir. Şimdi size edebiyat yolculuğunuzda işinize yarayacak bazı öneriler sunacağım. Her şey, izleyeceğiniz yolun temelini bilmekle başlar.

Hangi okuma yöntemi? Eğlenceli mi eleştirel mi?

Her ne kadar ben sizi, okumaya sevk ve umutla yaklaşmanız için teşvik etsem ve eğlenceli okuma yöntemini önersem de, (Bölüm 2'ye bakın) büyük ihtimalle okuma ödevlerinizi veren öğretmeninizin bakış açısı benimkinden farklı olacak ve sizi eleştirel okumaya yöneltecektir.

Edebi eserleri okumak, daha önceki bölümlerde tartıştığımız becerilerin büyük çoğunluğunun uygulanmasını gerektirir.

Hikayeyi daha kolay takip etmeniz ve anlamını daha iyi anlamanız için tavsiye edilen birçok araç ve ipucu bulunur.

Yazarın ne demek istediğini analiz edecek, yorumlayacaksınız. Vermek istediği mesajı değerlendireceksiniz.

Ama edebiyatta, tüm bunlara ek olarak kelimelerin kendilerini de, çok iyi anlamanız gerekir. Okul kitapla-

103

Kitap Nasıl Okunur?

rında aradığınız bilgiye ulaşabilmek için, karmaşık cümle ve karanlık paragrafların oluşturduğu sık bir ormanı aşmanız gerekir.

Edebiyat ise çok farklıdır. Edebiyat için kelimelerin med-cezirinden, cümlelerin ise ritminden söz edilebilir.

Okudukça, yazarların kelimeleriyle dokudukları farklı halı tipleriyle karşılaşacaksınız. Ernest Hemingway ya da Thomas Hardy gibi yazarların çalışmaları arasında dolaşırken benzer temalarla karşılaşacaksınız. Ama kısa bir süre sonra ise bu yazarların, dillerini birbirlerinden çöl ile orman kadar farklı kullandıklarını fark edeceksiniz. Edebiyata eleştirel bir gözle yaklaştığınızda, kelimelerin nasıl bir araya geldikleri bile başlı başına bir inceleme konusudur.

Kurgu: Hikaye anlatmakla ilgili bir kaç kelime daha

Birçok kurgu, bir hikaye anlatmak için yapılmış bir girişimdir. Karakterlerin ve ortamın tanıtıldığı bir başlangıç bölümü vardır. Hikayeyi doruk noktasına sürükleyen bir çatışma veya mücadele (orta) bölümü vardır. Bu noktada çatışma bir sonuca ulaştırılır. Son bir kapanış, hikayenin sonunu getirir.

Edebiyat dersinde, yukarıda anlattığım bölümleri birbirinden karmaşık edebi terimlerle incellersiniz. Ve bu size yardımcı olmaktan öte kafanızı daha da karıştırır. İşte bu terimlerden en önemli olanlarından bazılarının kısa açıklamaları:

104

Edebiyat Okumak

Olay örgüsü. Hikayenin açıklığından doruk noktasına kadar olan olayların düzeni ve sırasını içerir. Edebiyatı anlama ve takdir etme yeteneğiniz olay örgüsünü ve hikayeyi ne kadar iyi takip ettiğinizle ilgilidir.

Karakterler. Hikayenin ana karakterleridir. Bunlara kadın ve erkek kahramanlar ve kötü adamlar da dahildir. Hikayenin ana karakterlerini ve bunların çatışma bölümü ile olan bağlantılarını öğrenmek isteyeceksiniz. Karakterlerin üç boyutlu yani gerçek ve inanılır olup olmadıklarına dikkat edin.

Tema. Hikayeye hakim olan mesaj ya da konudur. Yazarın, karakter ve olay örgülerini kullanarak okuyucuya ulaştırmak istediği ders ya da fikirdir.

İsterseniz birkaç örnek verelim: insanın acımasızlığı, insanın çevresine karşı olan güçsüzlüğü, gücün yozlaştırıcı etkisi, açgözlülük, karşılıksız aşk. Diğer tüm türlerde olduğu gibi, yazarın hangi mesajı iletmek istediğini tam olarak anlamak için bu temayı fark etmek gerekir.

Ortam. Hikayenin geçtiği zaman ve mekandır. Bu, özellikle sizi başka bir kültüre götüren veya tarihi bir romanı okurken önemlidir.

Bakış açısı. Hikayeyi kim anlatıyor? Size geçmiş olayları anlatan önemli karakterlerden biri mi yoksa birinci ağızdan mı anlatılıyor? Yoksa karakterler, ortam ve olay örgüsü üzerinde yorum ve gözlem yapan bir üçüncü şahıs mı var? Bu kişi hikayeyi sürükler ve ona genel bir hava verir.

105

Kitap Nasıl Okunur?

Ne kadar zaman almalı?

Genel bir kural olarak, kurgu romanları haftalara ya da aylara yayılan dönemlerde okunmak için yazılmamışlardır. Yazarın olay örgüsü, karakter ve temasını tam olarak anlayabilmek ve takdir edebilmek için mümkün olan en kısa zamanda okumanızı tavsiye ederim. Olay örgüsü içerisinde belli bir yol almak, karakterleri ve mücadelelerini sezinlemek ve yazarın mesajını ya da temasını anlayabilmek için oldukça hızlı bir okuma yapmalısınız.

Okumayı ne zaman bitirmek istediğinizle ilgili bir hedef belirlemeniz sizin için yararlı olacaktır. Tabii eğer bu bir okul ödeviyse, sizin seçim şansınız zaten olmaz, çünkü zamanı sizin için belirleyen bir öğretmeniniz vardır.

Ancak siz yine de günlük hedefler belirlemelisiniz. Günlük olarak kendinize bir ya da iki saatlik okuma süreleri belirleyin ya da bitirene kadar her gün üç bölüm okumayı hedef olarak seçin. Bir gün 10 dakika, bir sonraki gün yarım saat okumak ya da kitabı bırakıp bir kaç gün sonra kaldığınız yerden devam etmek, olay örgüsünü, karakterleri takip etmenizi zorlaştırdığı gibi konuya olan ilginizi de azaltır.

Genelde öğrenciler düzenli bir program yapmadıklarında, okuma çok fazla bölünür ve bu da daha sonradan bütün hikayeyi bir araya getirmeyi çok zorlaştırır. Bir kitabı bir haftadan kısa bir sürede ya da kısa bir hikayeyi bir oturupta bitirmek gibi, kendiniz için makul hedefler belirleyin. Bu hedefinize ulaşabilmek için her gün düzenli olarak okumalısınız. Böylece hikaye ve karakterler, kitap bitinceye kadar kafanızda canlı olarak kalır.

106

Edebiyat Okumak

Eğer kurgu romanlarını daha hızlı okumayı denerseniz, bundan aldığınız zevk artacaktır. Ancak hızlı okurken yapmanız gereken, tüm dikkatinizi okuduğunuz şeye vermektir. Tüm bunlar kavramanızın ve takdir yeteneğinizin ne kadar geliştiğini görmeyi sağlayarak sizi şaşırtacaktır.

Kurgu romanlarında hızınızı arttırmak için, aşağıdaki deneyi yapın.

1. İlginizi çeken ve okuması kolay bir roman ya da kısa bir hikaye bulun.

2. Kitabı okumak için iki ya da üç saat ayırın. Eğer yapabiliyorsanız bir oturupta kitabı bitirin. Eğer yapamıyorsanız, her gün aynı vakti ayırarak bu hedefinize ulaşmak için çabalayın.

Bu deneyi yaparak, kurgu romanlarının bir oturupta okunması gerektiğini öğreneceksiniz. Bu tıpkı bir masalcının dizinin dibine oturarak bir masalı baştan sona anlatmasını dinlemek gibi birşey. Hikayenin sonunda ne olduğunu ve hikayenin kahramanına ne olduğunu ne kadar çok öğrenmek isteyeceğinizi bir düşünün.

Kötü adam hak ettiği karşılığı alacak mı? Kahraman sevdiği kıza kavuşacak mı?

Yoksa onu bırakıp gidecek mi?

Hikayeyi en iyi, sonuna geldiğinizde anlayacağınızı göreceksiniz.

Kurgulu roman okumakla ilgili işte birkaç ipucu daha:

1. Olay örgüsünü tam olarak anlayın ve bu olayların nasıl geliştiklerinin farkına varın.

107

Kitap Nasıl Okunur?

2. Bir yerde ara vererek o ana kadar neler olduğunu ve kimlerin hikayeye katıldığını tekrar edin.

3. Okuma metodunuzu değiştirin. Bu, geçiş cümlelerine göz atmak ya da anlatım ve tanımları dikkatli okumak olabilir.

4. Hikayenin temasını sorgulayın. Mesaj nedir?

Eğlenmenize bakın

Son bir tavsiye: Okurken eğlenme konusunda kendinize müsamahalı davranın. Bunun üzerinizde yarattığı değişikliği görüp hayrete düşeceksiniz. Diğer tüm kitaplar gibi kurgu da sizi bir maceraya sürükleyebilir. Zihninizin içerisinde çok uzak ülkelere gidebilir, başkası gibi davranabilir, hayatınızda hiç yaşayamayacağınız duyguları duyabilirsiniz. Ancak tüm bunlar siz edebiyatı daha iyi anladıkça ve kendinize, okurken eğlenme konusunda izin verdikçe gerçekleşecektir.

8. Bölüm

Konsantre Olmak

Konsantrasyon: Bu, birçok okuyucunun en zorlandığı konulardan biridir.

Neden mi? Diğer faaliyetlerin aksine, okumak zihnin çalışmasını ama vücudun sabit kalmasını gerektirir. Bu zor birleşim, özellikle de tam gün sınıfta oturduğunuz ve tenis maçı ya da koşu gibi hareketli sporlarla fazla enerjinizi atamadığınız düşünülürse, o kadar da kolay değildir.

Konsantrasyon toplanarak yapılacak olan okuma, okul derslerine, ev ödevlerine ya da not almaya oranla daha fazla dikkat gerektirir. Bunun sınıfta en azından farklı sesler duymanız ya da her an isminizin okunarak konsantre olup olmadığınızın kontrol edilmesi riski olabilir. Oturarak yapılan bir başka faaliyet ise okumadır. Ancak hareketsizken yapılsa bile, okuma esnasında beyninizi çalıştırmak için el - göz koordinasyonuna ihtiyaç duyarsınız.

108

109

Kitap Nasıl Okunur?

Dikkatinizi

tek bir nokta üzerinde odaklayın

Konsantrasyon, dikkatinizi tek bir nokta, yani okuduğunuz metin üzerinde odaklayabilme yeteneği ile birlikte başlar. Bu doğuştan değil, sonradan kazanılan bir özelliktir. Bir atletin, kalabalığın çılgınlıklarından etkilenmemesi gibi, iyi bir okuyucu da okuma esnasında kendini dış faktörlerden soyutlar. Zihninizin odaklanma oranı nedir? Bunu öğrenmek için aşağıdaki sorulara cevaplayın:

1. Okurken, sık sık farklı düşüncelerin dikkatimi dağıtmasına izin veriyor muyum?

2. Okurken, ses ve çevremde olan biten olaylardan kolaylıkla etkileniyor muyum?

3. Ne kadar zamandır okuduğumu görmek için, sürekli saate bakıyor muyum? Özellikle pek de istekle yapmadığınız bir okuma ödevi ile karşılaştığınızda, konsantrasyonunuzu ayakta tutabilmek için basit ve sihirli bir metod yoktur. Ama eğer önceki bölümlerde anlattığım hazırlık aşamalarını uygular ve atlamadan hepsini yerine getirirseniz, bu konuda başarıya ulaşacağınızı söyleyebilirim. Peki bu aşamalar nelerdi; isterseniz bir kez daha hatırlayalım: Amacınızı tanımlamak, ön okuma için metni gözden geçirmek, cevabını arayacağınız soruların belirlemek.

Daha iyi bir konsantrasyon için

İşte size konsantrasyon yeteneğinizi arttırmak için önereceğim diğer pratik yollar:

110

Konsantre Olmak

1. Okumaya başlamadan önce biraz spor yapın.

Masa tenisi, jimnastik salonunda bir antrenman ya da hızlı bir yürüyüş bile belirli bir fiziksel enerjiyi atmanızı sağlar. Böylece, bütün zihinsel enerjinizi okuduğunuz metne yöneltebilirsiniz.

2. Okumak için doğru yeri seçin. Eğer televizyonunuzun karşısındaysanız ya da oda arkadaşınız şahane bir çay partisi veriyorsa, burasının sizin için kesinlikle doğru yer olmadığını söyleyebilirim. Okuma sessizlikte ve tek başına yapılması gereken bir faaliyettir. Kendinize sessiz bir köşe bulun. Burası bir kütüphane masası ya da sessiz olacağına güvendiğiniz başka bir yer de olabilir. Eğer konsantre olma konusunda zorlanıyorsanız, istekli bile olsanız, yatakta okumaya çalışmak son derece tehlikelidir. Kendi kendinize verdiğiniz mücadeleyi kaybedebilir ve bir süre sonra kendinizi yumuşak yatağınızda şekerleme yaparken bulabilirsiniz.

3. Dikkatinizi dağıtacak dış etkenlerden kurtulun. Eğer okuma programını tam olarak yaptıysanız, (Zaman Nasıl Yönetilir adlı kitaba bakın) yapılmayı bekleyen işler sizin dikkatinizi dağıtmayacaktır. Eğer bir ödeviniz konusunda kafanızda sorunlar ve endişeler varken, diğer bir ödevi okumaya çalışırsanız konsantrasyonunuzun ve kavrayışınızın istenilen düzeyde olmayacağı çok açık bir gerçektir.

Çevrenizde dikkatinizi dağıtacak hiçbir şey olmadığından emin olun. Masanızın üzerinde cevaplamanız ge-

111

Kitap Nasıl Okunur?

reken mektuplar mı var? Bunları kaldırın ve zamanınızı daha sonra bu mektuplara cevap yazacak şekilde planlayın. Yan odadaki televizyondan siren sesleri ve bağırışlar mı geliyor? Ya televizyonu ya da kapınızı kapatın.

4. Teneffüslerinizi planlayın. Eğer yapmanız gereken okuma üç saat ya da daha fazla zamanınızı alacaksa, bu kadar süre boyunca sabit olarak oturmayı düşünmek bile cesaret kırıcı olabilir. Her okuma saatinin sonunda kendiniz için 10 ya da 15'er dakikalık teneffüsler planlayın. Ayağa kalkın. Biraz müzik dinleyin. Vücudunuzu esnetin. Eğer daha fazla ara verme ihtiyacı hissederseniz, araların süresini azaltırken sayısını arttırın. Okuma saatlerinizi bu şekilde programlamanız okuduklarınızı daha iyi anlamanızı sağlayacaktır.

Bekleyin! Henüz okumaya başlamayın.

Okumadaki hedefinizi belirlediniz mi? Her zamanki gibi kendiniz için net bir şekilde belirlenmiş bir hedef oluşturun. Bunu, bir çok kereler söylemiş olabiliriz ama aralıklı olarak tekrar yapmak bir noktanın anlaşılması için çok iyi bir yöntemdir.

Unutmayın ki, hedef belirlemeden okumak size bir şey kazandırmayacağı gibi, yarı saat sonra aslında hiçbir şeye dikkatinizi vermediğinizi fark edebilirsiniz. Neden okuduğunuzu bilin. Eğer öğretmeniniz size cevaplarını bulmanız için bazı sorular sorduysa bu sizin için bir kolaylıktır. Çünkü neyi aramanız gerektiğini bilirsiniz. Ama eğer elinizde soru yoksa, kendi sorularınızı

112

Konsantre Olmak

kendiniz sorun ve bunları bulmaya gayret edin. (Bölüm 2'de gösterildiği gibi.) Elinizdeki kitap ya da metin üzerinde yapılacak olan etkili bir ön okuma, size hedeflerinizi belirleme konusunda yardımcı olacaktır. Dolayısıyla bu da konsantrasyonunuzu arttıracaktır.

Motivasyon: Konsantrasyon için şart

Her ne konu üzerinde çalışırsanız çalışın, motivasyon sizi başarıya götüren bir anahtardır. Bu konu, ister okuldan takdir ile mezun olmak, ister zamanınızı etkili bir şekilde programlamak, isterse de okumanızı geliştirmek olsun hiç fark etmez. Bu bölümde size verdiğim her türlü teknik ve numarayı uygularsanız da, eğer okuma konusunda hevesli değilseniz, ödevleriniz üzerinde konsantre olmak konusunda zorluk çekersiniz.

Motivasyon, iç ve dış olmak üzere iki türdür. Peki bunların arasındaki fark nedir?

Polisiye ve cinayet romanlarının tutkulu bir hayranı olarak bütün kitapçıları tek tek gezdiğinizizi ve boş vakitlerinizde kafanızı bir dakika bile kaldırmadan bunları okuduğunuzu düşünün. Sizin için, acaba cinayeti kim işledi sorusu çok fazla şey ifade edecektir. Aslında eğer tamamlayacak bir ödeviniz olmasa, bütün

bir hafta sonunuzu bu kitabı bitirmekle geçirebilirsiniz. Tarih ile ilgili hazırlayacağınız ödev için özel bir ilgi duymuyorsunuz, bu yüzden de elinizdeki kitapları ancak geçer not alabilmenize yetecek kadar okumaya kararlısınız.

113

Kitap Nasıl Okunur?

Şimdi, cinayet romanlarını okumak için içinizde duyduğunuz istek ve motivasyonu, bu ödevi yapmak için duyduğunuz hislerle karşılaştırın. Cinayet romanlarını, karşılığında hiçbir ödül ya da benzeri bir karşılık beklemezsiniz okuyorsunuz. Ama diğer tarafta "Tarih"le ilgili hazırlamanız gereken bir ödeviniz var ve bu konuya Özel bir ilgi duymuyorsunuz. O zaman bu ödevi gereği gibi yapabilmeniz için dışarıdan gelecek bir motivasyona ihtiyacınız var. Tarih dersiyile ilgili okuyacağınız metinlerdeki hedefiniz sınıfta yüksek bir not almak. Yani ödülünüz dışarıdan gelecek bir karşılık.

Okumak için, ister içeriden isterse de dışarıdan bir motivasyon alın, burada önemli olan bir şeyleri gerçekleştirmek için sizi motive eden unsurların bulunmasıdır. Eğer biyoloji ile ilgili bir ödevi okumak sizi heyecanlandırmıyorsa, hemen kendinizi harekete geçirecek bazı nedenler düşünün. Mesela bu, yaptığınız çalışmaya karşılık olarak alacağınız yüksek bir not olabilir. Diyelim ki, bu sizin üç saat boyunca yerinizden kalkmanızı sağlayacak bir kaynak değil. O zaman kendiniz için yeni bir takım kaynaklar arayın. Mesela iyi bir notun yanında, bu üç saatin sonunda mükemmel bir film seyretmek için kendi kendinize söz verin. Ya da, o çok beğendiğiniz CD'yi çalışmanızı bitirir bitirmez alabilirsiniz. (Ancak dikkatli olun. Eğer dış motivasyon kaynaklarını arttırırsanız, bir süre sonra beş parasız kalabilirsiniz!)

114

Konsantre Olmak

Konsantrasyonun çalışmalanızdaki önemini tek bir cümlede şöyle özetleyebiliriz: Kavramanın temelinde, konsantrasyon bulunur. Dikkat odaklanmasında problem yaşayan kişilerin kavraması ya çok az ya da hiç olmaz.

Konsantrasyon olmadığında, bir sayfa üzerinde yalnızca kelimeleri görürsünüz.

115

9. Bölüm

Öğrendiklerinizi Hatırlamak

Okuduğunuz bir çok şeyi hatırlamanızda, kavramanın çok önemli bir rolü vardır. Bir öğrenci olarak okuduğunuz hemen hemen her şeyi er ya da geç bir yerlerde kullanırsınız. Bu, bir dönem ödevi, seçmeli bir test ya da bir final sınavı olabilir.

Bu yüzden ödevlerinizi tamamlamak ve sınavlarınızdan geçer not almanın çok ötesinde, üzerinde durmanız gereken bir konu daha var. O da, okuduklarınızı hatırlamaktır.

Birçoğunuz hatırladığınız bir detay ile sınıfın en yüksek notunu aldığınızı ya da hatırlayamadığınız bir nokta ile beklediğinizden daha düşük bir not aldığınızı tecrübe etmişsinizdir. Bu detay kafanızın bir yerlerinde ve hatta dilinizin ucunda olmasına rağmen bir türlü hatır-layamadınız.

117

Mı

I '

I

Kitap Nasıl Okunur?

Hafızınızı geliştirebilirsiniz

Büyük olasılıkla bir çok kişiyi yüzlerinden ya da bir yeri gördüğünüz bir resimden hatırlarsınız. Bazıları Barış Manço'nun en iyi yirmi parçasının her sözünü ezbere bilirken, bazılarınız ise üç yıl önce söylediğiniz bir kelimeyi ya da arkadaşlarınızın doğum günlerini hiçbir şekilde unutmazsınız. (Bu yıl dönümü ya da ilk tanışılan tarih de olabilir.)

Gerçekten de bazı insanların doğuştan güçlü hafızaları vardır. Ama unutmayın ki hafıza, tıpkı iyi konsantrasyon gibi geliştirilebilir ve sonradan öğrenilebilir. Zihninizde kalan bilgileri ve aynı zamanda unuttuklarınızı da kontrol edebilirsiniz. Bu tür bir kontrol yapabilmek için gerekli olan, iyi bir hafızanın temel unsurlarını öğrenmek ve uygulamaktır.

Kimi insanlar gördükleri ya da okudukları şeyleri kolaylıkla hatırlarlar ve hatta ciltlerce bilgi için bile bu rahatlığı yaşarlar. Ancak kimi insanlar da hafızaları iyi olmadığı için edindikleri bilgilerin büyük bir kısmını unuturlar. Duyduğunuz bilgileri hatırlama yeteneğinize yardımcı olarak bazı unsurlar vardır:

Zeka, yaş ve tecrübe. Bu faktörlerin hepsi iyi hatırlama üzerinde önemli bir role sahiptir. Herkes aynı şekilde hatırlamaz. Bu faktörlerin hafızanızı nasıl etkilediğini belirlemek ve etkilerini arttırmak için çaba göstermelisiniz. Kuvvetli bir genel kültüre sahip olmak, iyi bir hafıza için önemlidir. Öğrendiğiniz pek çok şey, genelde zaten bildiklerinize bir ek olur. Eğer temel kimyayı bilmiyor-

118

Öğrendiklerinizi Hatırlamak

sanız, o zaman organik kimyayı öğrenmeniz gerçekten de imkansızdır. Bu yüzden, genel kültür temelinizi geliştirmeniz, yeni bilgileri hatırlama yeteneğinizi arttıracaktır.

Hafızayı geliştirmede motivasyonun kilit bir rolü vardır. Çok koyu bir futbol taraftarı olan arkadaşım, bu konudaki tüm istatistikleri hiç zorluk çekmeden kolaylıkla hatırlar. Bununla da kalmaz, her oyuncunun başarı grafiği, o sezonun en favori takımını ve lig programını da en ince detayları ile anlatır. Onun tanıdığım en zeki insan olduğunu söyleyemem. Ama onun futbolu çok sevdiğini ve koyu bir taraftar olduğunu söyleyebilirim.

Bunun dışında evcil hayvanları da seviyor olabilirsiniz. Sinema, spor, müzik gibi konulara ilgi duyuyor olabilirsiniz. İlgi alanınız ne olursa olsun, beyninizi bir yığın bilgi ile doldurmuşsunuz demektir. Eğer bunca bilgiyi öğrenmeyi ve gerektiğinde hatırlamayı başarıyorsanız, kimya da dahil olmak üzere birçok konuda bilgi edinebilirsiniz. Burada yapmanız gereken yalnızca kendinizi nasıl motive etmeniz gerektiğini öğrenmenizdir.

Hafızayı geliştirmek için kullanılan yöntem, sistem ve işlemler son derece önemlidir. Bu yöntemler arasında düşüncelerinizi düzenlemek, çalışmalarınızı verimli hale getirmek veya hafızayı güçlendirecek başka araçlar da vardır. Öğrendiklerinizi kullanmak, hatırlama süreci içerisinde oldukça önemlidir. Bir kelime listesini bir smav için ezberlemek kolaydır ama eğer bunları daha sonra da hatırlamak isterseniz, o zaman öğrendiklerinizi kullanmanız gerekir. Örneğin, eğer bir konuşma esnasında öğ-

119

Kitap Nasıl Okunur?

rendiğiniz yeni bir kelimeyi doğru bir şekilde kullanırsanız, bu sizin kalıcı kelime dağarcığınıza bir kelime daha eklemenizi sağlayacaktır.

Sınıf dışında öğrendiği yabancı dili kullanma imkanı bulamayan birçokları için yabancı dil öğrenmek oldukça zordur. İşte bu yüzden, yabancı dil öğrenen kişiler, öğrendiklerini kullanmak amacıyla grup çalışmalarına katılır ya da yurt dışına giderler. Bu yöntemlerle öğrendiklerini uygulama imkanı bulan bu kişiler, zamanı geldiğinde bilgileri kolaylıkla hatırlarlar.

Neden unutuyoruz

İyi bir hafızaya sahip olmak için ihtiyacınız olan unsurları düşündüğünüzde, doğal olarak neden unuttuğunuzu da görebilir ve anlayabilirsiniz. Zayıf bir hafızaya sahip olmanın altında genellikle şu nedenler yatar:

1. Okuduğumuz metni anlamlı bir hale getirme konusunda başarısızlık.
2. Önceden gerekli bilgiye sahip olmamak.
3. Neyin hatırlanması gerektiğini anlayamamak.
4. O konuyla ilgili herhangi birşeyi hatırlama konusunda bir istek duymamak.
5. Konuya olan ilgisizliği ve sıkıntıyı normal karşılamak.
6. Öğrenme alışkanlığına sahip olmamak.
7. Çalışma saatlerimiz konusunda düzensiz ve verimsiz olmak.
8. Kazandığımız bilgileri kullanmamak.

120

Öğrendiklerinizi Hatırlamak

Hepimiz her gün bir bilgi selinde boğuluyoruz. Adeta bir olay, kavram ve fikir bombardımanına tutuluyoruz. Bazı bilgilerin aklımızda kalmasının nedeni, medyada sürekli duymamız ve bunlardan bir kaçışın olmaması. Bilginin büyük çoğunluğunu

hatırlayabilmek için özel olarak bir çaba göstermemiz gerekir. Aynı çabayı okuduğumuz metinler için de aynı şekilde göstermeliyiz.

Nasıl hatırlamalı

Okuduklarınızı hatırlamanız için bazı temel yöntemler vardır:

Kavrama. Yalnızca kavradığınız şeyleri hatırlarsınız. Bir şeyi okur ve verilen mesajı yakalarsanız hatırlama yolunda büyük bir adım atmış olursunuz.

Okuduklarınızın ne kadarını anladığınızı görmenin yolu, verilen mesajı kendi kelimelerinizle anlatmanızdır. Ana fikri özetleyebilir misiniz? Söylenenleri anlamadığınız müddetçe, neleri hatırlamanız ya da göz ardı etmeniz gerektiği konusunda isabetli bir karar veremezsiniz.

İstek. Tekrar etmeme izin verin: İleride hatırlamak için seçtiğiniz şeyleri hatırlarsınız. Eğer bir bilgiyi hatırlamak istemezseniz ya da

hatırlayamayacağınıza kendinizi inandırırırsanız, kesinlikle

hatırlayamayacağınızdan emin olun. Bir şeyi hatırlamak için, onu hatırlamayı çok istemeli ve kendinizi bu konuda ikna etmelisiniz.

Tam olarak öğrenmek. Bir şeyi hatırlamayı garanti altına almak için, sadece o ödevi tamamlamayı ve teslim etmeyi yeterli görmeyin. Öğrendiklerinizi gerçekten hatırlamak için, o metni tam olarak öğrenmelisiniz. Bunun için de belki bir ön okuma yapmanız gerekebilir.

121

Kitap Nasıl Okunur?

Sistematikleştirme. Belirli bir sistem içerisinde düzenlenmiş düşünce ve sayılan hatırlamak, gelişigüzel olanlara oranla çok daha zordur. Sizce şu telefon numaralarından hangisini ezberlemek daha kolay? 538-6284 mü yoksa 678-1234'mü? İkinci sayıdaki düzeni anladıktan sonra bu numarayı diğerine oranla çok daha kolay ezberleyebilirsiniz. Bir sayıda gizli olan yapıyı fark etmeli ve hatırlamanız gerektiğini bu yapıyı hatırlayarak sayıya ulaşmayı denemelisiniz. Kendinize edindiğiniz bilgileri düzenlemek ve birleştirmek için bir sistem edinin.

Birleştirme. Hatırlamaya çalıştığınız bir şeyi, zaten hafızanızda olan başka bir şeye eklemek ya da birleştirmek size yardımcı olacaktır. Yeni bilgiyi zihinsel olarak zaten kafanızda olan eski bilgilerle bağdaştırın.

Eğer bu noktalara dikkat eder ve okuma ile ilgili alıştırmaları yaparsanız, okumadan alacağınız fayda da artacaktır.

Hatırlamayı geliştiren bir yöntem

Sonradan hatırlamak zorunda olduğunuz bir metin ya da kitap okurken, mutlaka aşağıdaki altı aşamaya uyun:

1. Okunacak malzemeyi değerlendirin. Öncelikle, okumadaki amacınızı belirleyin. Konuya olan ilginizin derecesini ve materyalin zorluğunu tespit edin.

2. Kendiniz için en uygun bulduğunuz okuma metotlarından birini seçin. Bu metodun okuma amacınıza da uygun olduğundan emin olun. Eğer amacınız metnin ana fikrini anlamak ise, kulla-

122

Öğrendiklerinizi Hatırlamak

nacağınız teknik sayesinde hatırlayacağınız da bu olacaktır.

3. Önemli bilgilen saptayın ve ihtiyacınız olanları hatırlayın. Amacınız sizi yönlendirecek ve hatırlanacak konular hakkında yol gösterici olacaktır.

4. Notlar alın. Ana fikirleri kendi kelimelerinizi kullanarak yeniden açıklayın. Bağlantıları göstermek için taslak ya da şema kullanın. Aldığınız notlar, hafızanız için önemli bir kaynak oluşturur. Ayrıca ana noktaları not almanız da hatırlama kabiliyetinizi kuvvetlendirecek bir unsurdur.

5. Tekrar edin. Hatırlamanız gereken konular hakkında kendinize bir sınav uygulayın. Öğrendiğiniz bilgileri hatırlamanız gerekmeden önce, aldığınız notları en az üç kere okuyacağınız bir sistem geliştirin. İlk tekrarı konuyu hemen okuduktan sonra, ikinci tekrarı birkaç gün sonra, sonuncu tekrarı ise bu bilgileri hatırlamanız gereken gün yapın. Bu yöntem sizi aceleyle sınava hazırlanma stresinden kurtarır.

6. Öğrendiğiniz bilgileri kullanın. Kazandığınız bilgileri kullanmak için kendinize fırsatlar yaratın. Çalışma grupları veya sınıf tartışmaları

öğrendiğiniz bilgileri en iyi şekilde kullanmanız için paha biçilmez fırsatlardır.

Ezberleme ve hatırlama ile ilgili yöntemler

Bu noktaya kadar, hatırlama ile ilgili temel bilgiler üzerinde durduk. Önemli gördüğünüz ya da yaşadığınız

123

Kitap Nasıl Okunur?

olayları hatırlamanızı sağlayacak belirli yöntemler vardır. Bunlardan ilki, bilgiyi içerdiği kelimeler yoluyla hatırlamaktır.

Savaş tarihlerinin sorulacağı bir tarih sınavı, özel formülleri hatasız yazmanız gereken bir kimya testi ya da İngilizce kelime dağarcığınızı ölçecek bir sınava hazırlanırken, bazı şeyleri sadece kısa süreli olarak ezberlersiniz.

Ezber yapmanız gerektiğinde, ihtiyaç duyduğunuz bilgiyi kafanızda tutmak için gereken ne varsa onu yapmalısınız. Tekrar, büyük olasılıkla en etkili yöntemdir. Öğrenmeniz gereken bilgileri 3x5 boyutlarında bir karta yazın ve bunu ara ara çıkararak üzerinde yazılanları tekrar edin. Bilgileri tam olarak bilip bilmediğinizi anlamak için kendinizi deneyin.

Hatırlamada kullanılan ikinci yöntem ise, akılda kalıcı araçlardan faydalanılmasıdır. Örneğin; uzun ve yoğun bilgiler ezberinde, birbirleriyle mantıksal olarak bağlanabilir. Bu tür yöntemler, ezberleyecekleriniz uzun, karmaşık ve çok sayıda ise çok işinize yarar.

En basit metotlardan biri, cümlelerin ilk harfini hatırlamaya çalışmaktır. Tabii ki kurulan birçok zincir çoğu zaman pek fazla işe yaramaz. Eğer bu metotla burçların işaretlerini hatırlamak isterseniz, önce hepsinin baş harfini belirlersiniz. (K)oç, (B)oğa, (İ)kizler, (Y)engeç, (A)slan, (B)aşak, (T)erazi, (A)krep, (Y)ay, (O)ğlak, (K)ova, (B)alık. Belki buradaki baş harflerden bir isim, bir yer veya herhangi bir sözcük oluşturabilirsiniz: KBİ-YABTAYOKB. Çok uğraşmama rağmen ben anlamlı bir sözcük yapmayı başaramadım!

124

Öğrendiklerinizi Hatırlamak

Diğer bir çözüm ise, bu listedeki sözcüklerin baş harflerini kullanarak basit bir cümle kurmanızdır. Bu cümle size her kelimenin baş harfini hatırlatacaktır. Örneğin; Kocaman Beygir İrkilerek Yularım Attı, Bir Tay da Arkasından Yaklaşarak Onu Kovalamaya Başladı.

Bir dakika durun! Bunlar eşit sayıda kelimeler. Neden sadece ilk setteki kelimeleri ezberlemek için bir yöntem bulmuyorsunuz? İkinci setteki kelimeleri hatırlamak için daha iyi bir yol olabilir mi? İşte bir çift seçenek. Öncelikle tayla, beygirin ne yaptığını gösteren bir resim çizin. Şimdi zihinsel imajlar yaratmanın, hatırlamak için diğerlerinden daima daha güçlü bir yol olduğunu hemen göreceksiniz. İkincisi, bizim iki cümlemiz birbiriyle alakalı olduğu için hatırlamak çok daha kolay olacaktır. Haydi siz de deneyin ve bütün cümleyi veya harfleri hatırlamak için ne kadar süre harcadığınızı görün. Bu metodun, özellikle bu kelimelerden bir kısmını veya tamamını hatırladığınızda, çok kolay olduğunu göreceksiniz, fakat kelimelerin sırasını hatırlamayı sakın unutmayın. Unutmayın: Cümleyi (veya cümleleri) kendiniz için hatırlanabilecek hale getirin. Sizin, bu harfleri hatırlamanıza yardımcı olacak herhangi bir cümle ya da bir dizi kelime olabilir. İşte şimdi birkaç saniyede oluşturduğum iki cümle daha: Küçük Bir İnciyi Yastığımın Altında Buldum, Tarağımın Arka Yüzündeki Oyuğa Konacak Büyüklükteydi. Kitapların Basılması İçin Yeni Araştırmalar Başlattım, Tabii ki Arkadaşımın Yayınladığı Okul Kitaplarına da Baktım. Kafanızda bunları hatırlamak için gülünç resimler oluşturmaya ne dersiniz?

125

Kitap Nasıl Okunur?

Bu tür hafıza geliştirici araç ve yöntemlerin, hem işinizde hem de sınıfınızda çok fazla işe yaradığını göreceksiniz. Bu yöntemler sayesinde, ihtiyacınız olan bilgileri daha uzun zaman dilimleri boyunca hatırlayabileceksiniz. Bu yöntemler kimyasal sınıflandırmalardan, müzik satırlarına ve anatomik listelere kadar birçok şeyin hatırlanmasında kullanılabilir.

Ancak bu yöntemler ne kadar etkili olursa olsun, hatırlamanız gereken her şey için böyle bir yöntem oluşturmaya kalkmayın. Neden mi? Öğrenmeniz gereken her şey için bir yöntem geliştirmeniz size çok zaman kaybettirir. Ve tüm bunları

yaptıktan sonra da hatırlama konusunda sorunlar yaşayabilirsiniz. Çok fazla yöntemi bir arada kullanmak hatırlamanızı zorlaştırabilir ve etkili hatırlamanın önünde bir engel olabilir.

Hafıza geliştirmeye yönelik olarak kullanılan karmaşık yöntemler faydalı değildir. Aksine bu yöntemlerle ezber yapmak çok daha zordur.

Birçok insan zihinlerinin bir elek gibi olduğundan sürekli olarak yakınır durur. Onlara göre kafalanna giren her şey bu elekten geçerek elenir ve sonuçta hiçbir şeyi hatırlayamazlar. Ama şu an bunun halledilebilir bir problem olduğunu düşündüğünüzü umuyorum. Güçlü bir hafızaya sahip olmak için, bir dahi olmanıza gerek yok. Sadece bu konuda istekli olmanız ve size gösterilen yolları izlemeniz yeterli olacaktır. Size gösterilen tekniklere tam olarak hakim olduğunuzda okuma ve okuduklarınızı hatırlama oranınız oldukça artacaktır.

\1

i i

10. Bölüm

DEH'yi de Unutmamalım

Her zaman uyuşturucu olarak kullanılan reçetesiz ilaçlardan korkar, bunları kullanan çocuklar adına da üzülürüz. Ama reçeteli bir ilaç olan ve Dikkat Eksikliği Hastalığı (DEH), hiper aktivite veya her ikisinin bir arada olduğu ADHD'li çocuklarda kullanılıyor.

Ritalin

Lütfen açıkclar mısınız?

Bu DEH denen hastalık tam olarak nasıl bir hastalıktır? En basit tarifıyla, bu hastalığa sahip olan kişiler, belirli bir süre boyunca sabit kalarak belli bir noktaya dikkat vermekte zorluk çekerler. Bu kişiler dikkatleri kolay dağılan, sabırsız, hızlı hareket eden ve genellikle anında karşılık bekleyen insanlar olarak tanımlanabilirler. Dinleme konusunda başarılı değildirlere ve sıkıcı işleri yapma konusunda birçok sorunla karşılaşırılar. (Sınıfta sessiz oturmak ya da erişkinler için dikkat gerektiren hesap iş-

126

127

Kitap Nasıl Okunur?

lemeleri). "Düzensiz" ve "dağınık" bu kişileri tanımlamak için sık sık kullanılan kelimelerdir.

Hiperaktivite ise, tarifi daha net olarak yapılabilen ve aşın aktivite sonucunda oluşan bir huzursuzlukla kendini gösteren bir rahatsızlıktır. Hiperaktif kişiler genellikle "kurtlanmış" deyiimiyle tarif edilirler. 75 yıl önce tıp tarafından keşfedilen ADHD ise Hiperaktivite ve DEH'in bir birleşimidir.

Amerikan Psikiyatri Birliğine göre, bir kişinin ADHD'ye sahip olduğunun söylenebilmesi için aşağıda verilen kriterlerin en az sekizi ya da daha fazlası bu kişide görülüyor olmalıdır.

1. Oturması gerektiği halde sabit bir yerde oturamaz.
2. Dikkati dış etkenler dolayısıyla çok kolay dağılır.
3. Tek bir iş ya da oyun üzerinde dikkatini yoğunlaştırmakta zorlanır.
4. Genelde bir işi bitirmeden bir diğer işe başlar.
5. Sürekli olarak kıpırdanır ya da kıvrılır (ya da ruhen bir rahatsızlık içerisinde olmak).
6. Grup halinde yapılan faaliyetlerde kendi sırasını bekleyemez (ya da beklememek istememek).
7. Genelde sorulan soru tamamlanmadan yarıda keserek cevap verir.
8. Gündelik ya da takip gerektiren işleri yapmakta sorun yaşar.
9. Bir oyun oynarken sessiz olamaz.
10. Sonuçlarını hesap etmeden kendini fiziksel olarak tehlikeye atacak işlere girer.

128

DEH'yi de Unutmamalım

11. Okulu ya da iş projelerini tamamlamak için ihtiyaç duyacağı eşyaları kolaylıkla kaybeder (kalem, kağıt, alet).

12. Olmayacak yerlerde karşı tarafın sözünü keser.

13. Çok fazla ve düşünmeden konuşur.

14. Kendisine bir şey anlatıldığında dinlemiyormuş gibi davranır.

Şu üç noktaya dikkat etmeniz çok önemlidir: Bu tavırların 7 yaşından önce başlamış olması, başka bir ruhsal hastalığın alameti olmaması ve kendisiyle aynı yaştaki bir kişiye göre çok daha sık görülmesi.

DEH'e sahip insanların özellikleri

İsterseniz DEH'e sahip kişilerle birlikte anılan özelliklere şöyle bir bakalım. Dikkatleri çok kolay dağılır. DEH'e sahip insanlar sürekli olarak etraflarında ne olursa onunla ilgilendikleri için, tek bir konu üzerinde dikkatlerini odaklamaları çok zordur. Televizyon açıkken DEH'e sahip bir kişiyle konuşmaya çalışmaz, bunu görmeniz açısından yeterli olacaktır.

Çok kısa süreli ama yoğun bir dikkat gösterirler. Zaman olarak kesin bir şey söylemek mümkün değildir ama DEH'e sahip kişiler sıkıcı buldukları konulara olan ilgilerini çok kısa sürede kaybederler. Başka projeler ise bu kişilerin dikkatini ve ilgisini hiç umulmadık derecelerde çekebilir ve dikkatleri saatler ve hatta günler sürebilir.

129

Kitap Nasıl Okunur?

Düzensizlik. DEH'e sahip çocuklar genellikle kronik olarak çok düzensizdirler. Odaları dağınık olur, sıraları savaş alanını andırır, dosyalar karmakarışıktır. Bazen bu hastalığa sahip olmayan kişiler de en az DEH hastaları kadar düzensiz ve dağınık olabilirler. Ancak aralarında bir fark vardır. Onlar bu dağınıklık arasında da aradıklarını bulurlarken, DEH hastaları bulamazlar!

Zaman kavramında farklılıklar. DEH hastalığından yakınan kişilerin bir iş üzerinde çalışırken her zaman inanılmaz bir aceleleri olur. Özellikle bu iş ilgilerini çekmiyorsa abartılı şekilde sıkılırlar.

Talimatlara uyma konusunda zorlanmak. Bu konuda ortaya atılan yeni bir teori de DEH hastalığına sahip kişilerin işitsel ve sözel bilgilerin kavranmasında zorluk yaşadıkları yönündedir. Böyle bir yönün ortaya çıkmasında çocukları DEH hastalığına sahip anne babalardan gelen bilgiler önemli bir yere sahiptir. Bu kişilerden gelen bilgilere göre çocukları TV seyretmeyi çok seviyor ama okumaktan nefret ediyor.

Düş kurmak. Depresyona girme ya da sürekli değişen ruh halleri ile kendini gösterir.

Risk almak. DEH hastalarının bu hastalığa sahip olmayanlara oranla çok daha hızla karar aldıkları gözlemlenmiştir.

Kolay sinirlenir ve sabırsızlanır. DEH hastaları bir şeylerin yolunda gitmediğini fark ettiklerinde bunların devam etmesine izin vererek kendilerini sıkımazlar. Onlar doğrudan doğruya sorunun üzerine gider ve tam on ikiden vururlar. İşler yolunda gitmediğinde kafalarındaki

130

DEH'yi de Unutmayalım

kötü bir fikir bile olsa bir DEH hastasının kafasından geçen "Hemen bir şey yapın!" olur.

DEH hastalığım nasıl yenebiliriz?

İşte Thom Hartmann'ın yanıtları:

- Öğrenmenin temelinde proje ve tecrübe olmalıdır. Böylece yaratıcılık ve daha kısa bilgi için daha fazla fırsat sağlanır. İyi düzenlenmiş özel programlar, bu tür fırsatların tam olması, gerektiği gibi sunulmasını sağlar. DEH hastası olan birçok çocuk için sorun, senelerini çiftçi tipi sınıflarda, son derece beceriksiz bir şekilde geçirmeleri ve burada da başarısız olarak bilinmeleridir. Birçok anne babanın fikri, devlet okullarında son derece kötü notlar alan çocuklarının özel okullarda harikalar yarattıkları yönündedir. Bilim adamları bunun nedenini, özel okullarda daha küçük sınıflarda, özel hedefler belirlenerek daha kişisel bir çalışma yapılmasına bağlıyor. Ayrıca bu okullarda projelerin temeli öğrenmedir ve bu tür okullarda yaygın olarak kullanılan diğer yöntemler öğrenciler üzerinde denenir. İşte bu yöntemler sayesinde DEH hastası çocuklar son derece başarılı olurlar.

- Hem öğretmenin, hem de anne babaların, çocuklarının performansını grafiklerle gösterebileceği, haftalık bir performans çizelgesi hazırlayın. Uzmanlar, "Böyle bir sistem oluşturmanın" DEH'li çocukların işlerini tam olarak ve za-

131

Kitap Nasıl Okunur?

DEH'yi de Unutmayalım

manında yapmalarına yardımcı olacağını iddia eder.

Ekstra kredili özel projeleri teşvik edin. Projeler, DEH hastalığına sahip kişilere, kendileri için en uygun yöntemi kullanarak öğrenme şansını sağlar. Bu projeler ayrıca bu hastalığa sahip çocuklara "sıkıcı" ödevleri bir kenara bırakarak zevkli bir şeyler yapma imkanı da sağlamış olur.

Bu çocuklara hasta demekten vazgeçin. Çocuklar, bu tür adlandırmalara, özellikle de olumsuz olanlara tepki verirler. Hatta çocukların tepkileri kimi zaman yetişkinlere göre çok daha fazla olabilir. Onlara "senin bir eksikliğin ya da bir hastalığın var" demek faydalı olmaktan çok uzak, yıkıcı bir etkiye neden olabilir.

İlaç tedavisi konusunda karar vermeden önce iki kez düşünün. Ama bu seçeneği daha ilk aşamada gözden çıkarmayın. Uzmanlar, DEH hastaları için reçeteli olarak satılan bazı ilaçların uzun vadeli yan etkileri ile ilgili endişeleri olduğunu belirtir. Uzmanlar bu kişilerin genç yaşlarda ilaç tedavisine başlamalarının ileriki yıllarda bir takım sorunlara neden olacağına dikkat çeker. Ancak, eğer DEH'li bir çocuk sınıfında çok başarısız ise ve hayal kırıklığına uğruyorsa, ona ilaç tedavisi uygulamamak bir felaketle sonuçlanabilir. Uzmanlar bu konuyla ilgili olarak "ilaç tedavisinin uzun vadeli bilinmeyen riskleri, sınıfta başarı kazanmanın beraberinde getireceği kısa vadeli kazançlardan çok daha fazla olabilir" demiştir.

Okuma ile ilgili özel öneriler

- Pratik, pratik, pratik. Okuma konusunda sorunlarla karşılaşan DEH hastaları, sıkıcı kelimeler yerine görsel teşvikleri tercih ederler. Televizyonu kapatın. Sega ve benzer oyunlara harcanan vakti minimuma indirin. DEH hastaları, bu tür görsel bilgilere ve oyunlara harcanan gereğinden fazla odaklanabilirler. Ancak bu onlar için okulda bir başarısızlık nedeni olabilir. İmkan olduğunda, DEH hastalarının öğrenme konusundaki alışkanlıklarını geliştirmek için video, bilgisayar, interaktif multi medya ve diğer iletişim araçlarını kullanın. DEH'liler üzerinde geleneksel kitaplardan çok daha olumlu etki yapacak çok sayıda eğitici yazılım ve CD-ROM malzemesi vardır. Ancak, DEH'liler kesinlikle okumayı öğrenmeli ve okuma egzersizleri yapmalıdırlar. Çocuğunuzun okuma konusundaki sorunlarının üstesinden gelebilmek için size bir profesyonel ya da özel bir program bulmanızı öneririm. Okumayı daha eğlenceli ve zevkli hale getirmek için elinizden gelen her şeyi yapmalısınız.

- Herşey için özel hedefler belirleyin. Deh hastaları için hedef çok önemlidir. Bir hedefe ulaşır ulaşmaz diğerine yönelirler. Kısa dönemli ve kolay ulaşılabilir hedefler belirlemek onlar için faydalı olacaktır. Hedefleri belirgin bir şekilde sunun ve belli bir zaman için sadece tek bir öncelik belirleyin.

132

133

Kitap Nasıl Okunur?

Kendiniz için dikkatinizin dağıtmayacağı ortamlar hazırlayın. Selçuk Özer (kendisi de bir DEH hastasıdır) dikkatinin dağıtmayacağı bir yer ararken, kendisini Çamlıca Korusu gibi sakin bir bölgede bulmuştur. Siz de kendi Çamlıca Ko-rusu'nu yaratmak için çalışma saatlerinizi ve yerinizi düzenleyin. Bunu özellikle de bir şeyler yazarken, not alırken, okurken ya da çalışırken yapın. DEH hastalarının sessizliğe ihtiyacı vardır. Bu yüzden kütüphaneyi deneyin. İşte size bir ip ucu daha: Her günün sonunda çalıştığınız yeri güzelce temizleyin. Bu da dikkat dağınıklığını önleyen bir unsurdur.

Dikkat aralığınızı geliştirin. DEH hastaları, büyük olasılıkla kendilerini dikkat dağınıklığını tamamen ortadan kaldıracabilecekleri gibi eğitime-yeceklerdir. Ancak farklı ve çok sayıdaki medi-tasyon tekniği onlara dikkatlerini daha uzun süreli olarak yoğunlaştırmalarında yardımcı olacaktır.

Kısa vadeli ödüller kullanın. DEH hastası olan satıcılar, ödül 10 günlük bir tatil bile olsa, altı ay süren bir satış yarışmasında başarıya ulaşamazlar. Ama eğer duvara 100 milyon lira'lık bir ödül asarsanız, onların konuyla fazlaca ilgilendiklerini ve tüm dikkatlerini bu konuya verdiklerini görürsünüz. Bunun

nedeni, uzun vadeli ödüllerin DEH hastaları için cazip olmamasıdır. Onlar anlık olarak yaşarlar ve yaptıklarının karşılığını zaman kaybetmeksizin almaları gerekir.

12. Bölüm

Okuma: Ömür Boyu Sürececek Bir Faaliyet

Ve oğlum dikkatli ol: kitapların sonu yoktur... Süleyman (Ecclesiastes 12:12)

İşte bir kitabın daha sonuna geldiniz. Umarım ki, bu kitapta sizi harekete geçirecek, okuduğunuz bir metinde önemli detayları fark etmeniz, ana fikri kavramanızı sağlayacak ve hedefinizi tanımlamanıza yardımcı olacak motivasyonu bulmuşsunuzdur. Size kitabın başında okumanın eğlenceli yönleri hakkında uzun uzadıya konuşmayacağıma söz vermiştim... Ve sözümü tuttuğumu sanıyorum.

Okulu bitirseniz de okumanız, okuduklarınızı anlamanız ve hatırlamanız gerekir. İşinizi planlama mı? Bir işe girdiğiniz ilk hafta elinize şirket politikası ile ilgili bir kitapçık tutuşturulacak ve iki kereden fazla geç kalma durumunda yaşacaklarınız gibi önemli gerçekleri öğrenmeniz sizden istenecektir.

134

135

Kitap Nasıl Okunur?

Sonra sizden, 'Kılık kıyafet yönetmeliğimiz çalışanlarımızın profesyonel kıyafetler ile işe gelmelerini gerektirir' gibi ifadeleri bilmeniz beklenecektir.

İş teklifleri, yıllık raporlar, hasta grafikleri, şirket profilleri, ürün raporları, satış raporları, bütçe teklifleri, iş planları, öz geçmişler, şikayet mektupları, ofis içi duyuruları. Her ne iş yaparsanız yapın, kendinizi yoğun bir kağıt trafiği altında bulacak ve bunları okumak için vakit ayırmak zorunda kalacaksınız.

Yaşamınız boyunca okuma ve anlama yeteneğinizi kullanmanız gereken tek yer ofisiniz değildir. Hayatınızın farklı yönlerinde okuma, anlama ve hatırlamaya ihtiyaç duyacaksınız. Eğer günün birinde kendinize ait bir eve sahip olmak isterseniz böyle bir iş için ne kadar fazla kağıt yığını ile karşılaşacağınızı görmek için beklemenizi tavsiye ederim.

Peki ya kredi kartı başvurularını? Son ödeme tarihini kaçırmamanız ve aksi takdirde yeni televizyonunuz için ne kadar faiz ödeyeceğinizi öğrenmek için bazı şeyleri çok daha detaylı okumanız gerekir.

Sigorta poliçeleri, cihaz garantileri, yerel yönetmelikler, gazeteler, üyelik başvuruları ve vergi formları. Tüm bunlar, yaşamınızda yer alan hedeflerin hemen hepsinin beraberinde okunacak sayısız kağıdı da getireceğini gösterir.

Kendi iyiliğiniz için okumaya ve anlamaya hazırlıklı olun.

Gelecek yaşamınız boyunca çok fazla karşılaşacağınızı zannettiğim okuma ile ilgili her türlü işinizde size başarılar dilerim.

136

| |

Öğrenci

ÇalışmaTfknikİBri

Öyle öğrenciler vardır ki. az çalıştıkları için değil, nasıl çalışacaklarını bilmedikleri için başarısız olmuşlardır.

Papağan gibi sabaha kadar kitap ezberleyip bir hafta sonra unutmak yok artık. Az bir zaman ayırarak olayları, isimleri, listeleri, tarihleri akılda tutmak mümkün.

|||_"

. Ödev hazırlarken
öğretmeninizin ne
istediğini

ödev,^ iyi anlamaya çalışın ve onun
yönlendirdiği
yoldan gidin.

Si . s Teslim etmeden
f/ <@ Nil önce bir kopyasını
' kenedinize ayırın.

Amerika'da satan kitaplar

Bazı öğrencilerin öğretmenin ağzından çıkan her cümleyi ve tahtaya yazdığı her kelimeyi yazmak gibi kötü bir alışkanlığı vardır. Sebep ne olursa olsun, siz böyle bir canlı foyokopi makinası olmayın.

|MM   --   -   Bir yarı yıl, bir ay.
             bir hafta, bir gün.
             hatta bir saat için
             bile zaman
zaman   kullanmanın adım
nasıl yönetip v   adım planlanması
             işlerinizi
             kolaylaştırır. Her
Jft   *   gün, her saat ders
             çalışmak zorunda

Öğrenci

ikleri

Çok çalışarak değil, akıllı çalışarak başarıyı yakalayın!

Eğer okuduğunuzu anlamıyorsanız bu sizin suçunuz değil. Bir çok kitap yazarı konunun ustası olduğu halde, anlaşılır bir dil ve metod kullanmada başarılı olamaz.

"Bilgiyi tekeliniz

altına

alamayacağınıza

göre, onu her an

kaybedebileceğiniz

kaygısıyla

öğrenmelisiniz."

1 Bilgisayarı bir oyun

aracı olarak değil,

bilgisayar bilgiye en kısa

nasıl huiiamir » s/ yoldan ulaşma

JBT. amacı olarak

kullanmalısınız.

Yirmi dört saat bana yetmiyor," diyenler kesinlikle plansız çalışan, birikmiş işlerin altında ezilen kimselerdir. Her alanda plan yapmasını bilmeyenler, bu rekabel dünyasında yarışı kaybeder.

Amerika'

^.000.000 a** satan kitaplar

Öğrenilenleri akılda tutma, sınava hazırlanma, sınav gününde dinç olma, kendine güvenme ve nihayet stresle başa çıkma yöntemleri.

yolu, var;

ilgi cyiki.si

Dünyanın en büyük ve en garip

futbol turnuvası hangisidir. Tabiki birbirinden farklı birçok

unutulmaz olaya sahne olan Dünya Kupası.

Bu kitapta Dünya Kupası'nın tarihi hakkında birbirinden ilginç

ayrıntılara rastlayacaksınız.

Kupayı çalan köpek, futbol oynayan Donald Amca ve

daha birçok olay...

Bazıları müziğe o kadar çok tutkundur ki bununla ilgili inanılmaz şeyler

yaparlar. Bu kitapta akılları uçuran müzik türlerinden, bunları çalan uçuk

müzisyenlerden ve müzik aletlerini bulacaksınız.

Alfred Hitchcock şöyle demiştir: "Sinema dünyasında sıkıcı bir tek an bile yoktur." Bu yüzden eğer; sinema imparatorlarını, nasıl yıldız olunduğunu ve birbirinden ilginç olayları öğrenmek istiyorsanız bu kitap vizyonda.

Moda sizi mükemmel

gösterebilir ya da hayal

kırıklığına uğratabilir.

Ortaçağ moda

fanatiklerinin neden

merdivenleri geri geri
çıktıklarını;
19. yüzyılda hangi
modanın ayaklanmaya yol
açtığını...

Ve daha nice bilgiyi bu
kitaptan öğrenebilirsiniz.

Yıldızların kendi görüntüleri zaten şaşırtıcıdır, peki ya arkalarındaki karanlık bölge? Bu nedir? Onu oraya kim yerleştirmiştir? Ve en garip soru... Diğer tarafta herhangi birşey var mı? Cevaplan bu kitapta.

ç yolu. var; Eğlenceli Silgi

Eğlenerek oynadığınız futbolu daha eğlenceli hale getirmek için bu kitabı okumalısınız. Bu tekmeleme rehberiyle İyi futbolcuların, çılgın hakemlerin, enfes gollerin ve futbol "hainliklerini keyifle okuyacaksınız.

Matematiğin ne kadar
eğlenceli ve öldürücü
niteliklere sahip olduğunu
bu kitabı okuyunca
anlayacaksınız.

Pisagor nası katil oldu?

Matematik ile nası hayat
kurtarılır?

3unların ve daha pekçok
sorunun cevabı Öldürücü

Matematik'te...

Politika büyük bir çılgınlıktır. Seçmen olmak kendini cezalandırmak demek olsa da politikacıların yardımlarıyla bunun üstesinden gelmek çok kolay.

Politikayla hiç ilgilenmiyor olsanız bile politik numaraları Çılgın Poütika'dan öğrenin.

Matematiğin artık "daha öldürücü" bir gücü var. Birçok şey onsuz yapılamıyor.

Matematik olmadan havuzunuzu dolduramaz, en önemlisi sınıfınızı bile geçemezsiniz. Tüm bunları Daha Öldürücü Matematik'le yapabilirsiniz.

Dünyadaki akılalmaz binaların hepsini görmemiş olabilirsiniz, ama onların sırlarını öğrenmeniz mümkün. 1300 odası, 20.000 oturmanı olduğu halde, tuvaleti olmayan saray! Ve bunun gibi nice keyifli bilgi.

Klasikler

insanlığın ortak hazinesidir

Pollyanna... Tüm dünyanın mutluluk perisi. Yoksulların, sıkıntıda olanların iyilik meleği... Klasikler zamanı ve sınırları aşar; hayatta mevcut olanı anlatırken, sonsuzluğu da yakalamaya çalışır. Tüm dünyanın tanıdığı Pollyanna, mutlu kalabilmenin ipuçlarını başından geçenlerle veriyor.

~1

Heidi... Çocuklarımızın çizgi filmlerden de tanıdığı isviçre dağ köyünün sevimli, mutlu kızı. Dünyanın her köşesinde zevkle okunan klasiklerden i biri olan bu eser, bir yandan çocukları iyiye, güzele, düşünmeye ; yöneltirken, diğer yandan onlara yaşama sevincini sunacaktır.

Fırtınaya tutulan gemiden sağ kurtulan tek insan Robinson Kruzo... Ve ıssız bir adada başlayan hayat mücadelesi... Zorunluluğun ortaya çıkarttığı bu keşifçi ıssız ada kahramanının serüveni yalnız çocuk ve gençlere değil, büyüklere de çok şeyler verecektir. Zeka, azim ve çılışma üçlüsünün kudretini, hayatta kalabilme gücünü işleyen bu klasiği beğeniyle okuyacaksınız.

j ilmi gelişmeleri yıllar öncesinden doğru bir şekilde ! tahmin etmesiyle hakettiği üne kavuşmuş bir zekanın ürünü Deniz Altında 20.000 Fersah, her yaştan insanın rahat okuyabileceği eğitici | ve öğretici bir klasik.

Hayatı yönlendirenler

ona katkıda bulunanlardır.

H Ç L l K D t f _ S I

Her biri kendi sahasında meşhur olmuş büyük şahsiyetlerin biyografilerinin, çocuk ve gençlerin yetişmesinde önemli bir yeri vardır. Binbir güçlük ve yoksulluklar içerisinde yetişmelerine rağmen büyük bir üne sahip olmuş

insanlardan sadece bir kaçı. Bu kitap, gençlerimize yeni pencereler açarak onları ufuklar ötesine taşıyacaktır.

Öyle kişiler vardır ki, tüm insanlık için güneş olmuşlardır. Bu kitapta, hayatlarını büyük gayeler uğruna sarfetmiş, gençlerin ufkunda ışık huzmesi oluşturabilecek pek çok örnek şahsiyetin hayat hikayesini bulacaksınız büyük hedefler için... İyi olmak ister

Çalışırken hedeflerinizi düşünün...

Niçin çalıştığınızı hatırlayın. Çalışma masanıza yürürken şöyle diyebilirsiniz; "Şimdi hedefime doğru bir adım daha atacağım." Bu kitap size hedeflerinizi ve onlara ulaşmanın en koay yollarını gösterecek bir başucu kitabı

*||

GÖRÜŞLERİNİZİ ÖNEMSIYORUZ

Adınız, soyadınız

Adresiniz

Telefon numaranız :

Mesleğiniz

Tahsil durumunuz :

Elinizdeki kitap hakkında görüş ve tenkitleriniz:

Ne tür kitaplara ilgi duyuyorsunuz?:

Timaş'ın hangi kitaplarını okudunuz?:

Timaş'ın en çok beğendiğiniz kitapları:

Timaş'ın beğenmediğiniz veya yetersiz bulduğunuz kitapları:

Timaş'ın hangi konularda kitap yayımlamasını arzu ediyorsunuz?:

Yazışma Adresimiz

Timaş Yayınları Okuyucu Anketi P.K. 50 Sirkeci-İstanbul

e-mail: timas@timas.com.tr

İnternet: www.timas.com.tr

Değerli Okuyucumuz, Yayınlarımız hakkındaki görüşlerinizi ve değerlendirmelerinizi daha kaliteli ve faydalı eserler yayınlamamıza katkıda bulunacağı için önemsiyoruz. Bu formu doldurup bize göndermenizi arzu ediyoruz. Formunuz bize ulaştınca yayınevimizin kitap katalogu adresinize gönderilecektir. kitap

Eğer okuduğunuzu anlamıyorsanız bu sizin suçunuz değil. Pek çok kitap yazarı, konunun ustası olduğu halde, kolay ve anlaşılır bir dil kullanmada başarılı değildir. Kaynak kitaplardan, metinlerden, ders materyalinden, makalelerden fazla yorulmadan kalıcı bilgiler elde etmek isteyenlere...

RON FRY'ın

ÖĞRENCİ ÇALIŞMA

SERİSİ

Hafıza Nasıl Geliştirilir?

Hafızanın temel işlevi ezber değil, öğrenmedir. Bir bilginin ne işe yarayacağını anlamak öğrenmektir. Karşılaştığınız bir bilginin size tanıdık gelmesi hatırlamaktır. Hatırlamayı kolaylaştırmak ve hafızayı geliştirmek mümkün. Bunun denenmiş teknikleri var.

Bilgisayar Nasıl Kullanılır?

Araştırmalar, bilgisayar kullanan, internet ve multimedya kaynaklarından faydalanan öğrencilerin daha başarılı olduğunu gösteriyor. Bilgisayarı bir oyun aracı olarak değil, bilgiye en kısa yoldan ulaşma aracı olarak kullanmalısınız, isterseniz ödevlerinizi dahi kontrol ettirebilirsiniz.

Plan Nasıl Yapılır?

"Yirmi dört saat bana yetmiyor," diyenler kesinlikle plansız hareket eden ve birikmiş işlerin altında ezilen kimselerdir. Okul sırasından makam koltuğuna kadar her alanda plan yapmasını bilmeyenler bu rekabet dünyasında yarışı kaybederler.

Test Nasıl Çözülür?

Öğrenilenleri akılda tutmanın ipuçları, sınava hazırlanma, sınav gününde dinç olma, kendine güvenme ve nihayet stresle başa çıkma yöntemleri. Sınavın hiçbir türünden korkmak yok artık.

Ödev Nasıl Yazılır?

Kütüphane araştırmak, kaynak taramak, taslak çıkarmak, başlık seçmek, konuyu içerik, imla kuralları ve estetik yönden yazıya dökmek artık zor değil.

Not Nasıl Alınır?

Ders dinlerken ve okurken hızlı not tutma, seçerek okuma, özet çıkarma, alınan notları gözden geçirme öğrenmeyi hızlandırıyor ve başarı grafiğinizi yükseltiyor.

Ders Nasıl Çalışılır?

Papağan gibi sabahlara kadar kitap ezberleyip bir hafta sonra unutmak yok artık. Az bir zaman ayırarak olayları, listeleri, isimleri, rakamları hafızada tutma yeteneğinizi geliştirmek ve sınavlarda daha başarılı olmak mümkün.

Zaman Nasıl Yönetilir?

Bir yarıyılıda, bir haftada, bir günde veya bir saat içinde kullanacağınız zamanın adım adım planını yapmak bütün işlerinizi kolaylaştıracak. Her gün, her saat ders çalışmak zorunda değilsiniz. Hem sorumluluklarınızı yerine getirip hem de kendinize zaman ayırabilirsiniz.

ISBN 975-362-482-4

E-KİTAP ARŞİVİ

Dijital Bilgi Kaynağınız

www.e-kitaparsivi.com